

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**İÇ MEKAN ALGISI BAĞLAMINDA YARI KAMUSAL-
ÖZEL AÇIK-DIŞ ODA KAVRAMI: BOMONTİ(ADA)
ÜZERİNDE İRDELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

KÜBRA DURBİN

İSTANBUL, 2020

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İÇ MEKAN TASARIMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**İÇ MEKAN ALGISI BAĞLAMINDA YARI
KAMUSAL- ÖZEL AÇIK- DIŞ ODA KAVRAMI:
BOMONTİ(ADA) ÜZERİNDE İRDELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

KÜBRA DURBİN

Tez Danışmanı: DOÇ. DR. ALİ DEVRİM İŞİKKAYA

İSTANBUL, 2020

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İÇ MEKAN TASARIMI

Tezin Adı: İç Mekan Algısı Bağlamında Yarı Kamusal- Özel Açık- Dış Oda Kavramı:
Bomonti(Ada) Üzerinde İrdelenmesi
Öğrencinin Adı Soyadı: Kübra DURBİN
Tez Savunma Tarihi: 10.01.2020

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Yücel Batu SALMAN
Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Ali Devrim IŞIKKAYA
Program Koordinatörü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmzalar

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Ali Devrim IŞIKKAYA

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Hande TULUM

Üye
Doç. Dr. Almula KÖKSAL

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyunca beni engin bilgisiyle yönlendiren, farklı bakış açıları kazandıran ve moral desteğiyle her zaman yanımda olan tez danışmanım Sayın Doç Dr. Ali Devrim IŞIKKAYA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bu süreçte bana her türlü desteği veren kıymetli aileme, beni her zaman destekleyen annem Asuman DURBİN'e en içten dileklerle teşekkür ederim.

İstanbul, 2020

Kübra DURBİN

ÖZET

İÇ MEKAN ALGISI BAĞLAMINDA YARI KAMUSAL- ÖZEL AÇIK- DIŞ ODA KAVRAMI: BOMONTİ(ADA) ÜZERİNDE İRDELENMESİ

Kübra DURBİN

İÇ MEKAN TASARIMI

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ali Devrim IŞIKKAYA

Ocak 2020, 78 sayfa

Toplumların ihtiyaçları doğrultusunda kamusal alanlar oluşmuştur. Zaman içerisinde toplumun değişen gereksinimleri doğrultusunda kamusal alanlarında toplumla birlikte değişime uğradığı gözlemlenmiştir. Mekanlar kullanım sekline göre özel mekan ve kamusal mekan olarak sınıflandırılmaktadır. Günümüzde ise bu iki tipi de kapsayan ‘yarı kamusal- yarı özel mekan’ kavramı oluşmuştur.

Mekanlar fiziksel özelliklerine göre sınıflandırıldığında iç mekan ve dış mekan olarak ayrılmaktadır. Bu değerlendirmede farklı bakış açısının farklı sonuçları doğurduğu üzerinde durularak ‘açık dış oda’ ikilemi yaratılmıştır.

Sanayi devrimiyle birlikte oluşan endüstriyel yapılar zaman içerisinde kullanılmayarak atıl durumlara düşmüştür. Sosyal, kültürel, mimari vb. niteliklerine göre Endüstri Mirası olarak tescillenen yapılar koruma altına alınarak gerekli durumlarda yeniden işlevlendirme projelerinin yürütülmesiyle tekrar topluma kazandırılması sağlanmaktadır.

Tez kapsamında farklı ikilemlerin üzerinde durularak bakış açısıyla mekanların değerlendirilmesinin önemi vurgulanmıştır. Yeni bir tip olarak görülen ‘yarı kamusal- özel açık- dış oda’ kavramı irdelenmiştir. Kavram incelemesi endüstri mirası yapılarının yeniden işlevlendirmesi alanında önemli ve güncel örnek olan Bomonti Bira Fabrikası yeni adıyla Yapı Kredi Bomontiada üzerinde yapılmıştır. Yapılan anket çalışmasıyla anket katılımcılarının farkındalıkları ve bu tip mekanların sürdürülebilirliklerine karşı bakışları tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yarı Kamusal- Özel Mekan, İç Mekan, Dış Oda, Endüstri Mirası, Bomontiada

ABSTRACT

SEMI PUBLIC- PRIVATE OPEN- EXTERIOR ROOM CONCEPT IN THE CONTEXT OF INTERIOR PERCEPTION: INVESTIGATION ON BOMONTI(ADA)

Kübra DURBİN

INTERIOR DESIGN

Thesis Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Ali Devrim IŞIKKAYA

January 2020, 78 pages

Public spaces have been formed according to the needs of societies. In the course of time, it has been observed that the public spaces have changed with the changing needs of the society. Places are classified as private and public zones according to usage. Nowadays, the concept of ‘semi-public-semi-private zone’ which covers both types has been formed.

When places are classified according to their physical characteristics, they are divided into indoor and outdoor zones. In this evaluation, the ‘open external room’ dilemma has been created by emphasizing that the point of view has different results from different points of view.

Industrial structures formed with the industrial revolution are not used over time and become idle. The buildings registered as Industrial Heritage according to their social, cultural, architectural, etc. qualities are taken under protection and brought back to the society by carrying out re-functionalization projects when necessary.

In this thesis, different dilemmas are emphasized and the importance of evaluating the spaces from the point of view is emphasized. The concept of ‘semi-public-private exterior open room’, which is considered as a new type, is examined. The concept review was carried out on Bomonti Brewery, the new name of Yapı Kredi Bomontiada, which is an important and current example in the field of re-functionalization of industrial heritage structures. In the survey, awareness of survey participants and their perspectives towards sustainability of that kind of places has been discussed.

Keywords: Semi-Public-Private Space, Interior, Exterior Room, Industrial Heritage, Bomontiada

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER.....	viii
KISALTMALAR.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1 AMAÇ.....	2
1.2 KAPSAM.....	2
1.3 YÖNTEM.....	4
2. İLGİLİ TERMİNOLOJİ.....	5
2.1 TOPLUM ve KAMUSAL ALAN İLİŞKİSİ.....	5
2.2 KAMUSAL ALANLARIN TİPOLOJİK DEĞİŞİMİ VE ALGISI.....	7
2.3 İÇ MEKAN KAVRAMI VE MEKANSAL ALGI.....	13
3. ENDÜSTRİ MİRASI BOMONTİADA’NIN MEKANSAL YAŞAM SÜRECİ.....	17
3.1 ENDÜSTRİYEL YAPILARIN OLUŞUMU.....	17
3.2 ENDÜSTRİ MİRASI KAVRAMI, KORUMA ve YENİDEN İŞLEVLENDİRME.....	18
3.3 BOMONTİ BİRA FABRİKASININ DOĞUŞI.....	30
3.4 BOMONTİ BİRA FABRİKASI’NDAN BOMONTİADA’YA DÖNÜŞÜM.....	34
4. ‘DIŞ ODA’ ALGISİNİN BOMONTİ(ADA) ÜZERİNDE OKUNMASI.....	39
4.1 ‘ADA’ ÇAĞRIŞIMIYLA MEKANA YAKLAŞIM.....	39
4.2 DIŞ ODA, DIŞA DÖNÜK- İÇE DÖNÜK MEKAN.....	41
4.3 YARI KAMUSAL-ÖZEL AÇIK-DIŞ ODA.....	43
5. ALAN ÇALIŞMASI,BULGULAR VE DEĞERLENDİRME.....	47
6. SONUÇ.....	76
KAYNAKÇA.....	79
EKLER	
EK A.1 : İstanbuldaki Endüstri Mirası Güzergahı Haritası.....	86
EK A.2 : İstanbuldaki Endüstri Mirası Güzergahı Tablosu.....	87
EK A.3 : Bomonti Bira Fabrikası vaziyet planı 1997.....	90
EK A.4 : Bomonti Bira Fabrikası rölevesi zemin kat planı,1997.....	91

EK A.5 : Bomonti Bira Fabrikası rölevesi aa kesiti,1997.....	92
EK A.6 : Anket formu.....	93
ÖZGEÇMİŞ.....	99

ŞEKİLLER

Şekil 1.1: Yarı kamusal- özel açık- dış oda kavram diyagramı.....	3
Şekil 2.1: Kamusal mekan ve yarı kamusal mekan ilişkisi.....	8
Şekil 2.2: Yarı kamusal mekan ve yarı özel mekan ilişkisi.....	8
Şekil 2.3: Atina agorası.....	9
Şekil 2.4: Givovanni Batista Nolli'nin çizdiği roma planı.....	10
Şekil 2.5: Galleria Vittorio Emanuele iç mekanı	11
Şekil 2.6: Fiziksel özelliklerine göre mekanların sınıflandırılması.....	13
Şekil 2.7: Bakış açısına göre değişen mekan tanımlaması örneği	14
Şekil 2.8: Mekan algısı diyagramı	15
Şekil 3.1: Endüstri mirası haritası DGA.....	20
Şekil 3.2: Orsay Tren Garı ve Orsay Müzesi iç mekan fotoğrafı.....	23
Şekil 3.3: Heineken Experience Müzesi.....	24
Şekil 3.4: Heineken Experience Müzesi kazanlar.....	24
Şekil 3.5: Heineken Experience Müzesi interaktif alanları.....	25
Şekil 3.6: Las Arenas Barcelona cephe fotoğrafı.....	25
Şekil 3.7: Arenas de Barcelona cephe fotoğrafı.....	26
Şekil 3.8: Arenas de Barcelona.....	26
Şekil 3.9: Örnekler tablosu.....	27
Şekil 3.10: Fes Hane-İ Amire iç mekan fotoğrafı.....	28
Şekil 3.11: Feshane iç mekan fotoğrafı.....	29
Şekil 3.12: Santral İstanbul eski ve güncel fotoğrafları.....	30
Şekil 3.13: Bomonti Bira Fabrikası tescilli yapılar haritası.....	31
Şekil 3.14: Bomonti Bira Fabrikası fotoğrafının bulunduğu kartpostal.....	32
Şekil 3.15: Bomonti bira bahçesinde çekilmiş bir fotoğraf.....	33
Şekil 3.16: Terk edilmiş Bomonti Bira Fabrikası'nın fotoğrafı.....	34
Şekil 3.17: Bomonti Fabrikası'nın silüeti 2003-2015.....	35
Şekil 3.18: Yeniden işlevlendirilmiş Bomonti Bira Fabrikası'nın fotoğrafı.....	36
Şekil 3.19: Bomontiada mekansal yerleşim planı.....	37
Şekil 3.13: Bomonti Bira Fabrikası zaman çizelgesi.....	38
Şekil 4.1: Bomonti Bira Fabrikası 2011.....	40

Şekil 4.2: Bomontiada 2020.....	40
Şekil 4.3: Bomontiada sınırları.....	41
Şekil 4.4: Bomontiada avlu sınırı.....	43
Şekil 4.5: Bomontiada ana giriş kapısı fotoğrafı 2020.....	44
Şekil 4.6: Bomontiada ana giriş kapısı güvenlik fotoğrafı 2020.....	44
Şekil 4.7: Kamusal mekanlar- özel mekanlar.....	45
Şekil 4.8: Dış sofalı Türk evi planı.....	45
Şekil 4.9: Bomontiada mekan sınıflandırılması.....	46
Şekil 5.1: Kullanıcı anketleri grup dağılımı.....	48
Şekil 5.2: Soru 1.....	49
Şekil 5.3: Soru	50
Şekil 5.4: Soru 3.....	51
Şekil 5.5: Soru 4.....	51
Şekil 5.6: Soru 7.....	52
Şekil 5.7: Soru 8-9.....	53
Şekil 5.8: Soru 10.....	54
Şekil 5.9: Soru 11.....	55
Şekil 5.10: Soru 12.....	55
Şekil 5.11: Soru 13.....	56
Şekil 5.12: Soru 14.....	57
Şekil 5.13: Soru 15.....	57
Şekil 5.14: Bomontiada cephe fotoğrafları	58
Şekil 5.15: Bomontiada ana giriş kapısı.....	58
Şekil 5.16: Soru 16.....	59
Şekil 5.17: Bomontiada güvenliği fotoğrafı.....	60
Şekil 5.18: Soru 17-18.....	60
Şekil 5.19: Soru 19.....	61
Şekil 5.20: Soru 20.....	62
Şekil 5.21: Soru 23.....	63
Şekil 5.22: Bomontiada kesiti.....	63
Şekil 5.23: Soru 24.....	64
Şekil 5.24: Soru 25.....	65

Şekil 5.25: Soru 26.....	65
Şekil 5.26: Soru 27.....	66
Şekil 5.27: Soru 28.....	67
Şekil 5.28: Avlu boşken fotoğraf.....	67
Şekil 5.29: Avlu kullanılırken ki fotoğraf.....	68
Şekil 5.30: Soru 29.....	68
Şekil 5.31: Avlu fotoğrafı.....	69
Şekil 5.32: Soru 30.....	70
Şekil 5.33: Soru 31.....	71
Şekil 5.34: Soru 32.....	72
Şekil 5.35: Soru 33.....	73
Şekil 5.36: Soru 34.....	74
Şekil 6.1: Yarı kamusal- özel açık dış oda şablonu.....	77
Şekil 6.2: Yarı kamusal- özel açık dış oda Bomontiada kesiti.....	78

KISALTMALAR

AVM	:	Alışveriş Merkezi
Bkz.	:	bakınız
Diğ.	:	diğerleri
ERIH	:	European Route of Industrial Heritage- Avrupa Endüstriyel Miras Rotası
ICOMOS	:	International Council on Monuments and Sites - Uluslararası Anıtlar ve Siteler Konseyi
TICCIH	:	The International Committee for the Conservation of Industrial Heritage- Uluslararası Endüstri Mirasını Koruma Komitesi
vb.	:	ve benzeri

1 GİRİŞ

Bireyler birlikte yaşamaya başlayarak toplumu, şehirleri ve kentleri oluşturmuştur. Bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda oluşan mekanlar, farklı özellikleri temel alınarak sınıflandırılmaktadır. Mekanlar ilk olarak Aristoteles tarafından kullanım amacına göre sınıflandırıldığında herkesin kullanımına açık olan alanları kamusal alan, bireysel kullanıma yönelik olan alanları özel alan olarak gruplandırmıştır (Çetin 2018). Zaman içerisinde değişen toplumlarla beraber kamusal alan kavramının kapsamı ve nasıl bir mekan tanımladığı da değişim göstermiştir. Kamusal alan kavramı, Antik Yunan döneminde ticaret, eğitim ve toplumsal kararların alındığı üstü açık bir dış mekanı tanımlamaktadır. Hristiyan İmparatorluğu'nda ise dini inançlar için kullanılan sınırları net olarak çizili görkemli kiliselerin kapalı iç mekanlarına denk geldiği görülmektedir (Onay 2005). 21.yüzyılda ise iç içe geçen mekanlar aracılığıyla kamusal alan ve özel alan sınırı kaybolarak yeni bir kullanım biçimi olan yarı kamusal-özel mekanları ortaya çıkmıştır. İlk olarak Krier'in tanımlamış olduğu bu yeni mekanlar, birer tampon mekan özelliği göstererek her iki grubun özelliklerini de taşımaktadır (Durna 2011). Halka açık, bir araya gelmeyi sağlayan alanlar olup özel bir kişi veya kuruluşa aittirler. Bu alanlara alışveriş merkezleri ve avlulu mekanlar örnek verilebilir.

Mekanları tanımlamada kullanılan bir başka sınıflandırma sistemi de fiziksel özelliklerine göredir. Bu kapsamda mekanlar iç mekan ve dış mekan olarak ikiye ayrılır. Bu sistem de Altan yapı içerisinde kalan alana iç mekan, yapı dışında kalan alan için de dış mekan tanımını kullanmaktadır (Altan 2012). Bu sınıflandırmada kullanılan ayırım biçimi, bakış açısına göre değişebileceği literatürde yeni oluşan 'Kentsel İç Mekanlar' kavramıyla desteklenmektedir. Yapılar arasında kalan dış mekan olarak sınıflandırılan bir alanın kent ölçeğinde ele alındığında kentin iç mekanı olarak tanımlanabilmektedir. Farklı bakış açılarıyla mekan tanımlamada alışılmışın dışındaki kavramlardan biri de Alexis ŞANAL tarafından Bomontiada avlusu için kullanılan 'Dış Oda' terimidir. Bu kavram ilk defa bu tez kapsamında irdelenerek yeni bir melez mekan türü olarak ele alınmıştır.

Günümüzde ihtiyaçlar ve kullanım şekillerine göre oluşmuş mekan türlerinden kamusal ve özel mekan özelliklerini bir arada gösteren, dış mekanda yer almasına rağmen iç

mekan olarak ele alınabilen alanlar için ‘yarı kamusal-özel açık-dış oda’ kavramı tez kapsamında oluşturulmuştur. Bu kavramın incelemesi endüstri mirası olarak tescillenen ve yeniden işlevlendirme projesi yapılmış olan Bomontiada üzerinde yapılmıştır.

1.1 AMAÇ

Tez çalışmasının temel amacı mekan sınıflandırmalarına farklı bir bakış açısı sunarak ‘yarı kamusal- özel açık- dış oda’ kavramını ortaya çıkarmak ve irdelemektir. Bu amaç doğrultusunda alışı gelmiş olan mekan ayrımlarının bakış açısına göre değişebilirliğini ele alarak melez bir tip olan bu kavramın Bomontiada üzerinde irdelenmesi tezin ana omurgasını oluşturmaktadır.

Tez kapsamında oluşturulan bu kavramın içerisinde yer alan ana kavramların tanımlanması ve birbirleriyle olan ilişkilerinin incelenmesi bu çalışmanın alt metnini oluşturarak tek bir çalışma içerisinde bilgilerin derlenmesi hedeflenmiştir. Analiz yapılacak mekan olarak seçilen Bomontiada’nın yeniden işlevlendirilmesi üzerine yapılmış olan akademik bir çalışma olmaması nedeniyle bu alanda da literatüre katkı sağlanması hedefler arasında yer almaktadır.

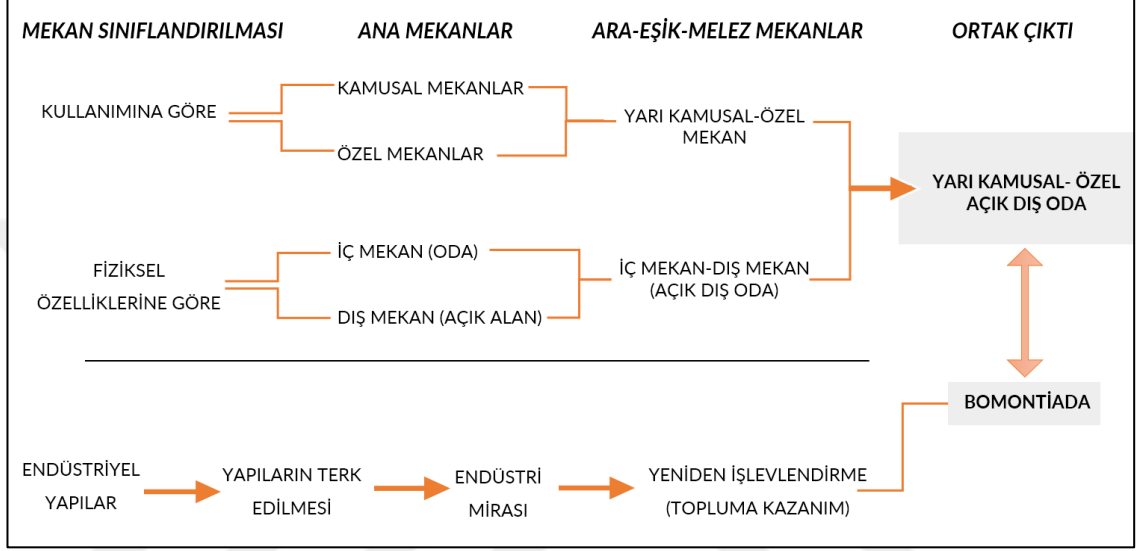
Yapılan literatür derlemesi ve anket çalışmasıyla hem anket katılımcılarına hem de okuyuculara bu melez durum üzerinde farkındalık yaratılarak sürdürülebilirliğinin tartışılması ve literatürde yer edinmesi hedeflenmektedir.

1.2 KAPSAM

Çalışmanın ikinci kısmında yarı kamusal- özel açık- dış oda kavramının içinde bulundurmış olduğu ilgili kavramlar irdelenecektir. Şekil1.1’de verilmiş olan yarı kamusal- özel açık- dış oda kavram diyagramı oluşturularak içinde bulundurduğu diğer kavramların birbiri ile olan ilişkisi gösterilmektedir. Diyagramda yer alan kavramlar bu bölümde açıklanmıştır. İlk olarak mekanların kullanımına göre sınıflandırılmasında kullanılan kamusal, özel ve yarı kamusal-özel mekan tanımları yapılarak zaman içerisinde bölgelere göre nasıl değişimler gösterdikleri açıklanacaktır. İkinci olarak

mekanların fiziksel olarak sınıflandırılmasında kullanılan iç mekan ve dış mekan tanımları bu bölümde yapılarak bakış açısına göre mekan sınıflandırmalarının değişerek hem iç mekan hem dış mekan olan mekanlar tanımlanacaktır. Bu alan içerisinde mekan algısı ve mekan algısının sürekliliği de bulunacaktır.

Şekil 1.1: Yarı kamusal- özel açık- dış oda kavram diyagramı

Çalışmanın üçüncü bölümünde sanayi devrimiyle birlikte ortaya çıkan endüstri yapılarının oluşumu ve genel özellikleri hakkında bilgi verilerek endüstri mirası kavramı için yapılan çalışmalar incelenecektir. Uluslararası kuruluşların endüstri mirası kavramını nasıl oluşturdukları ve koruma amaçlı çalışmalarından bahsedilecek ve Türkiye'deki çalışmalara bakılacaktır. Bu kapsamda yeniden işlevlendirme projeleri arasında yer almış olan Bomontiada'nın tarihi ve dönüşüm projesi analiz edilecektir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde Bomontiada'ya ikilemler ve çağrışımlar üzerinden bakılarak değerlendirilecektir. Ada kavramıyla ıssızlık, dışa-içe dönüklük, kamusal- özel alan, iç-dış mekan ikilemlerine yer verilecektir.

Çalışmanın beşinci bölümünde çalışmanın yöntemi olan anket içeriği ve verilerin analizlerine yer verilecektir. Bu bölümde katılımcılar tanımlanarak her soru açıklanacaktır.

Son bölüm olan altıncı bölümde çalışmanın yapılmasıyla ulaşılan sonuç yer alacaktır.

1.3 YÖNTEM

Tez araştırmasında literatür derlemeleri ve alan çalışması olmak üzere iki yöntem bulunmaktadır. Bu doğrultuda ilk aşama yarı kamusal- özel açık- dış oda kavramını oluşturan ve yönlendiren alt kavramlar hakkında literatür taraması yapılarak bilgiler verilecektir. Bu kısım kavramın nasıl oluştuğunu

İkinci aşama olarak Bomontiada üzerinde oluşturulan melez kavrama yönelik ikilemler yaratılarak mekan kavramsal olarak irdelenecektir. Bu kısım bakış açısına göre mekanların farklı ele alınabileceğini benzetmeler ve metaforlarla göstermektedir.

Üçüncü aşamada Bomontiada ziyaretçileriyle çoktan seçmeli, bir veya birden fazla cevaplı ve açık uçlu toplam 34 sorudan oluşan anket çalışması yapılarak elde edilen veriler doğrultusunda katılımcıların bu kavrama karşı farkındalıkları artırılarak bu yeni tipin sürdürülebilirliği değerlendirilecektir.

2. İLGİLİ TERMİNOLOJİ

Tez çalışmasının alt metni olarak gerekli görülen kavramlar öncelikle bu bölümde açıklanmıştır. Bu kavramlar içerisinde toplum ve kamusal alanların birbiriyle ilişkisi, kamusal alanlara bakışımız ve zaman içerisindeki değişimleri, bakış açımıza göre mekanların sınıflandırılması yer almaktadır.

2.1 TOPLUM ve KAMUSAL ALAN İLİŞKİSİ

İlk çağlardan itibaren toplum kavramının ortaya çıktığı görülmektedir. İnsanların toplu yaşama içgüdüleri temel olarak güvende olma hissinden gelmektedir. Zaman içerisinde bireylerin birlikte yaşamaları ve etkileşimde bulunmalarıyla toplumda, ortak hayat anlayışını ve benzer yaşam tarzını geliştirmiştir. Birey kendi kişiliğini devam ettirirken aynı zamanda topluma uyar ve toplumsal ihtiyaçları karşılar, bu durum toplumsallaşmayı tanımlamaktadır (Çoştur 2009). Tarihte bir araya geliş amaçlı yapılan alanları ilk olarak Antik Yunan döneminde kullanılan agoralarda görmekteyiz. Agoralar, şehrin merkezinde bulunan, seçim ve yargılama gibi kamu olayları ve ticaret amaçlı bir araya gelmeyi sağlayan çevresi önemli kamu yapılarıyla çevrili açık alanlardır (Dinçer 2010). Zaman içerisinde değişen toplumsal yapılar ile etkileşimin sağlandığı bu ortak alanların tanımları, sınırları ve yapısal özellikleri de değişim göstermiştir.

Kamusal sözcüğü, 1950-1960'lı yıllar arasında çoğunlukla 'ortak alan' anlamında kullanılırken, 1970'li yıllarda bu tanım 'kamusal alan' kavramına çevrilmiştir. Kamusal alan tanımı farklı bakış açılarına göre çeşitli tanımlarla ele alındığı için günümüzde hala net bir tanım bulunmamaktadır. Jürgen Habermas kamusal alan tanımını 1962 yılında yayınlamış olduğu "Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü: Burjuva Toplumunun Bir Kategorisi Üzerine Araştırmalar" adlı kitabındaki tanıma bakılarak kamusal alanın, kamuoyunu oluşturan alan olduğu sonucuna varılabilir. Bu tanım şu şekildedir;

Özel şahısların, kendilerini ilgilendiren ortak bir mesele etrafında akıl yürüttükleri, rasyonel bir tartışma içine girdikleri ve bu tartışmanın neticesinde o mesele hakkında ortak kanaati, kamuoyunu oluşturdıkları araç, süreç ve mekanların tanımladığı hayat alanı (Güney, 2007).

2008 yılında 'Kentsel Mekanda Kamusal Alanın Yeri' kitabında Gökğür bu alanı tanımlama da Weber'in tasvirini aktarmıştır;

- Ev dışındaki alanlar bütünü,
- Halkın karşılaştığı alan,
- Sosyal yönüyle ortak bir dünyanın arabulucusu,
- Demokrasinin meşrulaştığı alan

Bu tanımlamada, ev dışında kalan alanlar; fiziksel olarak ele alınan hane dışındaki alanların hepsini kapsamaktadır. Halkın karşılaştığı alanlar, sokaklar, meydanlar, avlular vb. ve insanların bir araya gelmesini sağlayan alanlar ise eğitim alanları, ibadet alanları, kafeler vb mekanlara karşılık gelmektedir. Sosyal yön ile belirtilmek istenilen, özel alan ile devlet alanları arasında arabulucu olan, eşik görevi gösterilmiştir. Weber'in tanımı demokrasiyi, kamu ilişkisiyle ele almıştır (Çolak 2012).

Sennett'e göre kamusal alan tasviri, Hebermas'in kamusal alanı tanımlarken ilişkilendirdiği ortak konu veya sorunların tartışıldığı alandan ziyade insanların karşılaştığı ortak alanlar, mekanlar (AVM, avlu vb.) olduğunu ileri sürmektedir. Kamusal alan kavramı günümüzde, bireylerin kendi ihtiyaçları doğrultusunda bir araya gelmesini sağlayan mekansal bir ortaklık alanını ifade etmektedir (Sennet 2010). Bu anlamda, birey sosyo-kültürel yaşantısını kamusal alanlar üzerinden gerçekleştirmektedir. Weber'in tanımlamış olduğu gibi özel alanlar dışında kalan, sokaklar, parklar, meydanlar, avlular ve etkinlik alanları bireylerin bir arada bulunup kendilerini ifade ederek etkileşimde bulunabilecekleri alanlardır. Bu kapsamda kamusal alanlar, toplum ve bireyler arasındaki iletişim için en önemli yerlerdir. N.Schulz kenti insanları yakınlaştıran 'karşılaşma yeri' bir 'mikrokosmos' olarak tanımlamıştır (Erdönmez ve Akın 2005).

Erdönmez ve Akın (2005) 'Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri' adlı makalelerinde kamusal alanı; *"insanların normal günlük rutinlerinde ya da dönemsel şenliklerde (festival, bayram) fonksiyonel ve törensel aktiviteleri gerçekleştirdikleri, toplumu birbirine bağlayan ortak bir zemin"* olarak tanımlanmaktadır.

Kamusal alan tanımında sosyoloji, mimari, felsefe vb. alanlarda çalışma yapan farklı bakış açısına sahip kişiler tarafından zaman içerisinde birbirinden değişik veya benzer

tanımlamalar kullanılmıştır. Bu tanımlarda bulunan ortak özellikler; ulaşılabilir olmaları, herkese açık olmaları, toplumsal sosyalleşmeyi sağlamaları ve kentin kimliğin taşıyan ögeler bulundurması sayılmaktadır. Kamusal alanın temel özelliklerinde görüldüğü gibi, kamusal alan ve toplum karşılıklı olarak sürekliliği bulunan bir ilişki içindedir. Bu etkileşimle birbirini olumlu ve olumsuz etkilemekte, birbirlerinin evrimleşme sürecinde önemli rol oynamaktadır. Hızlı büyüyen kentlerde, oluşan etkileşimin sonuçları daha belirgin şekilde görülmektedir. Değişimin hızı ile kentler birbirlerine daha çok benzeyerek standartlaşmakta, kimliklerini kaybetmektedir. Özgün ruhlarını kaybeden mekanlar toplum üzerinde de etkisini göstererek toplumsal bellekte karmaşa yaratmaktadır (Hazra 1996).

2.2 KAMUSAL ALANLARIN TİPOLOJİK DEĞİŞİMİ ve ALGISI

Mekanlar en temel kullanım şekli olarak özel ve kamusal olarak ayrılmaktadır. Bu ayrımı ilk yapan kişi Aristoteles'tir. Aristoteles her bireyin iki farklı durumu olduğunu ileri sürmüştür. Bu durumlar Kendine Ait Olan (Ídion) ve Kamusal (Koinon) olarak birbirinden ayırmıştır. Kendine ait olanı daha özel kullanımda bulunan alanlar (şahsi odalar, evler vb.), kamusal kelimesini herkes için ortak kullanımı bulunan alanları (meydanlar, sokaklar, dini yapılar vb.) kastetmiştir (Çetin 2018). Erdönmez ve Akın (2005) kamusal ve özel alanı şu şekilde tanımlamıştır:

Özel ihtiyaçlarımız için ortaklaşa kullandığımız mekanlar, toplumun bir bireyi olarak, ortak yer ve ortak amaçlar için kullandığımız mekanlar 'toplumsal mekan ve kamusal mekan' olarak tanımlanmakta iken bireylere ait, özel ihtiyaçların karşılandığı mekanlar "özel mekanlar" olarak tanımlanmaktadır.

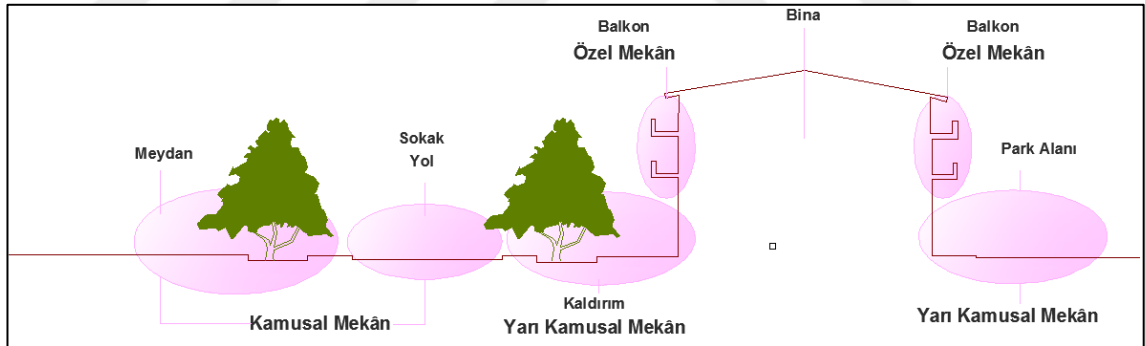
Benn ve Gaus, kamusal alan ve özel alan ayrımını ise erişim derecesi, kullanıcıları ve ilgi alanları gibi özelliklerle ayıştırmaktadır (Erdönmez ve Akın 2005). Günümüzde kamusal ve özel mekan ayrımında erişim derecesi yani herkese açıklık önemli bir özellik olarak ayırt edicilik etkisi bulunmaktadır.

Kamusal alan kavramı, kişilerin bireysel ve toplu davranışlarını, her türlü eylem ve etkileşimlerini gerçekleştirdikleri 'sosyal aktivite alanlarını' karşılar. Bu nedenle kamusal alanlar sosyal ve mekansal varoluşla birlikte zamansal bir boyuta sahiptir. Zamanın

şekillendirdiği bir alan olup zamanla birlikte de değişime uğrar (Erdönmez ve Akın 2005).

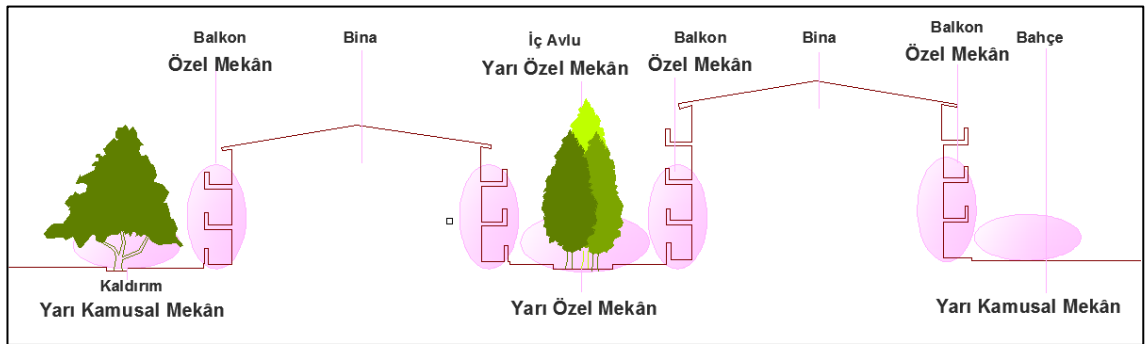
Mimar Leon Krier çalışmalarında kamusal mekan ile özel mekan arasında geçişlerin tampon bölgeler yaratarak yarı özel mekanları (semi-private space) ve yarı kamusal mekanları (semi-public space) ortaya çıkardığını ileri sürmüştür (Çetin 2018). Bu tarz iki farklı kullanım şekli arasında kalan, bir nevi dengeyi sağlayan eşik mekanlarının kullanıcı profili belirlidir ve bu mekanlar daha kontrol edilebilir güvenilir mekanlar özelliği taşır. Durna'nın, Krier gibi düşünerek özel alan ve kamusal alan arasında oluşan yeni mekan gruplarından yarı kamusal mekan için şekil 2.1 deki görseli, yarı özel alan için şekil 2.2 deki görseli oluşturmuştur (Durna 2011). Geniş ölçekte bakıldığında kamusal ve özel alan olarak ikiye ayrılan alan tipleri, günümüzde detaylı incelendiğinde dört tipe bölünmektedir. Ve ara mekanların ortak çıktısı olarak yarı kamusal- özel mekanlar görülmektedir.

Şekil 2.1: Kamusal mekan ve yarı kamusal mekan ilişkisi

Kaynak: Kentsel kamusal alanın iç mekan sürekliliği ve toplumsal kimlik 2011, syf 94

Şekil 2.2: Yarı kamusal mekan ve yarı özel mekan ilişkisi

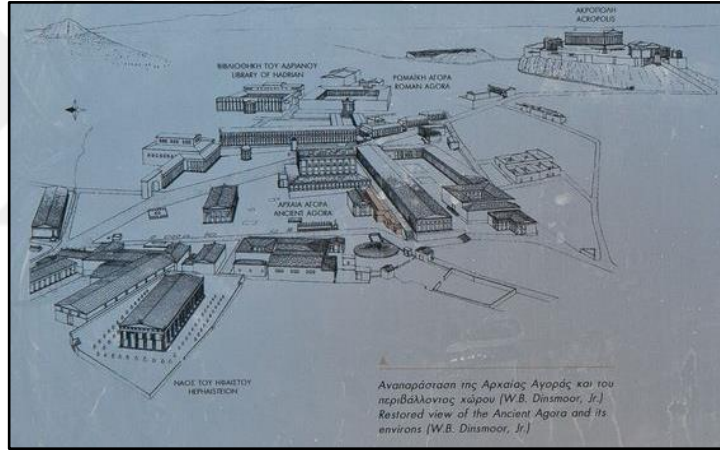

Kaynak: Kentsel kamusal alanın iç mekan sürekliliği ve toplumsal kimlik 2011, syf 95

Zamansal gelişimi ve değişimi ele alındığında, ilk kamusal alanlarda bir araya gelişler ticaret ve dini amaçlar doğrultusunda oluşmuştur. Antik Mısır döneminde coğrafyanın yaratmış olduğu hava şartları sebebiyle iç mekanlarda sosyal aktivitelerin gerçekleştiği görülmüştür. Mısır tapınakları içinde okullar, üniversiteler ve arşivler bulunan yapılardır. Toplumsal önemli kararlar burada alınır, kutlama amaçlı toplantılar burada yapılmıştır.

Antik Yunan'da hava şartlarının elverişliliği ile birlikte kamusal yaşantının bulunduğu alanlar değişerek üstü açık mekanlara dönüşmüştür. Özel alanlar ve kamu yapılarının sınırlarıyla oluşan agoralar, Antik Yunan için en önemli açık kamusal alandır. Bu alanı halk ticaret, eğitim ve toplumsal sorunlarla ilgili konuşmak ve kararlar almak için kullanırdı. Şekil 2.3'de Yunan agorasının kentle ilişkisi görülmektedir.

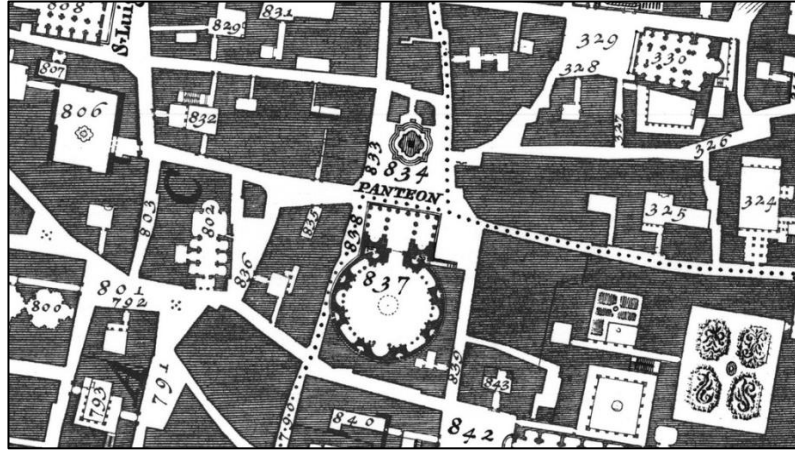
Şekil 2.3: Atina agorası

Kaynak: www.ancient-greece.org/archaeology/agora.html

Roma döneminde nüfusun artmasıyla birlikte halihazırda kullanılan açık kamusal alanların yanı sıra kapalı mekanlarında kullanılması fikri ortaya çıkmıştır. Bu dönemde açık ve kapalı kamusal mekanlar arasındaki sürekliliğin vurgusu üzerinde durulmuştur. Bu yaklaşım İtalyan mimar Givovanni Batista Nolli'nin 1748 de çizmiş olduğu Roma planında kilise, hamam, bazilika gibi kapalı kamusal mekanların içlerini de açık kamusal mekan olan sokaklarla birlikte beyaz bırakmasında görülmektedir (bkz şekil 2.4) (Onay 2005). Nolli bu yöntemle kapalı kamusal mekanları ve açık kamusal mekanları kamusalılık derecesi olarak birbirine denk tutarak durumu vurgulamıştır.

Şekil 2.4: Givovanni Batista Nolli'nin çizdiği roma planı

Kaynak: Roma- piazza della rotonda- Giovanni Batissa Nolli: nuova topografia di roma 1748 www.tsarchitect.nsf lanagan.net/?tag=rome

Roma da bulunan kamusal mekanlar artan nüfusa yeterli olabilmek adına geniş açıklıklarla ve düzeni temsil etmek için ritmik mimari özelliklere göre yapılmıştır. Antik Mısır, Antik Yunan ve Roma İmparatorlukları'nda görülen kamusal alan kullanım değişimlerinde değişen toplumlara göre kamusal alanlarında fiziksel özelliklerinin değiştiği görülmektedir. Toplum kamusal alanı etkilerken, kamusal alanda halkı etkileyerek belli amaçlar ve kurallar doğrultusunda yönlendirilmeleri sağlama amacını bulundurur.

Roma İmparatorluğu'nun Hristiyan İmparatorluğu'na dönüşmesiyle toplumda ve kamusal alanların kullanımında değişim olmuştur. Yeni imparatorluğun kiliselere vermiş olduğu önem sebebiyle kiliseler dışındaki kamusal alanlar önemlerini yitirmiştir. Bu dönemde de yönetimdeki değişimle toplumun yönelimi değişmiş ve bu değişim kamusal alanları etkilemiştir.

Rönesans'la birlikte toplumda dinin baskısı azalarak bilimsel çalışmalar artmıştır. Bireye verilen önemle kent dokusu, halk ve mimari arasındaki ilişkiler kuvvetlenmiştir. Kamusal alanlar tekrar önem kazanarak kentle bir bütün olarak ele alınmaya başlanmıştır. Toplum ihtiyaçlarına göre şekillenen kent yapısı, kamusal alanları da etkileyerek toplumsal kimliği öne çıkarmıştır (Onay 2005).

Sanayi devrimiyle mimari olanaklar malzeme çeşitliliği ve yeni inşaat teknolojileriyle birlikte yapıların şekil ve boyutlarını da etkilemiştir. Teknolojideki gelişmeler yeni kamusal alanları ortaya çıkarmıştır. Bunlardan bazıları tren garları, müzeler, alışveriş merkezleridir. Bu yapıların genel özelliklerinde büyük açıklıklar oluşturabilmek için çelik malzeme ve gün ışığını içeri alabilmek için büyük cam yüzeyler kullanıldığı görülmüştür. Sanayi devrimi ekonomi, mimari alanlarda etkisini gösterdiği gibi kamusal alanlarda da göstermiştir. Bu etki günümüze kadar gelen kamusal alanların temelini oluşturmuştur. Kamusal alanlar daha öncesinde otorite tarafından ihtiyaca göre kurgulanırken, sanayinin gelişmesi ve önem kazanmasıyla yeni oluşan ekonomik ve toplumsal işleyişin etkisiyle özel amaç ve isteklere göre oluşturulan mekanlara dönüşmüştür (Durma 2011). Bu durum yarı kamusal- özel alanları ortaya çıkarmıştır. Toplumsal refahın ön plana çıktığı bu dönemde korunaklı ve konforlu mekanlar önem kazanmıştır. Bu iki ihtiyaç doğrultusunda oluşan pasajlar yarı kamusal- özel mekanlardır. Genellikle üstü şeffaf yüzeyle örtülü bu yapıların ilk ve en önemlileri arasında İtalya'nın Milano şehrinde bulunan Galleria Vittorio Emanuele gösterilmektedir. Hala kullanılmakta olan bu yapının iç mekanı şekil 2.5'de görülmektedir. Yapı bloklarının arasında kalan iki meydanı birbirine bağlayan bir yaya sirkülasyon hattı olmasıyla dış mekanı andırmaktadır. Üstü cam ve çelik strüktürle kapalı, yapı bloklarının oluşturduğu bir grup/adanın avlusu olması sebebiyle yarı kamusal- özel iç mekandır. Roma'da ortaya çıkan kamusal dış mekansal ve kamusal iç mekansal arasındaki süreklilik bir başka bakış açısıyla da toplumsal hayatın sürekliliğinin devamı demektir (Onay 2005).

Şekil 2.5: Galleria Vittorio Emanuele iç mekanı

Kaynak: www.tripsavvy.com/guide-to-galleria-vittoria-emanuele-ii-milan-italy-4571007

20.yy'da kontrolsüz kent büyümeleri çevre kirliliği, çarpık kentleşme, gürültü kirliliği gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunların yanı sıra değişen modern hayatla birlikte bireylerin zaman tasarrufu sağlama isteği ve daha güvenli alan arayışı sebebiyle şehir merkezinde bulunan açık kamusal alanlar önemlerini yitirerek kullanılmamaya başlanmıştır. Bu duruma örnek meydanlar, sokak pazarları ve caddeler vb. alanlardır. Yeni ihtiyaçlara hizmet eden hem halka açık hem de kontrolü sağlayan yenilikçi yarı kamusal- özel mekanlar artarak önem kazanmıştır. Bu tipe örnek olarak pasajlara kıyasla daha kompleks olan alışveriş merkezleri (AVM) verilmektedir. AVM'ler kamuya açık kullanımda olan özel mekanlardandır. Herkesin erişimine açık olan bu mekanlar kullanıcıya güvenlik, konfor, zamandan tasarruf, aynı işleve sahip farklı mekan seçeneği, farklı ihtiyaçlara hizmet eden alanları bir arada sunmaktadır. Alışveriş merkezlerinde yapının sınırları ile sokak keskin hatlarda veya geçirgen alanlarla iç içe geçmektedir. Kullanım fonksiyonuna (vakit geçirme alanı, yemek alanı, sirkülasyon vb.) veya kullanılan malzemelere (zemin ve duvar dokusu, renkler vb.) göre sınırları olan bu mekanlar, bir evin içerisindeki farklı odaları yansıtmaktadır. Farklı amaçlar ve konseptlerle oluşturulan odaların bütünü 'evi' temsil etmektedir. İçerisinde her kullanıcıya hitap eden odaları bulundurmaktadır. Alışveriş merkezleri kullanıcı ihtiyaçları doğrultusunda oluşturulduğu ve farklı kullanıcılara hizmet etmesi adına şehrin/AVM'nin içerisinde kamuya açık- dış odaların bütünü olduğu gözlemlenmektedir. Tasarım tercihlerine bağlı olarak, bu iç mekanların sınırları (tavan, duvar, zemin vb) değişkenlik göstermektedir.

Kamusal alanların şekillenmesinde toplumsal gelişmeler ve ticaretin önemi her dönemde gözlemlenmiş olup birbirini kimi zaman olumlu kimi zaman olumsuz etkilemiştir. Büyüyen kentlerde yeni bir tanım olarak ortaya çıkan 'Kentsel İç Mekanlar', Çolak'ın tanımlamış olduğu gibi 'urban (kentsel)' ve 'interior (iç mekan)' kelimelerinden oluşmuş bir kavramı temsil etmektedir. Kentsel kelimesi kamusalı, iç mekan ise özel alan kavramını karşılamaktadır (Çolak 2012 syf 13-80). Bu tanımlamadan yola çıkarak şehrin içerisinde bulunan 'Kamusal Odaları', 'Dış Odaları' ve 'Kamusal Özel Alanları' kapsadığına ulaşılmaktadır. Bu bakış açısıyla da yeni kavramlar üretilerek mekan tanımlamaları zenginleştirilmektedir.

2.3 İÇ MEKAN KAVRAMI ve MEKAN ALGISI

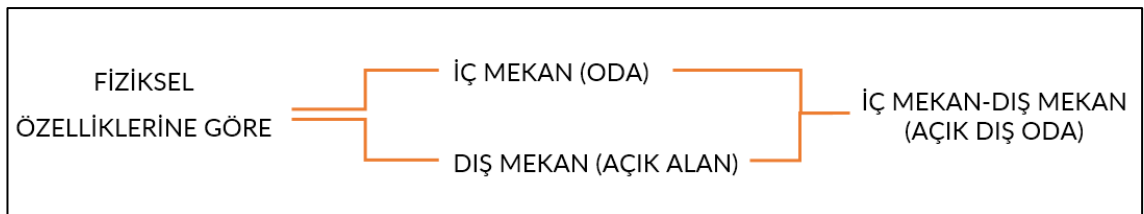
Mekan kavramı tanımı, geniş anlamlar içerdiği için net ve keskin bir tanımlanamamaktadır. Tanımı netleştirebilmek adına mekanı fiziksel özelliklerine göre iç mekan ve dış mekan olarak alt başlıklara ayrılmıştır. Yapılan ilk tanımlamalarda; iç mekan kavramı bir hacmin dört yan tarafı, tabanı ve tavanı sınırlandırılmış alana, dış mekan kavramı ise iç mekan dışında kalan her mekan tanımına denk gelmekteydi.

İç mekan/dış mekan tanımlamasında Altan (2012) ‘Mimarlıkta Mekan Kavramı’ makalesinde şu şekilde tanımlamaktadır:

Her yapı iki çeşit mekan yaratmaktadır. Birisi yapının kendi tarafından sınırlanan iç mekan veya mekanlar, diğeri ise söz konusu yapının dış yüzeylerinin etrafındaki başka yapılarınkilerle beraber oluşturdukları (sınırlandırdıkları) dış mekandır.

Zaman içerisinde sınırlar, kütleler ve mekanların birbirine karışması, iç içe geçmesi sonucu iç mekan ve dış mekan ayrımı eskisi gibi keskin bir tasvirde yapılamamaktadır. Yeni tanımlamada farkı yaratan bakış açısidir. Aynı mekanlar bakış açısına göre farklı tanımlar alabilmektedir. Bu durum kentsel iç mekanları ortaya çıkarmış, birbirini besleyen tanımlar olarak literatürde yerini yeni almıştır. Kentsel iç mekanlar, büyük ölçekten bakarak kent ve kent içi mekanları sokakları meydanları ada içinde kalan boşlukları ele almaktadır. Böylece fiziksel özelliklerine göre mekanlar iç mekan ve dış mekan ayrımı dışında iki özelliği de içinde bulunduran ara mekanlar türemiştir (bkz şekil 2.6).

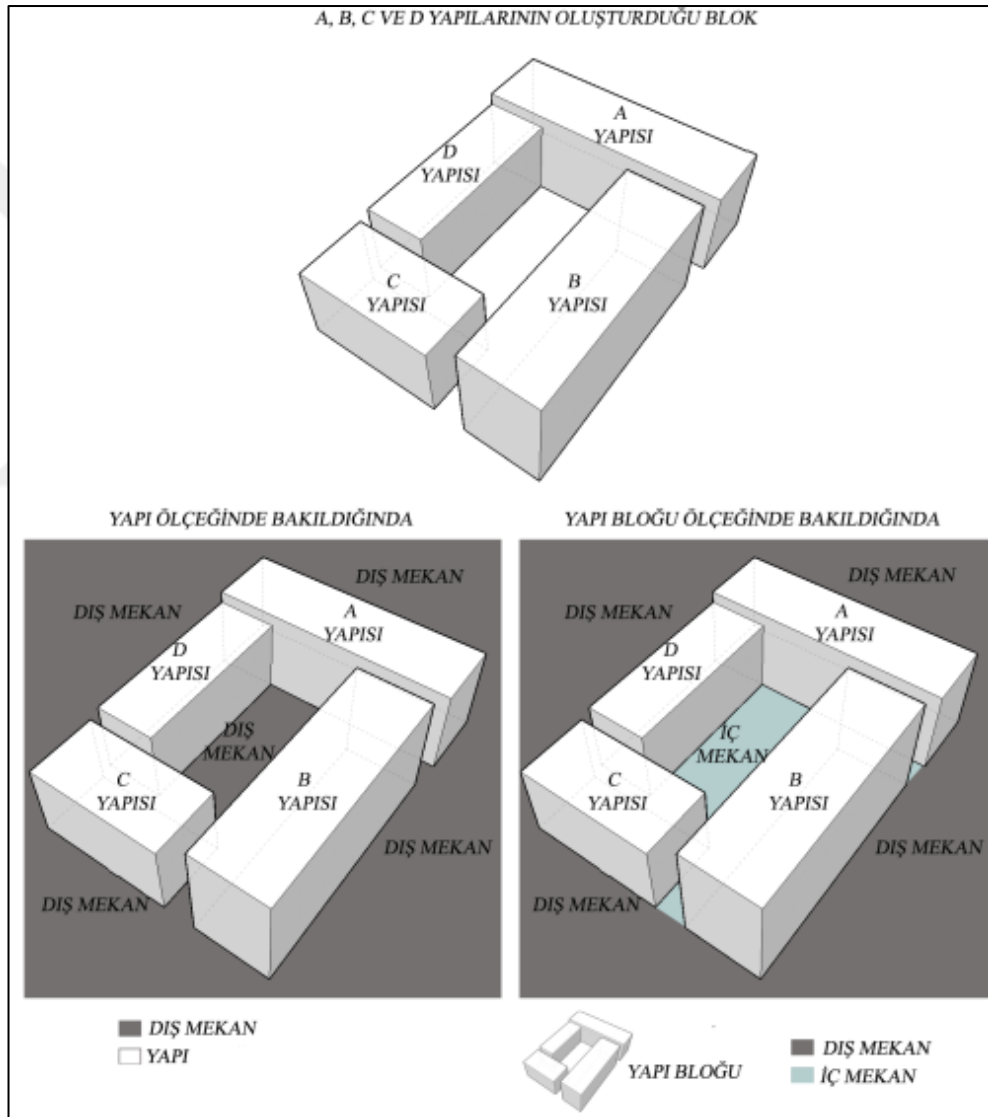
Şekil 2.6: Fiziksel özelliklerine göre mekanların sınıflandırılması

Bakış açısının mekan tanımlamadaki rolünü şekil 2.7 de verilmiş olan a, b, c ve d yapılarını üzerinden ele alalım. Dört adet yapı bulunmaktadır ve bu yapıların bir araya gelmesiyle yapı bloğu oluşturulmuştur. Yapı ölçeğinde alana bakıldığında her bir yapının

sınırları içerisinde kalan alan iç mekan, sınırları dışındaki alan dış mekandır. Buna apartmanlar ve sokaklar örnek verilebilir. Yapı bloğu ölçeğinden aynı alana bakılacak olursa her bir yapının (a, b, c ve d yapısı) birbirine bakan dış yüzeyleri arasında iç mekan ortaya çıkar. Bu duruma da mimari olarak avlular örnek verilebilir. Bu alanlar yarı kontrollü, yarı mahrem özel alanlar olarak da tanımlanabilir. Çoğunlukla içe dönük kültürlerde görülmektedir.

Şekil 2.7: Bakış açısına göre değişen mekan tanımlaması örneği

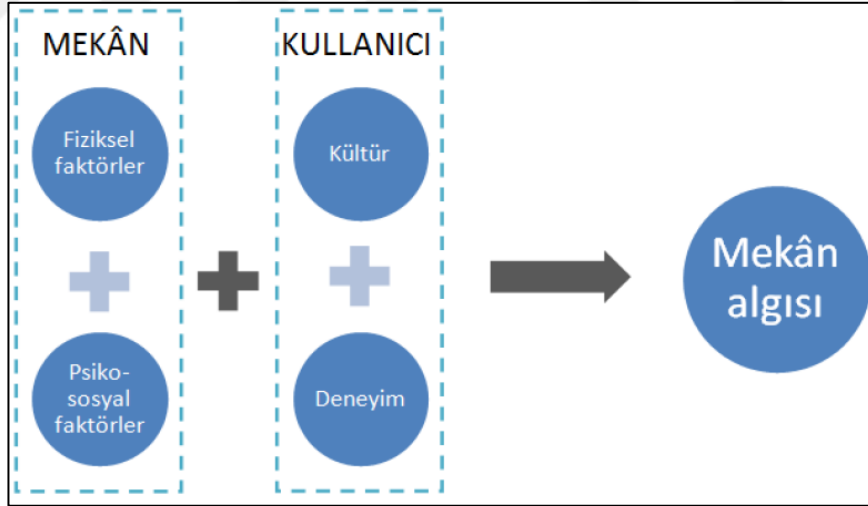

Bu tanımlamalar üzerinden, alışveriş merkezi örneğini iç-dış mekan kavramlarıyla tekrar ele aldığımızda yapının oluşturulan dış sınırları, yani ada sınırları içerisinde kalan bütün alanlar iç mekanı temsil etmektedir. Özel kullanıma sahip müdür odaları veya kamusal

kullanıma açık iç avlular, sirkülasyon hatları gibi alanlar iç mekan tanımına dahil edilmektedir.

İç mekanlar kullanıcıların geçmiş deneyimleri ve güncel ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirilir. Bireyler iç mekanları deneyimleyerek algılar. Bu algı sürecinde mekandaki göstergeler duyu organları aracılığıyla beyne iletilir. Beyin tarafından algılanan bu uyarılar bireyin geçmiş deneyimleriyle yorumlanarak mekansal belleği oluşturur. Kültürel, sosyal, ekonomik geçmiş ve mesleki durum gibi etkenler bireylerin mekan algısı üzerinde farklılık göstermesine neden olur. Benzer değişkenler de bireylerin algısında ortak bir bellek oluşturur (Çakır 2015). Gür'ün 1996 yılında yayınlanmış olan Mekan Örgütlenmesi adlı kitabında yer alan diyagram mekan algısındaki mekan ve kullanıcı faktörlerinin etkisini göstermektedir (bkz şekil 2.8). Mekan fiziksel faktörler ve psiko-sosyal faktörlerin birleşimi ile kullanıcıların kültürel birikimleri ve deneyimleri aracılığıyla algılanır ve mekan algısını oluşturur.

Şekil 2.8: Mekan algısı diyagramı

Kaynak: Mekan örgütlenmesi Ş.Ö. Gür, 1996

Mekanlar kullanıcı tarafından algılanarak sonraki aşama olan belleği oluşturur. Bellek, bir deneyimi kodlayarak öğrenilmesini ve sonraki deneyimlerde faydalanılabilmek adına bilince kaydedilmesini sağlar. Bellek kavramı psikolojinin, nörolojinin, sosyologların, filozofların ve mimarların değişik açılardan ele aldığı bir konudur.

Mimari alanda, tarihsel ve kültürel sürekliliğini sağlayabilmek adına tarihi yapılardaki mekansal göstergelerin, restorasyon ve onarımlarıyla korunması gerçekleştirilir. Bu göstergelerin korunmadığı tarihi yapılar kimliklerini kaybederek, geçmiş tarihlerin ve yaşanmışlıkların silinmesiyle yeni bir mekan ortaya çıkarır. Bu yaklaşımda mevcut yapının tarihini korumayarak oluşturulan mekan, mevcut yapıyı sadece iskelet olarak kullanır ve toplumda bellek karmaşasına neden olur. Bu sebeple yeniden işlevlendirme sürecinde kullanıcıların gereksinimlerine dikkat edildiği kadar, mekanın karakterini oluşturan göstergelerin korunmasına da bir bütün olarak dikkat edilmelidir. Bu sayede özgün kimlik korunarak mekansal algı yeni kullanıcılar üzerinde sürdürülür (Çakır 2015).

3. ENDÜSTRİ MİRASI BOMONTİADA’NIN MEKANSAL YAŞAM SÜRESİ

Bu bölümde sanayi devriminin mimari ve mekansal oluşumlarda etkisini gösterdiği endüstriyel yapıların ortaya çıkması, zaman içerisinde kullanım değişimi ve güncel durumları açıklanmıştır. Endüstri mirası kavramı yeniden işlevlendirme kavramıyla ilişkilendirilerek günümüzdeki örnekler verilmiştir. Tez kapsamında alan çalışmasında kullanılan endüstri mirası olarak tescillenen Bomonti Bira Fabrikası’nın yapımı, zaman içerisindeki serüveni ve yeniden işlevlendirme projesi açıklanmıştır.

3.1 ENDÜSTRİYEL YAPILARIN OLUŞUMU

Endüstri devrimi el işçiliğini geride bırakarak makineler aracılığıyla seri ve hızlı üretimi getirmiştir. Bu değişimin toplumu, ekonomiyi, teknolojiyi ve mimariyi etkilediği görülmüştür. Şehrin ve ticaretin ihtiyaçları doğrultusunda gelişen teknoloji, buharlı makinelerin yaygın olarak kullanılmasını sağlamıştır. Mevcut alanlar yeni çalışma biçimi ve makineler için uygun olmamasıyla birlikte ‘endüstriyel yapılar’ olarak adlandırılan bir amaç doğrultusunda inşa edilen fabrikaları ortaya çıkarmıştır. Buharlı makinelerin kullanılması, elektriğin keşfi gibi teknolojik gelişmeler fabrikaları etkileyerek zaman içerisinde bu yapıları şekillendirmiştir. Ulaşım ve ürün dağıtımını kolaylığı açısından şehir merkezinde kurulan bu yapılar, uzun süre üretime devam etmiş ve bölge halkına istihdam sağlamıştır. Genellikle sanayi makinelerinin kolay girip çıkabilmesi, toplu çalışma gruplarına ve iş akışının kolay kontrolünün sağlayabilmesi adına geniş açıklıklar ve yüksek tavanlar yapılmıştır. Yapılarda, geniş açıklıkları sağlayabilmek adına katlı yapılarda çelik, tek veya iki katlı yapılarda tuğla malzemedeki yığma yapı sistemi kullanılırken gün ışığından en verimli şekilde yararlanabilmek için geniş cam pencerelere yer verilmiştir. Avrupa ve Amerika’daki etkisi yoğun olarak gözlenen sanayi devriminin ürünü olan endüstriyel yapılar, teknoloji ve ekonomik gelişmeler ile yeterli gelmediği için terk edilmiştir (Uçar 2013).

19. yüzyılda gelişen endüstri devrimi, Osmanlı Devleti için en büyük etkisini ticaretin en yoğun olduğu başkent İstanbul’da göstermiştir. Kısa süre içerisinde devlet destekli sanayileşme kendisini göstererek fabrikalar kurulmuştur. 19.yüzyılın ikinci yarısında

yabancı sermayeyle birlikte özellikle İngiltere, Almanya, Fransa ve Belçika'dan teknikerler, makineler ve malzemeler getirilmiştir. Uzmanları ve malzemeleri yurtdışından getirmenin pratik olmaması sebebiyle sanayi devrimi ülkemizde köklü dönüşümler yaratamamıştır. Osmanlı döneminde ilk fabrikalar devlet desteğiyle gelişen ve modernleşen ordunun ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına kurulurken, tersane ve tophaneler geliştirilmiş ve yenilerinin açılması sağlamıştır. İkinci aşamada ordu ve sarayın ihtiyaçları için dokuma, deri, savaş endüstrisi ve diğer alanlar için fabrikalar açılmıştır (Toprak 1985). Fabrikalar zaman içerisinde üretim sistemlerinin değişmesi, mevcut yerlerin yeterli gelmeyişi, yurtdışından getirilen teknikerlerin geri dönmesi, bozulan parçaların yerlerinin doldurulamaması, fabrika konumlarının uygun olmayışı, ekonominin bozulması gibi sebeplerle üretim yapmaya devam edemez duruma gelmiş ve kapanmışlardır. Çoğunlukla sahil şeridinde ve merkezi konumlarda bulunan fabrikalar kullanılmayarak atıl duruma düşmüş ve İstanbul'da çöküntü bölgeler, halkı kısıtlayan sınırlar haline dönüşmüştür (Gökdağ 2014).

3.2 ENDÜSTRİ MİRASI KAVRAMI, KORUMA ve YENİDEN İŞLEVLENDİRME

Endüstri mirası kavramı, diğer kültürel mirasların farkındalığının başlaması gibi, sanayi devrimi dönemine ait önemli görünen değerlerin yok olma tehlikesiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Her ülke endüstrileşme sürecini farklı zamanlarda ve adımlarla izlediği için endüstri mirası kavramının kapsamı, sayısı ve niteliği ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Eski endüstri yapılarının derinlemesine araştırılması, incelenerek kayıt altına alınması işlemine 'Endüstri Arkeolojisi' ve bu yapılara 'Endüstri Anıtları' denmektedir. Ortaya çıkarılan yapı birçok yapının birleştiği bir grup ise 'Endüstri Siti' adını almaktadır. Bu yapıların hepsine 'Endüstri Mirası' denmektedir (Ersine 2012). Endüstri arkeolojisi terimini ilk olarak 1955 yılında İngiliz araştırmacı Michael Rix kullanmıştır (Tanyeli 1998). Eski endüstriyel yapıların ve taşınmaz varlıkların önemini vurgulayarak hızlıca korum altına alınmasını amaçlamıştır.

Tarihi, kültürel, sosyal ve fiziksel değerlere sahip endüstriyel yapılar belgelenir, gerekli koruma ve halka kazandırmak amaçlı işlemler gerçekleştirilir. Bu alanda kurulan ilk örgüt TICCIH (The International Committee for the Conservation of Industrial Heritage-

Uluslararası Endüstri Mirasını Koruma Komitesi)'dir. 4 Haziran 1978 tarihinde endüstri miraslarının korunması belgelenmesi, oluşum ve süreçlerinin incelemesi amacıyla kurulmuştur (Uçar 2013). Endüstri anıtları kavramı yerine endüstri mirası kavramını da ilk TICCIH kullanarak çalışmalar yapmıştır (Saner 2012). 1999 yılında kurulan ERIH (European Route of Industrial Heritage- Avrupa Endüstriyel Miras Rotası), yapılan çalışmaları duyurmak ve gezi rotaları hazırlayarak endüstri bilincini arttırmayı amaçlamıştır (www.erih.net/). 2000 yılında TICCIH'ın ICOMOS (International Council on Monuments and Sites - Uluslararası Anıtlar ve Siteler Konseyi) ile imzaladığı anlaşma ile endüstri mirası alanındaki çalışmalarını ICOMOS'un bünyesinde uzman komitesi olarak üstlenmiştir. TICCIH'in endüstri mirası tanımını anlatan Saner (2012) şu şekilde tanımlamaktadır:

Endüstri kültürünün tarihsel, teknolojik, toplumsal, mimari ya da bilimsel değeri bulunan kalıntılardan oluşur. Bu kalıntılar, binaları ve makineleri, atölyeleri, imalathaneleri ve fabrikaları, madenleri ve işleme ve arıtma alanlarını, ambarları ve depoları, enerjinin üretildiği, iletiildiği ve kullanıldığı yerleri, taşımacılığı ve tüm altyapısını, ayrıca ikamet, ibadet ve eğitim gibi endüstri ile ilişkili toplumsal etkinlikler için kullanılan yerleri içerir.

Türkiye'de 1990'lı yıllarda endüstri mirası yapılarının, belgelenmesi ve korunmasına yönelik çalışmalar başlanmıştır. 1993 yılında endüstri arkeolojisi kavramı ilk defa Ankara Maltepe Havagazı ve Elektrik Fabrikası'nın yıkılmasını durdurmak amacıyla kullanılmış ve yapı koruma altına alınmıştır (Saner 2012). Fiziksel konum, Osmanlı Devleti'nin başkenti olması ve toplumsal elverişlilik sebebiyle endüstri yapıları İstanbul bölgesinde fazla sayıdadır. İstanbul da 20. yüz yılın başlarında 256 adet fabrika ve imalathane bulunurken 2008 yılına sadece 43 tanesi ulaşmıştır. Bunlardan 30 tanesi yasal koruma altındadır (Uçar 2013).

Köksal ve Ahunbay 2005 yılında İstanbul'da bulunan 43 endüstri yapısı için güzergâh rotası hazırlamıştır. Bu harita mevcutta bulunan endüstri yapıları hakkında bilgi bulunduran en güncel tablodur. Hazırlamış oldukları 'İstanbul Endüstri Mirası Durakları' adlı harita Ek A.1'de, haritaya göre oluşturulan tablolar Ek A.2'de verilmiştir. Tabloda yapılar üretim cinslerine göre kodlanarak, iş kolları, tesis adı, kuruluş yılı, konum, tescil durumu, kullanım/mevcut durum ve koruma/ yeniden kullanım için öneriler hakkında bilgileri bulundurmaktadır (Köksal ve Ahunbay 2006 syf 127-130). Haritada bulunan 43 yapıdan 13 ü tescil edilmemiş, 31 i tescillenmiş yapıdır. Haritada da görüldüğü gibi

İstanbul'daki endüstri mirası yapıları genellikle deniz veya dere kenarlarında konumlanmaktadır. Fabrikalar ulaşımın kolay olduğu yerlere kurularak ürün dağıtımında da kolaylık sağlanmıştır. Seçilen alanlarda demir yolu bağlantılarının olması, korunaklı olmaları, fabrikanın hizmet alanına mesafesi gibi etkenler fabrika konumlandırılmasında önemli rol oynamıştır.

2015 yılında Dila Gökalp Architect Ofisi, İstanbul'da bulunan endüstri yapılarını daha iyi anlamak ve potansiyelini paylaşmayı amaçlayarak bir veri tabanı ve haritalama projesi üretmiştir. Proje, Köksal'ın 2005 yılında hazırlamış olduğu harita ve tablo ana kaynak olarak ele alınmış, geliştirilmiş ve çağımızın imkânı internet üzerinde platform oluşturulmuştur. Bu çalışma kapsamında endüstri yapıların künyelerinde grafikleştirilmiş yapı görselleri, isim, kuruluş, konum, yapı hakkında bilgi, mimari özellik, bugünkü durum ve işlev hakkında bilgileri bir arada bulunuyor. Mimari ofis, 2015 yılında düş atölyeleri düzenleyerek kaynaklarını tasarım öğrencilerine sunmuşlardır (bkz şekil 3.1).

Şekil 3.1: Endüstri mirası haritası DGA

Kaynak: www.dilagokalp.com/urban/endustri-mirasi-kesfi/

Bir yapının korunması için yapılan çalışmalar yapı inşaatının başından beri mevcuttur. Yapıların belli bilimsel yöntemler doğrultusunda koruma amaçlı restorasyon çalışmasının yapılması 19.yüzyıla dayanmaktadır. Restorasyon kavramını Violet Le Duc ilk olarak kullanmış ve tanımlamıştır. 19.yy da gerçekleşen savaşlar sebebiyle yapılar ve anıtlar tahrip edilerek bakımsız kalmıştır. Bu dönemde oluşan restorasyon, tahrip kısımların dönemin üslubuna göre tamamlanmasını içermektedir. Buna karşı olarak John Ruskin'e göre restorasyon yerine korumanın ağır bastığı yapıya bakım yapılarak mevcut halinin sürdürülebilirliğinin sağlanması en iyi koruma yoludur. Ruskin'i destekleyen William Morris ise restorasyon ile bireysel kararların ve yargıların projeye yön verebileceği için koruma kavramının daha önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu görüşün sağlamış olduğu pasif korumaya karşı çıkanlar ise önceki kuramları bir araya getirerek derlemiştir. Derlemenin öncülerinden olan Gustavo Giovannoni yapıların mevcut kimlikleri ve çevresiyle oluşturduğu ilişki dikkate alınarak yeniden kullanılmasının önemini vurgulamıştır. 1932 yılında 'Carta Del Restauro Italiana' (İtalyan Restorasyon Tüzüğü) adıyla derlenen ilkeler ilk olarak resmi bir belgeye dönüşmüştür. 2. Dünya Savaşı sonrası Avrupa şehirlerinde oluşan tahribatlarla birlikte üç yeni fikir üzerinde durulmuştur. Bu fikirler; tahribatı kabullenerek yeni yapılaşmayı ön görenler, kent kimliğinin bozulmaması adına mevcut materyaller üzerinden yeniden inşa edilmesini savunanlar ve savaşın anısını kabullenerek yapılara dokunulmamasıyla korunmasını yeni yapılaşmanın çevresine yapılmasını uygun görenler olarak üçe ayrılır. 1964 yılında İtalyan Restorasyon Tüzüğü'nün yeterli gelmemesiyle birlikte Venedik de yapılan 2. Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar Ve Teknisyenleri Kongresinde 'Venedik Tüzüğü' oluşturulmuştur (Piran, 2016). Venedik Tüzüğü'nde tarihi anıt kavramı yeniden yapılandırılarak sadece mimari eserler değil tarihi bir olaya tanıklık yapmış alanları ve kültürel anlamı olan basit eserleri de kapsamaya başlamıştır. Korunmaya değer yapıların tanımlamaları ve sınıflandırmaları değiştikçe hazırlanan tüzükler öncülüğünde nasıl korunması gerektiği sorusu da şekillenmiştir. 1975 yılı Avrupa'da Mimari Miras Yılı olarak belirlenmiş ve koruma tanımlamalarıyla birlikte korumanın yöntemlerinin de yaygınlaştırılması sağlanmıştır (Yener 2018).

Yapısal varlığını sürdüren tarihi yapılar, yeni ihtiyaçlar doğrultusunda hazırlanan tüzükler ışığında mekansal değişime uğrar. Bu değişimle birlikte mekanlar yeniden kullanıma

açılır. Yapılan dönüşümler fiziksel, işlevsel veya hem fiziksel hem de işlevsel olabilmektedir. İşlevsel dönüşümler ilk işlevinden farklı olarak mekanın elverişliliği çerçevesinde yeniden işlevlendirilmesini kapsamaktadır. Cengizkan (2006) ‘Endüstri Yapılarında Yeniden İşlevlendirme:“İş”İ Biten Endüstri Yapıları Ne “İş”E Yarar?’ adlı makalesinde yeniden işlevlendirmeyi şu şekilde tanımlamıştır;

Yeniden işlevlendirme kavramı, koruma yaklaşımlarının ekonomik düşüncülerle Birleşiminden ortaya çıkar. Yeniden işlevlendirme temel iki kavram yönlendirmektedir. Bunlar, ‘yeniden programlama’ ve ‘yeniden mimari’ kavramlarıdır. ‘Yeniden programlama’ kavramı var olan mekânların yeni kullanımları/içindeki etkinlikleri/olayları içermesi için yeniden düzenlenmesine işaret ederken, ‘yeniden mimari’ kavramı mimari dilin potansiyelinin kullanılarak yeni programların uygulanmasını tanımlamaktadır. İzlenilen bu kavramsal tasarlama sürecinde, endüstri mekânlarının aurasının farkında olarak tasarım yapmak, yeniden programlama ve yeniden-mimari aşamalarında önemli ölçütlerden birini oluşturmaktadır.

Endüstriyel yapıların yeniden işlevlendirme çalışmaları ilk olarak mevcut yapı stoğunu korumak ve ekonomik açıdan kar etmek amaçlı yapılmaya başlanmış olup, endüstri mirası kavramının yaygınlaşması ile birlikte farklı bir boyuta gelmiştir. Yeniden işlevlendirilmesinde yapının konumu, çevresi ile kurmuş olduğu bağ, tarihsel ve kültürel değeri önemlidir. Bu durumların sürdürülmesi amaçlanır. Endüstri mirası olarak belgelenen yapıların yeniden kullanımına, müdahale ve koruma mevzuatları doğrultusunda yön verilir. Yönetmelikler doğrultusunda mekansal verilerin elverişliliğiyle mekanlar yeniden işlevlendirilir. Bu sayede mevcut yapının yeniden kullanılması ile ekonomiye, kullanılmayan yapı stoklarının çevreye vermiş oldukları zararın önlenmesiyle kente, kültürel ve tarihsel sürekliliğin devamıyla da topluma kazandırılır. Bu kazanım, farklı nesil ve toplumlardan kişilerin özgün mekanları veya mekanlardan kalan izleri deneyimlemelerine olanak yaratır (Uçar 2013).

Yeniden işlevlendirmenin ilk örneklerinden biri Fransa’dadır. 19.yüzyılda tren garı olarak kullanılan Orsay Tren Garı yeniden işlevlendirilerek 1986 yılında müze olarak açılmıştır. Yeniden işlevlendirilmesi kapsamında önce otel fikri ortaya atılsa da dönemin kültür bakanı tarafından onaylanmayarak müze projesi gerçekleştirilmiştir. Yapıda çelik konstrüksiyon, kemerli cephe ve geniş cam yüzeyler ve cam çatı korunmuştur. Dönüşüm projesinde yapı kabuğu korunarak sadece iç mekan müdahalelerinde bulunulmuştur (Büyükarıslan 2013). Uygulama öncesi, sonrası iç mekan fotoğrafı şekil 3.2 de görüldüğü gibi iç mekanda da kabuk korunmuştur. Müzedeki eserlerin geniş camlardan doğrudan

güneş ışığı almasını engellemek için cephe hizasına konumlandırılan bej renkli taş paneller ile sanat eserleri bu panellerin iç kısımlarına konumlandırılmıştır (Sert 2019). Orsay Tren Garı kamusal bir mekan iken yeniden işlevlendirilmesi sonucu özel bir kurum işletmesi altında yarı kamusal-özel mekana dönüşmüştür. Eski Tren Garı sınırları içerisinde sergileme panellerinin konumlandırılma biçimleriyle yeni bir mekan sınırı oluşturarak mekan içerisinde mekanlar yaratılmıştır.

Şekil 3.2: Orsay Tren Garı ve Orsay Müzesi iç mekan fotoğrafı

Kaynak: <https://mymodernmet.com/musee-d-orsay-history/>

Bir başka endüstri yapılarının yeniden işlevlendirmesi örneği Amsterdam'da bulunan Heineken Experience Müzesi'dir. Sanayi devrimi yapılarından olan Heineken Bira Fabrikası 1867 yılından 1988 yılına kadar faaliyet göstermiştir. Heineken Fabrikası bira üretimini ilk olarak bu binada yapmıştır ve üretim fabrikasını Hollanda'ya taşıması sebebiyle mevcut yapı kullanılmaz olmuştur. Şekil 3.3 de yapının günümüz fotoğrafı verilmiştir. 1991 yılında yapının bir kısmı yıkılarak kullanılmaz hale gelmiş ve fabrika üretimi durdurularak yapıyı bilgi merkezi olarak kullanmıştır.

Şekil 3.3: Heineken Experience Müzesi

Kaynak:upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/76/Former_Heineken_Brewery_in_Amsterdam.jpg

2001 yılında ismini Heineken Experience olarak değiştiren yapı, 2007-2008 yılları arasında tadilata girerek günümüzde interaktif müze olarak hizmet vermektedir. Markanın bira yapım sürecini ziyaretçilerle paylaştığı bu mekan hem mekanın kendisi hem de içinde bulundurdukları parçalarla birer müze elemanı olmaktadır. Orijinal yapıdan kalan bakır ısıtıcı kazanlar (bkz şekil 3.4), atların yer aldığı eski ahır, bira vagonları gibi parçalar sergilenmektedir. Marka tarihini tanıtmak için kullanmış olduğu interaktif alanlar (bkz şekil 3.5) ve ziyaretçiler için bar bulunmaktadır. Heineken kullanmadığı eski fabrika yapı stoğunu müze olarak yeniden işlevlendirmiş ve halka açmıştır (Gökdağ 2014). Yeniden işlevlendirme projesinde eski işlev ve yeni işlev arasında da kuvvetli bir bağ oluşturulmuştur.

Şekil 3.4: Heineken Experience Müzesi kazanlar

Kaynak: www.flickr.com/photos/romainworldtour/7064090099/

Şekil 3.5: Heineken Experience Müzesi interaktif alanları

Kaynak : www.cdn.civitatis.com/paises-bajos/amsterdam/galeria/heineken-experience-amsterdam.jpg
www.maskontravel.com/uploads/product/1227/d8ab26d7a3b697193dbdeb7.jpg

İspanya’da boğa güreşlerinin yasaklanmasıyla kullanılmaz haldeki arenalar koruma uygulamaları ardından yeniden işlevlendirilerek kullanılmaktadır. Barcelona’da 19.yüzyılın sonlarında inşa edilen ilk boğa güreşi arenası Las Arenas Barcelona 1970 yılına kadar kullanılmıştır (bkz şekil 3.6). Boğa güreşlerinin yasaklanması ardından kullanılmayan yapı 2000-2011 yılları arasında girmiş olduğu restorasyon ve yeniden işlevlendirme projesi kapsamında Arenas de Barcelona ismiyle alışveriş merkezine dönüştürülmüştür (bkz şekil 3.7) (Seçer Kariptaş, 2013).

Şekil 3.6: Las Arenas Barcelona cephe fotoğrafı

Kaynak :

www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=384&RecID=3106

Şekil 3.7: Arenas de Barcelona cephe fotoğrafı

Kaynak: www.expedition.uk.com/projects/las-arenas-bullring-barcelona/

Bu projede tarihi arenanın dış kabuğu korunmuş olup, toprağın altına otoparklar, dairesel alanın iç kısmına 4 adet kat, en üste de panoramik seyir terası yerleştirilmiştir. Şekil 3.8 de görüldüğü gibi sonradan eklenen yapılar yapıya bağlantı noktaları ile bağlanmıştır.

Şekil 3.8: Arenas de Barcelona

Kaynak: www.dezeen.com/2011/05/27/las-arenas-by-rogers-stirk-harbour-partners/

Orsay Tren Garı, Heineken Bira Fabrikası ve Las Arenas yapı stoğu ve kültürel değerleri sebebiyle yeniden işlevlendirilerek kullanılmaya başlanmıştır. Üç yapıda yeniden işlevlendirilirken çalışmalarında tarihi izlerine ve yapı silüetine restorasyon çalışmalarında bağlı kalınarak yarı kamusal-yarı özel mekana dönüştürülmüştür. Şekil 3.9 da karşılaştırmalı gruplandırılmıştır.

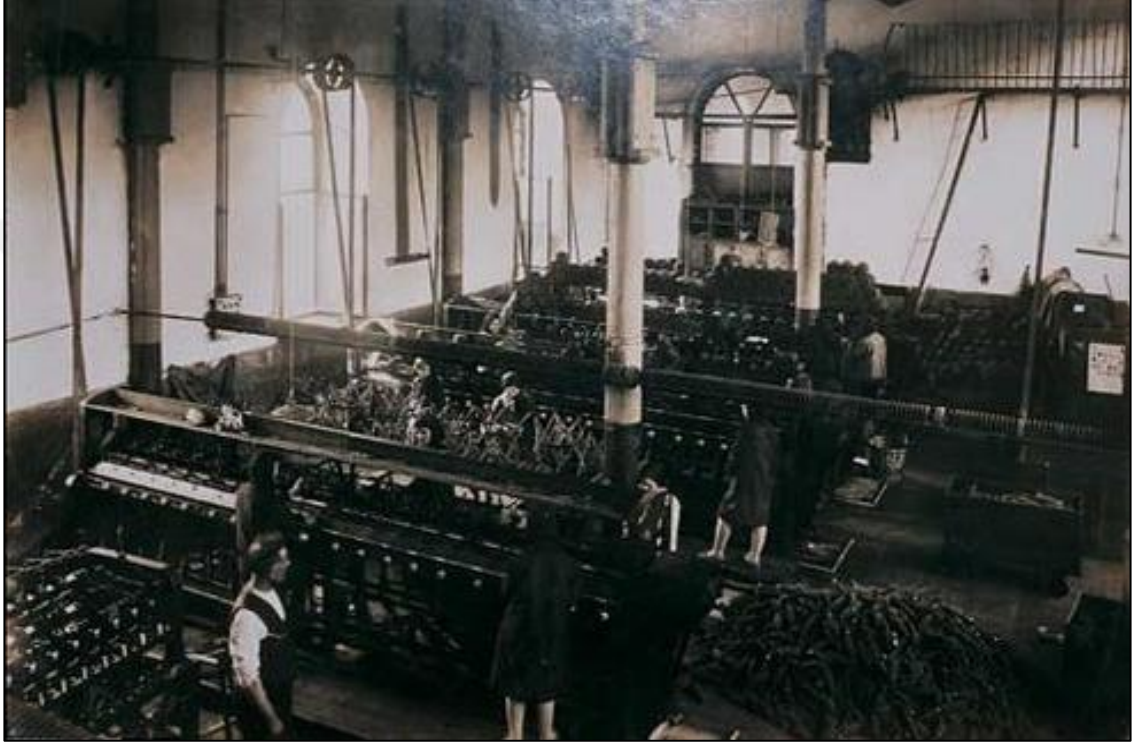
Şekil 3.9: Örnekler tablosu

	ORSAY MÜZESİ	HEİNEKEN MÜZESİ	AREAS DE BARCELONA
YAPI ÖZELLİĞİ	1978 TESCİLLİ TARİHİ ANIT	ENDÜSTRİYEL YAPI	TARİHİ ANIT
İLK ADI	ORSAY TREN GARI	HEİNEKEN FABRİKASI	LAS ARENAS
İLK İŞLEVİ	TREN GARI	BİRA FABRİKASI	BOĞA GÜREŞİ ARENASI
YAPIM YILI	19.YÜZYIL BAŞI	1867	19.YÜZYIL SONU
MEKAN SINIFI	-KAMUSAL ALAN -KAPALI MEKAN	-ÖZEL MEKAN -KAPALI MEKAN	-KAMUSAL ALAN -YARI AÇIK YARI KAPALI MEKAN
YENİ İŞLEVİ	SANAT MÜZESİ	BİRA MÜZESİ	AVM
MEKAN SINIFI GÜNCEL	-YARI KAMUSAL YARI ÖZEL -MEKAN İÇİNDE MEKAN	-YARI KAMUSAL YARI ÖZEL -KAPALI MEKAN	-YARI KAMUSAL YARI ÖZEL -KAPALI MEKAN
AÇILIŞ YILI	1986	2001	2011

Türkiye’deki ilk yeniden işlevlendirme projesi olarak Haliç kıyısının yeniden düzenlenmesi ve geri kazanılması işlemi gösterilir. Bu kapsamda çoğu yapı yıkılarak atıl durumdaki alanların temizliği sağlanmıştır. Bu bölgede Osmanlı’nın buharlı makinelerle dokuma yapan ilk tekstil fabrikası Fes Hane-İ Amire de bulunmaktadır. Fabrika Padişah Abdülmecit’in emriyle 1839 yılında ordunun fes ve aba ihtiyacı için kurulmuştur. Yapının kolonları Belçika’da üretilerek getirilmiş ve yerinde birleştirilmiştir. Fabrika, dünyadaki ilk prefabrik çelik konstrüksiyonlu yapı örneklerindedir. Tarihi ve yapısal önemi

sebebiyle yapı 1977 yılında korunması gereken kültür varlığı olarak tescillenmiştir (Köksal 2005). Şekil 3.10 de Fes Hane-İ Amire'nin iç mekan görüntüsü verilmiştir. Haliç Kıyı Şeridinin Yeniden Düzenlenmesi Projesi kapsamında 1989 yılında fabrika boşaltılarak konfeksiyon bölümü Bakırköy'e taşınmıştır (Pekol 2010).

Şekil 3.10: Fes Hane-İ Amire iç mekan fotoğrafı

Kaynak: www.sanayicidergisi.com.tr

Büyük dokuma salonu dışında yıkılan fabrikanın halka geri kazandırılması kapsamında 1992 ve 1998 yılında restorasyon projesi geçirerek bugünkü halini almıştır. Restorasyon projesinde Paris'teki Orsay Tren Garı'nın Orsay Müzesi'ne dönüştürülmesinde görev alan Gae Aulenti de yer almıştır (Köksal 2005). Günümüzde Feshane adıyla fuar, kongre ve kültür merkezi olarak hizmet vermektedir (Bkz şekil 3.11). Kullanılmaz haldeki eski fabrikanın kamusal mekan olarak işlevlendirilmesi halk yararına olmuş olsa da iç mekanında eski işlev ve endüstriyel tarihe referanslar bulunmamasıyla endüstriyel tarihe katkısı tartışılmaktadır.

Şekil 3.11: Feshane iç mekan fotoğrafı

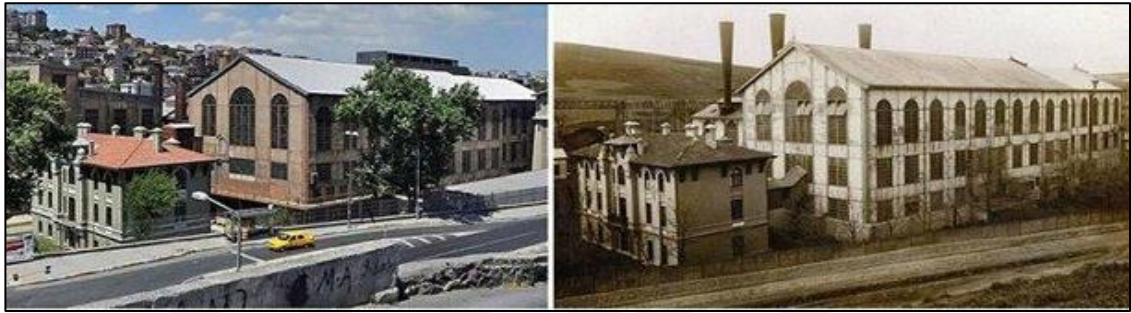
Kaynak: www.mimarizm.com/makale/dunden-bugune-feshane_113705

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen bu yenileme projesi kapsamında, eski Cibali Tütün Fabrikası'nın Kadir Has Üniversitesi'ne ve Hasköy Lengerhane ve Şirket-i Hayriye Tersanesi'nin Rahmi Koç Müzesi'ne dönüştürülme projesi de yer almaktadır. İstanbul'da bulunan ilk yeniden işlevlendirme projelerinin temel amacı mevcut yapı stoğunun değerlendirilmesi olarak başlamış olsa da zaman içerisinde ülkemizde bu kavramın yaygınlaşması ve öneminin anlaşılmasıyla birlikte endüstriyel mirasın korunması en temel amaç haline dönüşmüştür.

21.yüzyılda yeniden işlevlendirme bilincinin artmasıyla bu alandaki örnekler de artmıştır. 1913 yılında kurulan Silahtarağa Elektrik Fabrikası'nın 2007 yılında Bilgi Üniversitesi'nin Santral İstanbul Kampüsü'ne dönüştürülme projesi, endüstriyel mirasın korunmasını hedefleyen yeniden işlevlendirme projelerinden biridir. Kâğıthane'de bulunan yapı, 1991 yılında endüstri yapısı olarak tescillenmiş ve koruma kararı alınmıştır. Yapı, Türkiye'nin ilk termik santrali olma özelliği taşımakla birlikte yapıda zaman içerisinde eklenen parçalar ile farklı dönemden izler görmek mümkündür. Farklı işletmeler tarafından el değiştiren fabrika 1983 yılında tesisin eskimesiyle kapatılmıştır (Köksal 2005). 2004-2007 yıllarında yoğun renovasyon çalışmaları geçirerek günümüzde

bilgi üniversitesinin kampüsü olarak kullanılmaktadır. Şekil 3.12 de aynı açıda kampüsün renovasyon projesi öncesi ve sonrası görülmektedir. Kampüs içerisinde fabrikaya ait bütün yapı elemanları görülebilmektedir. Kampüs işlevi dışında, iki makine dairesi İstanbul Enerji Müzesi olarak kullanılmaktadır. Müze okul bünyesinde yapılan uluslararası konferans, sergi, seminer ve panellere de ev sahipliği yapmaktadır. Özel mekan olarak hizmet sektöründe yer alan eski fabrika, yeni işleviyle birlikte bünyesinde okul ve müze bulunmasıyla yarı kamusal-özel mekan özelliği göstermektedir.

Şekil 3.12: Santral İstanbul eski ve güncel fotoğrafları

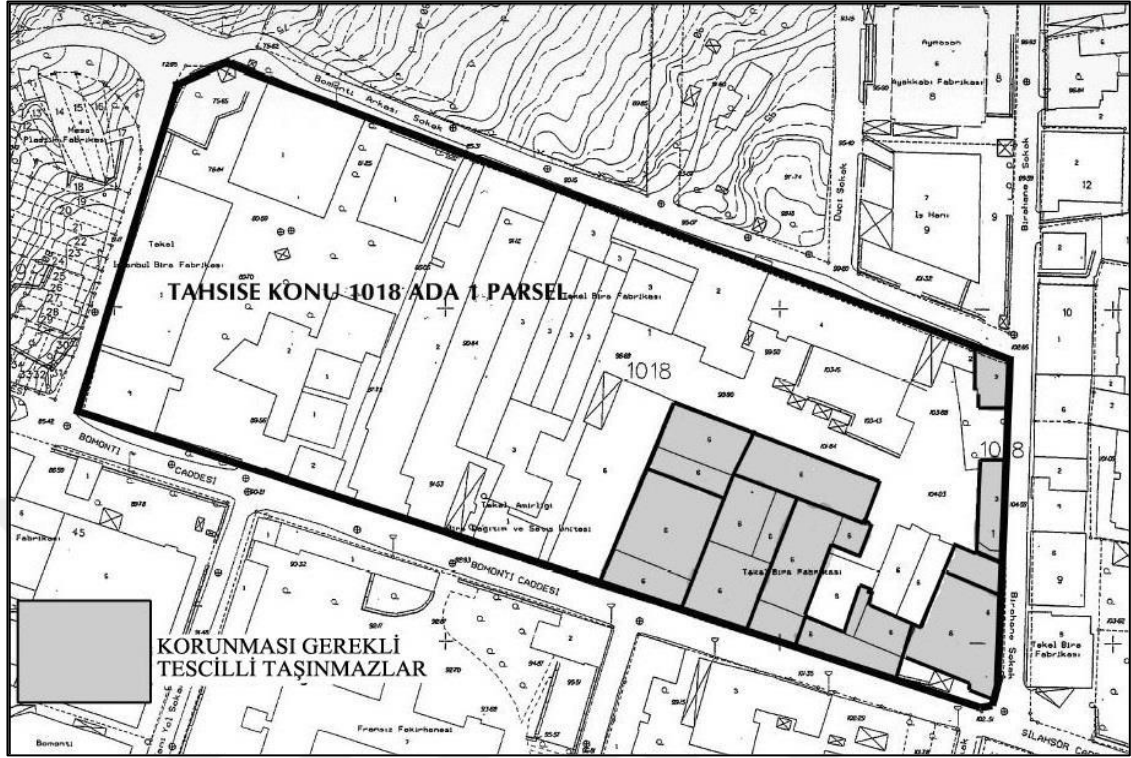

Kaynak: www.sozcu.com.tr/2015/gunun-icinden/gecmisten-gunumuze-istanbul-795051/2/?_szc_galeri=1

3.3 BOMONTİ BİRA FABRİKASININ DOĞUŞU

Osmanlı dönemi sanayi yapıları arasında yer alan Bomonti Bira Fabrikası, Türkiye'nin ilk alt fermantasyon bira üretimi yapan fabrikasıdır. Bölgeye de ismini veren fabrika, İstanbul Bomonti bölgesinde yer almaktadır. Şişli ilçesi 1018 nolu ada Bomonti Arkası Sokak, Birahane Sokak, Tali Sokak ve Bomonti Caddesi arasında yamuk dörtgen şekliyle 31.000m² lik alan kaplamaktadır. Fabrika 1998 yılında İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 9294 sayılı karar ile tescil edilmiştir. Şekil 3.13 de yer alan bölge haritasında fabrikanın yeri ve tescilli yapılar işaretlenmiştir.

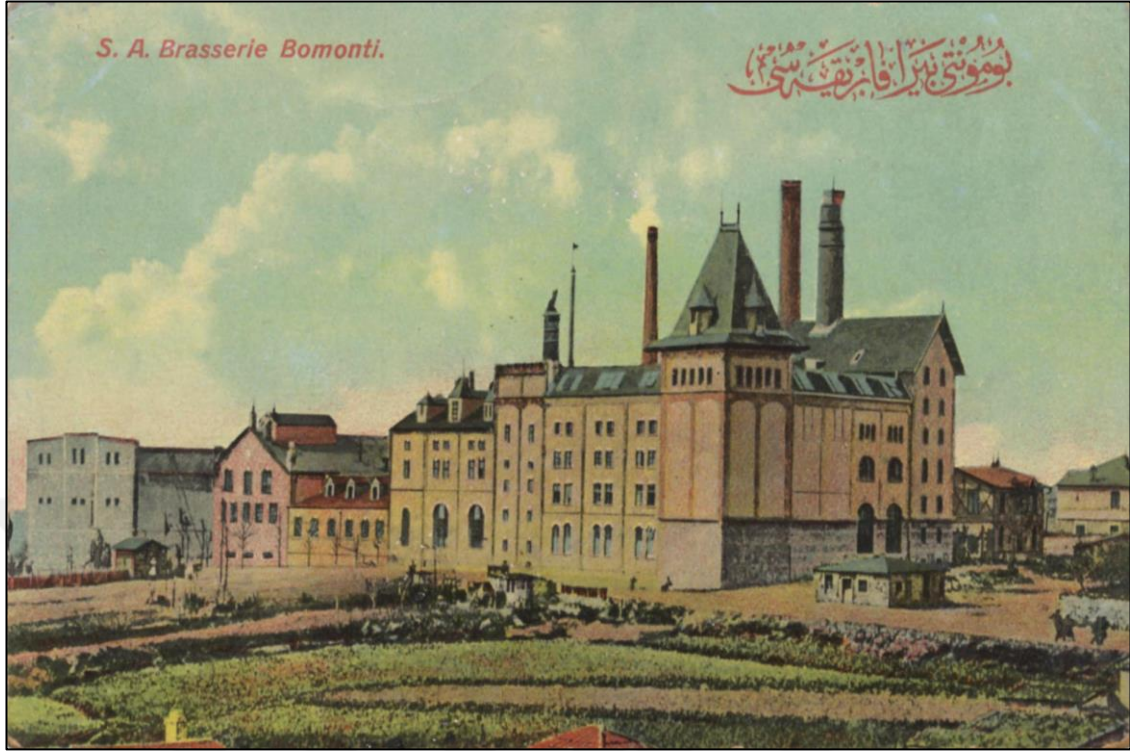
Şekil 3.13: Bomonti Bira Fabrikası tescilli yapılar haritası

Kaynak: Nart 2015, syf 121

Bomonti kardeşler tarafından kurulan bira markası 1890 yılında Feriköy’de küçük bir işletmeden, 1893 yılında bugün ismini verdiği Bomonti bölgesindeki yapıya taşınmıştır. Bu alanı seçme nedenleri arasında ucuz arsa fiyatları, bol işçi sayısı ve bira müşterisi olarak görülen kişilerin Şişli ve Beyoğlu’nda yaşıyor olması görülmektedir (Doldur 2009). Sadece üst fermantasyon birası üreten fabrika 1908 yılında eklenen soğutma tesisleri ile alt fermantasyon birası da üretmeye başlayarak Türkiye’nin ilk alt fermantasyon birasını üreten fabrika olmuştur. Fabrika bünyesinde bira dışında kalıp buz ve gazoz üretimi de yapılmıştır. Yapı bloğu parsel içerisinde bitişik nizamda ortada avlu olacak şekilde konumlandırılmıştır. Halk tarafından kısa sürede benimsenen fabrikanın fotoğrafı 1911 yılında postalanan bir kartpostalın ön yüzünde yer almıştır (bkz şekil 3.14).

Şekil 3.14: Bomonti Bira Fabrikası fotoğrafının bulunduğu kartpostal

Kaynak: S.A. Brasserie Bomonti - Bomonti Bira Fabrikası", SALT Araştırma

1912 yılında aralarında rekabet olan Nektar Bira Fabrikası ile birleşerek Bomonti-Nektar Birleşik Bira Fabrikası ismini almıştır ve Bomonti'deki bina merkez olmuştur. Kayıtlara göre 1912 yılında yüz on sekiz işçisi bulunan yapının büyüdüğü ve 1913 yılında yüz seksen üç işçisiyle birlikte altı adet buhar makinesi olduğu tespit edilmiştir (Ökçün1971). 1913 yılında Anadolu'daki artan talepler karşısında lojistik sorunları çözmek için İzmir Halkapınar da 'Aydın Bira Fabrikası' açılmıştır. Bomonti deki fabrikadan bazı makineler sökülerek İzmir'deki fabrikaya taşınmıştır. 1926 yılında ülkemizde İçki Tekeli kurulmuş ve Tekel fabrikanın işletmesini Polonyalı bir firmaya vermiştir. Ancak firmanın bir yıl sonra dağılmasıyla birlikte işletmeyi İçki Tekeli devralmıştır. 1928 yılında bir firmaya Türk anonim ortaklığı şartıyla fabrikanın on yıllık kullanılmasına izin verilmiştir (Yazıcıoğlu 1962), (Turkar 1997).

Kırk dönümlük arazi içerisinde birçok yapıdan oluşan fabrika içerisinde bira bahçeleri açarak halka açık bir mekan oluşturmuştur. Özel mekan sınıfında yer alan fabrika, bira bahçeleriyle kamusal özellik göstermeye başlamıştır. Şekil 3.15 de verilen fotoğrafta bir aile bira bahçesinde poz vermiştir. 1950 yılına kadar faaliyet gösteren bira bahçeleri

bölge halkı için piknik ve tadım yapılan aile toplanma alanları olarak hizmet vermiştir. Adnan Özyalçiner'in Yenie Dergisi'ndeki 'Halk Bahçeleri' adlı yazısında Bomonti bira bahçesini şu şekilde tasvir etmiştir:

Bu bahçe cumartesi-pazar günleri tıklım tıklım dolardı. Semtteki daha çok Rum, Ermeni, Levanten aileler çocuklarıyla, süslü giysileriyle, daha sabahdan bahçenin tahta masalarını doldurmuş olurdu... Bahçenin masaları çıplak tahtaydı. Örtüsünü gelen aileler getirirdi. Oturulan sandalyeler de bildiğimiz tahta sandalyelerdi.

Şekil 3.15: Bomonti bira bahçesinde çekilmiş bir fotoğraf

Kaynak: www.bitmezat.com/urun/1627394/bomonti-bira-bahcesi

Bomonti Bira Fabrikası bulunduğu bölgeyi canlandırarak halka sosyalleşme alanı ve çalışma yeri sunmanın dışında insanların hafızalarında yer edinen bir endüstriyel yapı olmuştur 1938 yılında Tekel'in tanıdığı olduğu on yıllık süre bitince işletmenin bütün yapılarını tekel devralmış ve fabrikanın ismi Tekel Bira Fabrikası olmuştur. 1950 yılında kapanan bira bahçeleriyle fabrika daha da özelleşmiş ve halkın kullanımına kapalı bir mekana dönüşmüştür.

3.4 BOMONTİ BİRA FABRİKASINDAN BOMONTİADA'YA DÖNÜŞÜM

20. yüzyılın ikinci yarısında rakip firma olarak Efes Pilsen Ve Tuborg Fabrikaları'nın kurulmasıyla üretim de azalma olmuştur. 1994 yılında 410 işçisiyle fabrika kapanmıştır. 21. yüzyılın başlarında Tekel, fabrika yapılarını İstanbul deposu olarak kullanmıştır (Doldur 1993). Mekan kullanım biçimi bir kez daha değişerek alan atıl durumda bırakılmıştır. Fabrikanın kırılan camları yüzünden dış hava koşullarına karşı korunmasız halde bulunan makineler daha hızlı çürümüş ve zaman içerisinde sökülen makineler strüktürel yapıya zarar vermiştir. Şekil 3.16 da terk edilmiş Bira Fabrikası'nın fotoğrafı verilmiştir. Fotoğraftan anlaşıldığı gibi geniş alana yayılmış olan fabrika binaları bölgede kullanılmayan geniş ve tehlikeli çöküntü alanlar yaratmıştır.

Şekil 3.16: Terk edilmiş Bira Fabrikası'nın fotoğrafı

Kaynak: www.emlakgundemi.com.tr/kent-haberleri

Akyurtlaklı'nın 1997 yılında hazırlamış olduğu restorasyon projesinde hazırlanan vaziyet planı Ek A.3'de, zemin kat planı Ek A.4'de, AA kesiti Ek A.5'de verilmiştir. Akyurtlaklı'nın bu çalışması Bomonti Bira Fabrikası için yapılan ilk röleve projesi ve ilk akademik çalışmadır. Vaziyet planında görünen ada içerisindeki blokların hangi yıllar aralığında yapıldığı oluşturulmuş olan lejantta görülmektedir. Zaman içerisinde ihtiyaçlar doğrultusunda yapıya eklemeler yapılarak geliştiği gözlemlenmiştir.

Tarihi ve kültürel önemini korumak adına 1998 yılında koruma altına alınan ana blok 2006 yılında koruma şartıyla Efes tarafından Amsterdam'da bulunan Heineken Experience Müzesi gibi bira müzesi yapılması planlanmıştır. O dönem Türkiye'de yürürlüğe giren alkollü içki reklam yasağı ile proje sekteye uğramış ve gerçekleştirilememiştir. Fabrika adasının yanındaki parselde 35 katlı Hilton oteli 2013 yılında açılmıştır (Sağlam 2017). Şekil 3.17 de Bomonti Fabrikası'nın kuzey cephesinin 2003 yılı otel inşaatı öncesi ve 2015 yılı otel açılışı sonrasında oluşan silüetinin karşılaştırmalı fotoğrafları yan yana verilmiştir.

Şekil 3.17: Bomonti Fabrikası'nın silüeti 2003- 2015

Kaynak: Köksal fotoğraf arşivi ve www.mekaniktasarim.com

2015 yılında bir kez daha gündeme gelen yapı, Pozitif ve D.ream tarafından Bomonti Kültür Sanat A.Ş kurulmasıyla atıl durumdan kurtularak korunması için çalışmalara başlanmıştır. Yapı Kredi'nin sponsor olmasıyla güncel durumda ismi 'Yapı Kredi Bomontiada' olarak geçse de tez kapsamında Bomontiada olarak kullanılmıştır. Kurum ve tasarımcıların birlikte izledikleri yolda tasarımcıların tabirleriyle '*bir araya gelme*', '*tek büyük sosyal alan algısı*', '*içeride olma hissiyle dış oda*' kavramlarından yola çıkarak önce restorasyon sonrasında yedi farklı mimarlık ekibi tarafından sekiz farklı işletmenin olduğu mekana dönüştürülmüştür. Restorasyon ve yeniden işlevlendirme projesini Han Tümertekin gerçekleştirmiştir. Tümertekin röportajlarında da belirttiği gibi projede

bitişik nizamda bulunan yapıların oluşturduğu ana avlunun korunması ve yapıyı eskisi gibi bir bütün olarak algılanmasına önem vermiştir. Bira bahçelerindeki halka açıklık ve sosyal alan algısı avluda yaratılan farklı ve değişebilir oturma birimleriyle kamusal alanın sürdürülebilirliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Yapılar arası geçitler ile de sirkülasyon hatları oluşturulmuştur. Avluya atıfta bulunarak yapıya eklenen çelik sundurma ve asansör kulesi çelik konstrüksiyonda camdan yapılmıştır (Nart 2015). Şekil 3.18 de verilen güncel fotoğraf, şekil 3.16'dakinin benzer açısında çekilmiştir. İki fotoğrafın kıyaslanmasıyla birlikte avlunun ve mevcut yapı silüetinin korunduğu görülmektedir.

Şekil 3.18: Yeniden işlevlendirilmiş Bomonti Bira Fabrikası'nın fotoğrafı

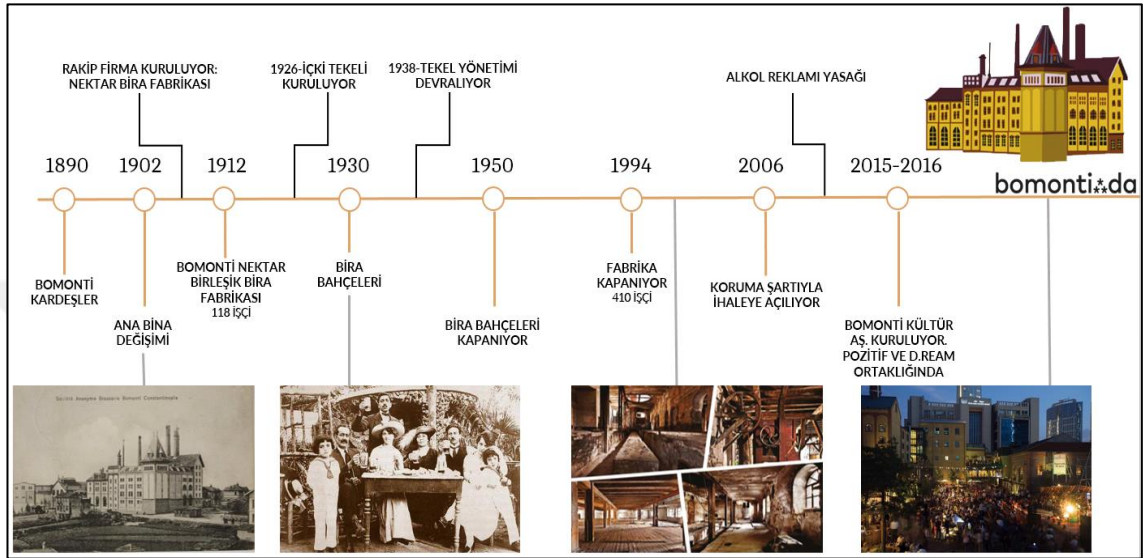

Kaynak: www.mimarizm.com

İşletmelerin iç mekan tasarımlarında, ŞANALarc, Lagranja Design, Labs, Margo, Pozitif, Autoban yer almıştır. İlk işlevinde tek firma bünyesinde üretim ve sosyalliğin bulunduğu mekan, dönüşüm projesi sonrasında tek çatı altında farklı işlevlere sahip çeşitli işletmelere dönüştürülmüştür. İçerisinde eğlence mekanı olan, Popülist ve Babylon, restoran olarak hizmet veren Delimonti, Klimanjaro ve Kiva, sergi-sanat mekanı olarak Alt ve Leica, ofis olarak Atölyeist ve son olarak da Bomonti Kültür Ve Eğlence Merkezi Yön. A.Ş.'nin ofisi bulunmaktadır. Farklı tasarım gruplarının mekanları tek tek ele almasından dolayı mevcut yapıya yaklaşımları birbirinden farklılık göstermesine neden olmuştur (www.konseptprojeler.com/bomontiada). Şekil 3.19 da mekansal yerleşim planı

zaman içerisinde farklı işlevler eklenmesi ve çıkarılmasıyla değişim göstermiştir. Günümüzde özel bir işletme bünyesinde varlığını sürdüren Bomontiada yarı kamusal-özel mekan sınıfında yer almaktadır.

Şekil 3.20: Bomonti Bira Fabrikası zaman çizelgesi

4. 'DIŞ ODA' ALGISININ BOMONTİ(ADA) ÜZERİNDE OKUNMASI

Tezin bu aşamasında farklı bakış açılarıyla aynı mekan ele alınmıştır. Fiziksel verilerin soyut düşünmeyle harmanlanarak çağrışımların yapıldığı bu bölümde BomontiAda'nın mekansal diyalektiği üzerinde durulmuştur. Ada metaforu mekana soyut yaklaşırken, içe dönüklük dışa dönüklük fiziksel mekanın çevresiyle insanlarla ilişkisini ele almıştır. Yarı kamusal dış açık oda başlığında mekana yeni bir tanımlama yapılmıştır.

4.1 'ADA' ÇAĞRIŞIMIYLA MEKANA YAKLAŞIM

İnsanı adalara taşıyan atılım, adaların kendisini üreten ikili hareketi devam ettirir. Sevinçle ya da kaygıyla adalar düşlemek, ayrıldığımızı, zaten ayrı olduğumuzu, kitalardan uzakta, yalnız ve kayıp olduğumuzu düşlemektir – veya sıfırdan başladığımızı, yeniden yarattığımızı, yeniden başladığımızı düşlemek. Türemiş adalar vardır, ama ada aynı zamanda yoldan çıkarak kendisine doğru gittiğimiz şeydir; kökensel adalar vardır, ama aynı zamanda ada, kökenin ta kendisidir, radikal ve mutlak kökendir (ıssız adalar, çeviren Ferhat taylan/ hakan yücefer 17-24, deleuze).

Deleuze için ada insanı çeken, hem kayıp hem de aitlik hissettiren, yeniden yaratma gücü olan bir olgudur. İçinde çelişkiler bulunduran bu mekan kendi sınırlarını oluşturarak dışarıya karşı korunaklı hale gelirken ıssızlaşır. Ada, ana karadan yani bütünlük içerisinden koparak kendi varlığını oluşturur. Var olan düzenden çıkan, kendisini denizlerle sınırlandırarak yeniden doğuş düşüncesini kendisi yaratır. Adadan uzaktayken adalık hissi insanların hayatına dokunmaz ama denizde kaybolan biri adayla karşılaştığında fiziksel niteliklerinden çok tanıdık bir simayla (ana kara, yuva, aitlik vb.) karşılaşarak sıcak ve samimi bulur. Adanın içindeki biri ise dışarıdan koparak kendisini yeniden yaratır. Adaya ulaşım sadece vapurlarla sağlanır ve bu durum bireylerin güvenliliğini, adanın kontrolünü sağlar. Deleuze ada kavramını, kalabalıktan kopmak kendini yeniden bulmak olarak tanımlar (Çankaya 2016).

BomontiAda da kendi var oluşunu Bomonti Bira Fabrikası'nın küllerinden doğarak yaratmıştır. Bira fabrikası faaliyetleyken aktif olarak üretim yapan, halka şehirden kaçış seçeneği sunan, sosyalleşme alanı yaratan çevresiyle iç içe ama aynı zamanla izole bir alan olmuştur. Çok az yerleşimin bulunduğu Bomonti bölgesi sanayileşmeyle birlikte ticarethanelerin sayısını arttırmış ve konutlaşmayı getirmiştir. Değişen çevreyle birlikte

zamansal tahriplere direnen fabrika çevresinden kopmuş ve ıssızlaşmış bir mekana dönüşmüştür (bkz şekil 4.1). Bireylerin hafızalarında oluşan Bomonti Bira Fabrikası algısı güvensiz bölge, çöküntü alan olarak değişmiştir. Yeniden işlevlendirme aracılığıyla mevcut alanın sınırları yeniden çizilmiş, geçmiş izlerin korunarak kendi varlığını yeniden ortaya koymuştur. Böylece Bomonti Bira Fabrikası yeni bir adaya BomontiAda'ya dönüşmüştür (bkz şekil 4.2). Bu dönüşümle hem mekan kendini yeniden bulmuş hem de kullanıcılara kendilerini bulma fırsatı yaratmıştır. Çevresiyle net sınırları olan, bölgede bulunmayan seçenekleri içerisinde bulunduran, erişimin kontrollü olduğu ve bünyesinde halka güvenlik sunan bir adayla karşılaşmaktayız. Alan içerisinde farklı formdaki mekanları buldursada hala tek büyük bir parça 'ada' olarak varlığını sürdürmektedir.

Şekil 4.1: Bomonti Bira Fabrikası 2011

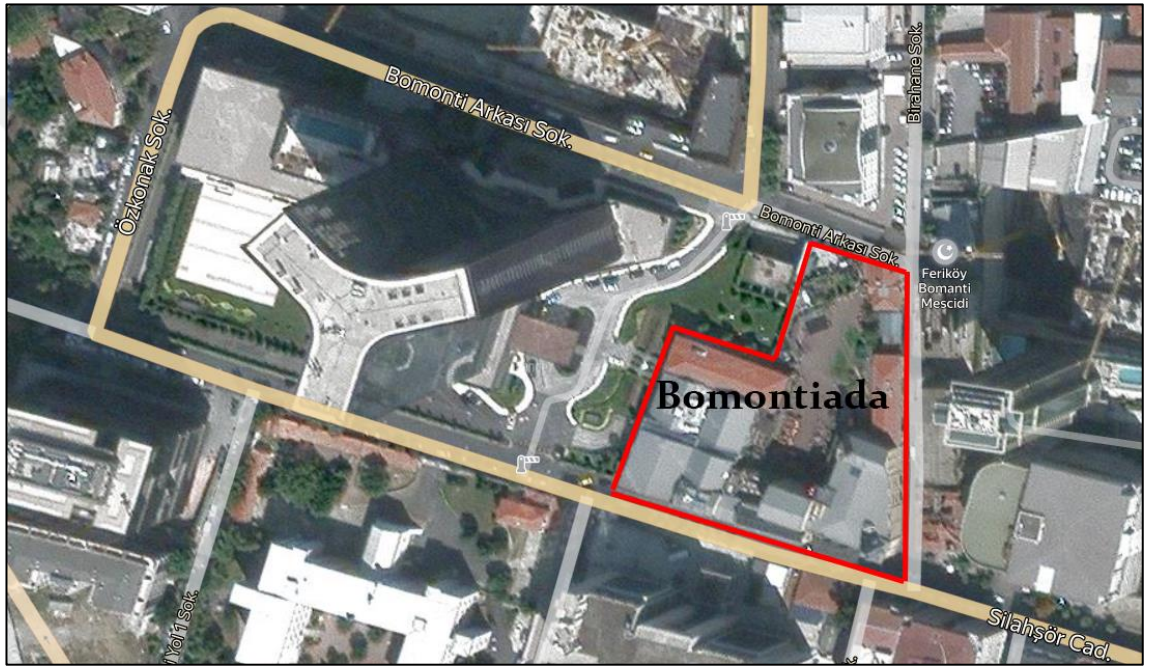
Kaynak: www.yandex.com.tr/harita/

Şekil 4.2: Bomontiada 2020

Bir diğerk bakış açısıyla Bomontiada, imar planında 1018 ada içerisinde köşede bulunmaktadır. Alana kuş bakışıyla bakıldığında Bomonti Arkası Sokak, Birahane Sokak, Silahşör Caddesi ve Özkonak Sokak arasında kalan adada bulunmaktadır. Hilton oteliyle birlikte Birahane Sokağı'na paralel olarak ada içerisinde geçiren sokakla birlikte Bomontiada yapısı dört biryanından sokaklar ile çevresinden koparılmıştır. Şekil 4.3 de alanın uydu fotoğrafı verilerek Bomontiada sınırı kırmızıyla çizilmiştir.

Şekil 4.3: Bomontiada sınırları

Yeniden işlevlendirmeyeyle birlikte yapı hem Deleuze tanımındaki ada hissini yaşatması hem de fiziksel olarak sokakla oluşturduğu bağlantılar sebebiyle Bomonti içerisinde BomontiAda'yı yaratmıştır.

4.2 AÇIK DIŞ ODA, DIŞA DÖNÜK- İÇE DÖNÜK MEKAN

Mimarlık yapının bir bütün olarak kütesel ve mekansal kurgusunun ortamda kapladığı yerin kapsamı dışında kalan bölge kavramsal olarak dıştır, kapsamı içindeki ise içtir (İzgi, 1991).

Mekan oluşumlarıyla birlikte iç ve dış kavramları oluşmuştur. İzgi'nin tanımında olduğu gibi mekanları sadece fiziksel sınırlarıyla değil, kurgusunun sürdüğü alan sınırları olarak

alınmalı iç mekan ve dış mekan ayrımları bunun üzerinden yapılmalıdır. İç mekan ve dış mekan kavramları ikisinin iç içe geçtiği eşik mekanlarını da ortaya çıkarır. Bachelard'ın (1969) da demiş olduğu gibi 'dışarı ve içerisi gelgit diyalektiği oluşturur'. Kapsamları birbiriyle çelişir ve düzenli olarak birbirlerini iter ve çekerler.

20. yüzyılda ortaya çıkan 'Akan Mekan' kavramı iç mekan ve dış mekanların birbiri içerisinde sürekliliğinin vurgusunu ön planda tutar. İç ve dış olarak birbirini ötekileştiren tanımlara karşı akan mekanlar 'hem o hem bu' yaklaşımı sağlar ve mekanlara bütünsel olarak bakar. Venturi'nin de (1997) de bahsetmiş olduğu gibi,

İçerisi ile dışarı arasındaki karşılık, mimarlıkta çelişkinin ana göstergesi olabilir. Bununla beraber, 20. yy'ın en tutucu görüşlerinden biri, ikisi arasında süreklilik sağlanmasını zorunlu kılar: içerisi kendini dışarıda anlatmalıdır... Tutucu modern mimarlığın, çağına yaptığı en gözü pek katkı iç ve dış mekan arasında sürekliliği sağlamak için kullanılan, akan mekan diye adlandırılan buluştur.

Venturi'nin akan mekan olarak tanımladığı 'hem o hem bu' özelliği gösteren mekanlar arasında iç mekan özelliği gösteren dış mekanlar da yer alabilmektedir. Bu mekanlar hem iç mekan özelliği 'oda' hem de dış mekan özelliği 'açıklık' göstererek bir nevi açık-dış oda oluşturur.

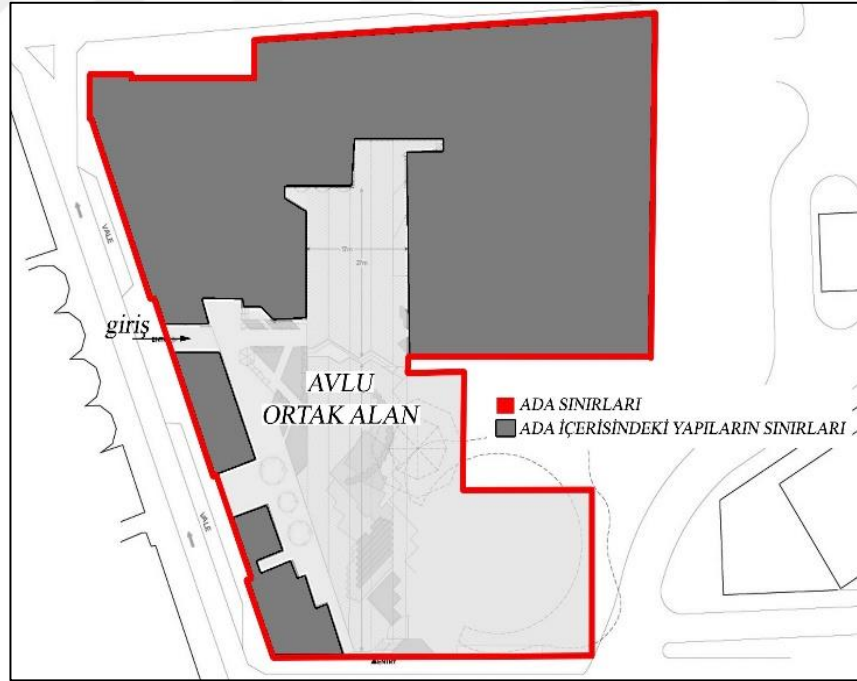
Dinçer'in (2010) kullanmış olduğu içe dönüklük ve dışa dönüklük kullanıcının mekanı kullanımında karşılaştığı engeller olarak ele almaktadır. Bir mekan kentle ilişki kurabiliyorsa, erişilebilirse, kamusal alan niteliği taşıyorsa 'dışa dönük' olarak sınıflandırılmaktadır. Dışa dönük yapılar kentle, bölgeyle iletişim kurar. Kendi sınırları içerisinde alternatif bir yaşam alanı sunan, sınırları içinde bireyin her şeyini karşılayabildiği 'kentçikler' ise 'içe dönük' olarak ele alınmaktadır. Bu mekanlar özel alanlardır ve güvenli hissini sunmaktadır. İçe dönük mekanlar Dinçer'in 'herhangi bir yere dikilebilme' ve Yırtıcı'nın (2005) 'yere ait olmama' durumlarıyla örtüşmektedir. Dinçer ve Yırtıcı'nın dışa dönüklük tanımlarına göre Bomontiada, geçmiş tarihiyle birlikte bölgeyle ve hatta kentle iletişim halindedir. Endüstri mirası olarak kentle her zaman bir bağı bulunacaktır. Bu yönüyle dışa dönük bir yapıdır. Bölgeden koparak çevresine kıyasla farklı mekanlar içinde bulundurarak net yapı sınırlarıyla kullanıcıyı dışardan soyutluyor oluşu da içe dönük bir mekan olma özelliği taşımasını sağlamaktadır. Bu durumda Bomontiada farklı bir ikilemi daha bünyesinde bulundurmaktadır. Aynı zamanda Bomontiada özel bir yapı olsa da avlusu herkesin kullanımına açıktır. Bu

sebeple Bomontiada yarı kamusal- özel mekandır. Kent içerisinde sınırları yüksek duvarlarla çevrili olması ve ada özelliğiyle kentten kopsa da tarihi ve kamusal özelliğiyle kentle bağlantı kurarak kente açıktır.

4.3 YARI KAMUSAL- ÖZEL AÇIK-DIŞ ODA

Günümüzde özel vakıf veya şahısların sahip olduğu kamusal mekanlar bulunmaktadır. Bu mekanlar yarı kamusal- özel mekanlar olarak adlandırılır. Bomontiada'nın avlusu, herkesin kullanımına açık olmasıyla kamusal, özel bir işletmenin altında bulunmasıyla özel mekan sınıfında yer alır. Bu sebeple yarı kamusal- özel mekan özelliği taşır. Günümüzde AVM'lerdeki gibi bünyesinde farklı işletmeleri bulunduran tek bir hacmin içinde kalan sirkülasyon, sosyal alanlar, ortak alanlar ve aktivite alanlarında görülür. Bomontiada'nın avlusu, ada sınırları içerisinde mekanların arasında kalmış bir yarı kamusal- özel alandır (bkz şekil 4.4).

Şekil 4.4: Bomontiada avlu sınırı

Uçar ve diğerlerinin bahsetmiş olduğu gibi Bomontiada kullanıcıları girişte güvenlik taramasından geçiyor olmaları kamusal fikrine zıt düşmektedir. Ana giriş kapısı camdan yapılarak iki taraf için de şeffaf olması sağlanırken geçiş noktasında bulunan

güvenlik, x-ray ve sıra için şerit barikatlar bulunmaktadır (bkz şekil 4.5 ve şekil 4.6). Bu alan yarı kamusal- özel mekanlarda sıklıkla görülen bir özelliktir (AVM, avlu, pasajlar gibi). Bu işlem kullanıcıya güvenlik ve güvenli bir alana giriş rahatlığı hissi sunmaktadır.

Şekil 4.5: Bomontiada ana giriş kapısı fotoğrafı 2020

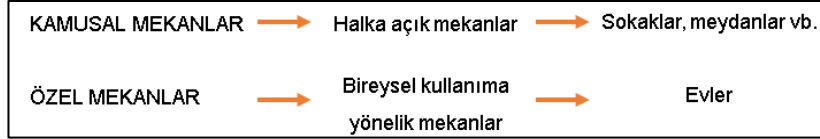

Şekil 4.6: Bomontiada ana giriş kapısı güvenlik fotoğrafı 2020

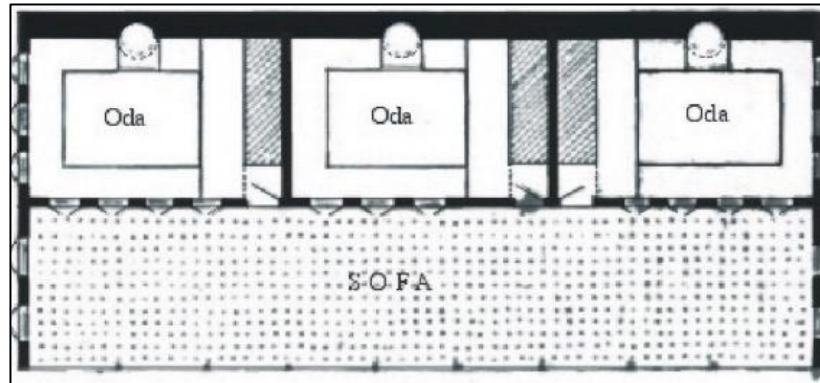
Mekanlar kullanım şekline göre kamusal ve özel alan olarak sınıflandırılır. Kamusal alan halkın kullanımına açık mekanları sokaklar meydanlar vb. alanları tanımlar. Özel alan denilince de akla ilk gelen evler, bireylerin en mahrem alanlarıdır (bkz Şekil 4.7).

Şekil 4.7: Kamusal mekanlar- özel mekanlar

21.yüzyıl evlerinde aile fertleri uyku amaçlı yatak odasını, yemek hazırlamak için mutfak, ortak alan olarak oturma odası, salon, avlu veya sofa olarak adlandırılan odaları kullanır. Ortak alan olarak tanımlanan alanlar bir arada olmayı, fikir alışverişini, aile fertleri arasında ve misafirlerle sosyalleşmeyi, etkileşimi sağlar. Diğer odalar bireysel kullanıma yönelik özel alanlar olarak ele alındığında ortak alanlar daha toplumsal hatta kamusal alan olarak sınıflandırılabilir. Bir özel alan (ev) içerisinde herkesin kullanımına açık kamusal alanlar (salon, oturma odası, sofa, avlu vb.) yarı özel-kamusal mekan olarak tanımlanır. Şekil 4.8 de verilen örnek dış sofalı geleneksel Türk evi plan tipinde daha çok bireysel kullanıma hizmet eden odalar ve bir arada bulunularak sosyalleşmeyi sağlayan açık alan sofa yer alır. Sofa bazı tiplerde içerde bulunur. Geleneksel konut tipinde ev sınırlarına girildiğinde karşımıza çıkan ilk alan sofa veya avludur. Odalar sofa aracılığıyla kullanılır ve sofanın etrafında konumlandırılır.

Şekil 4.8: Dış sofalı Türk evi planı

Kaynak: Eldem 1955

5. ALAN ÇALIŞMASI; BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Tezin amacı olan ‘yarı kamusal-özel açık- dış oda’ kavramının Bomontiada üzerinden ölçülmesi kullanıcılara yapılan anketler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Mekan olarak Bomontiada’nın seçilme sebepleri arasında yeniden işlevlendirme projesiyle birlikte aktif kullanılan ve güncel bir mekan olmasına rağmen ilgili bir çalışma yapılmamış olması ve avlunun oluşturulan kavram için uygun olması yer almaktadır. Çalışmanın yöntemi olarak literatür derlemesi ve alan çalışması yer almaktadır. Anketlerden önce yapılan literatür taraması, tezin alt metnini oluşturan kavramların incelenmesini ve birbiriyle bağdaştırılmasını kapsamaktadır. Bu bölümde anket sonuçları grafikleştirilerek yorumlanmıştır.

Ek A.6 da verilen anket otuz dört sorudan oluşmaktadır. Anket içerisinde çoktan seçmeli, bir veya birden fazla cevaplı ve açık uçlu sorular bulunmaktadır. Sorular kullanıcının belli alanlardaki bakışını anlamak ve genel yargıya ulaşmak için oluşturulmuştur. Bunlar; ada kavramının algısı ve hissettirdikleri, mekan sınıflandırılmasına bakışı ve yarı kamusal-özel alan algısı, fiziksel olarak mekanların sınıflandırmasında mekanın iç mekan ve dış mekan olarak değerlendirilmesi, iç mekan algısıyla dış odanın birleşimi, yeniden işlevlendirilme projelerinde kamusallığın yeri sürdürülebilirliği ve Bomontiada projesinin memnuniyetidir.

Anket, Bomontiada’ya daha önce gitmiş olan, 18 yaş üstü, 30’ar kişiden üç tip kullanıcıya yapılması ön görülmüştür. Üç gruptaki kişilerin aynı mekanı farklı bakış açılarıyla deneyimlemiş oldukları ön görülerek farklı verilere ulaşılması beklenmektedir. Bu gruplar:

- a. Bomontiada da bir veya birkaç kez bulunmuş kişiler. Bu kişiler mekanı kendi istekleri doğrultusunda kullanmayı seçmişlerdir. Kendi bakış açılarıyla değerlendirirler.
- b. Bomontiadayı da bir veya birkaç kez bulunmuş tasarımcılar. Bu kişiler mekanın dönüşüm projesine hakim oldukları için ve kazanmış oldukları mesleki bakış açısıyla birlikte mekanı değerlendirirler.

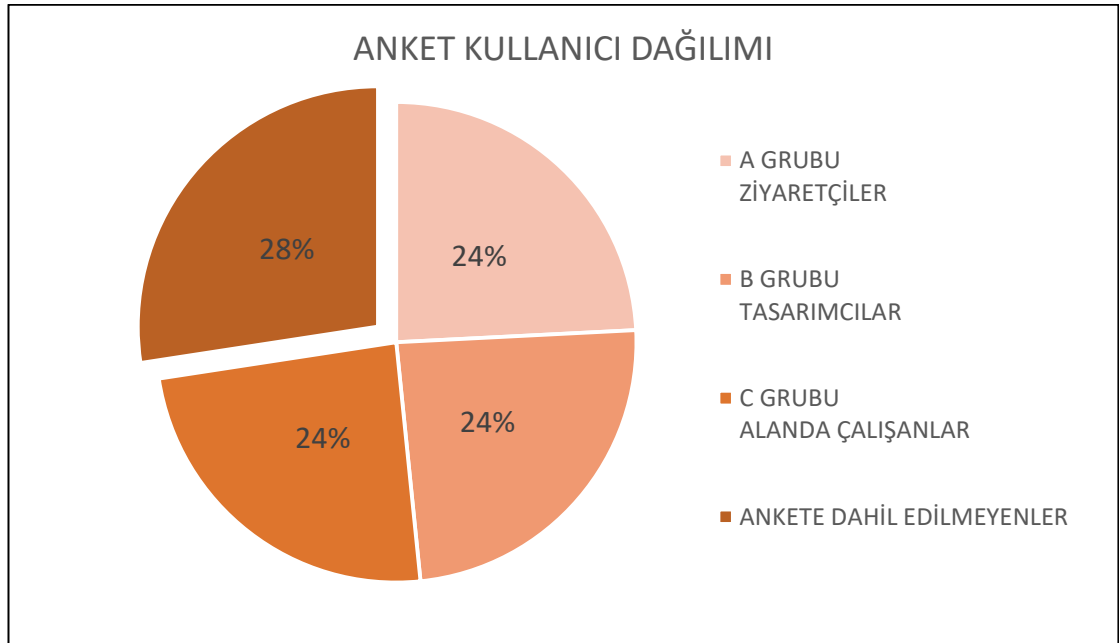
- c. Bomontiada da veya yakın çevresinde çalışan kişiler. Bu gruptaki kişiler mekanı günlük iş veya rutinleri içerisinde kullanırlar. Diğer gruplardan öncelikleri ve dikkat ettikleri noktalar farklılık gösterir.

Anketi çözmüş ama grup içi kişi sayısını aştıkları için en az veri sağlayan kişiler ve anketi çözmeye başlayarak Bomontiada'ya gitmedikleri için 6. Sorudan sonra devam edememiş kişiler anket verilerine dahil edilmeyecektir. Bu kişilerin cevapları her soru için kaldırılmıştır. Her soru A, B ve C grubu kişilerinin cevapları arasında kıyaslanarak hem grup içi hem de gruplar arası sonuçlara bakılacaktır.

Bulgular:

Online Anketi Şekil 5.1 de verilen grafikte oranları görünen 124 kişi çözmüştür. Anketi, A grubundan 35 kişi, B grubundan 30 kişi, C grubundan 30 kişi ve alana gitmemiş 29 kişi çözmüştür. A grubunda soruların yanıtlarında en çok boş bırakan 5 kişi ve mekana gitmemiş 29 kişi tabloda 'ankete dahil edilmeyenler' olarak belirtilmiş ve sonraki alanlar için dikkate alınmamıştır. Şekildeki grafikte görüldüğü gibi verilere dahil edilecek olan her grupta eşit sayıda kişi sayısı sağlanmıştır.

Şekil 5.1: Kullanıcı anketleri grup dağılımı

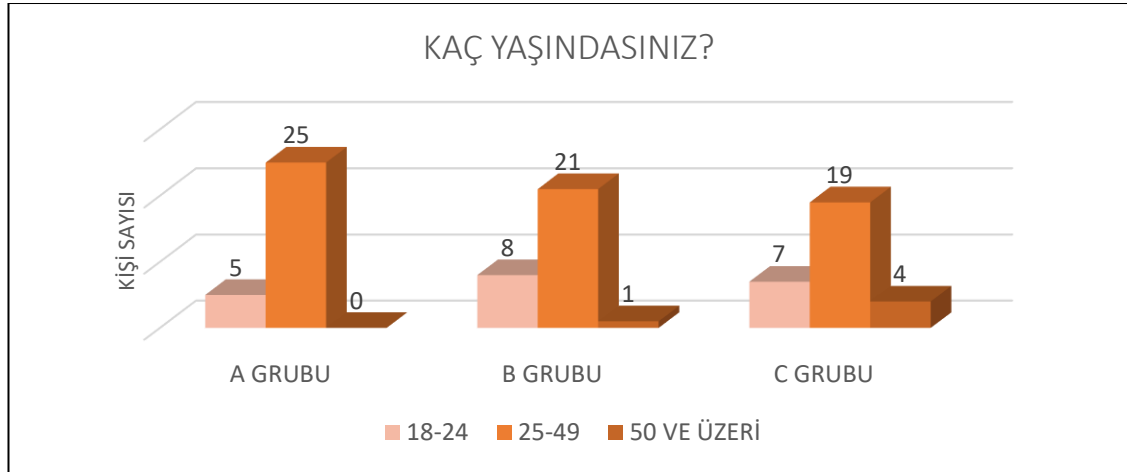
Alana gitmemiş 29 kişi anket içerisindeki 6.sorusuyla belirlenmiştir. Bu soru Bomontiada'ya gitmeyenleri elemek için sorulmuştur. Tez çalışması amacına yönelik sadece Bomontiada'ya gitmiş kişilerin izlenimlerini ölçmek hedeflenmektedir. Online anket sistemi bu soruya hayır diyenlerin anketini bitirerek devam etmelerini engellemektedir. Hayır cevabını veren 29 kişiden 11 kişi mimar, iç mimar, peyzaj mimari ve şehir planlamacıdır. Bu kişilerin cevapları önceki ve sonraki soruların verilerine katılmamıştır. Şekil 5.1 deki grafikte 'ankete dahil edilmeyenler' olarak adlandırılmıştır.

Anket içerisindeki ilk 5 soru katılımcı profilini tanımlamak adına sorulmuştur. Bu sorular yaş, cinsiyet, eğitim durumu, yaşanılan şehir ve mesleği içermektedir.

Soru1: Kaç yaşındasınız?

Yaş grupları öğrenim ve iş hayatının yoğun olduğu yaşlara göre gruplanmıştır. Üç grupta da en az kişi sayısı (yüzde 6) 50 yaş ve üzeri grupta bulunurken ikinci sırada 18-24 yaş grubu (yüzde 22) gelmektedir. Katılımcıların yüzde 72'si 25-49 yaş grubunda bulunmaktadır (bkz şekil 5.2).

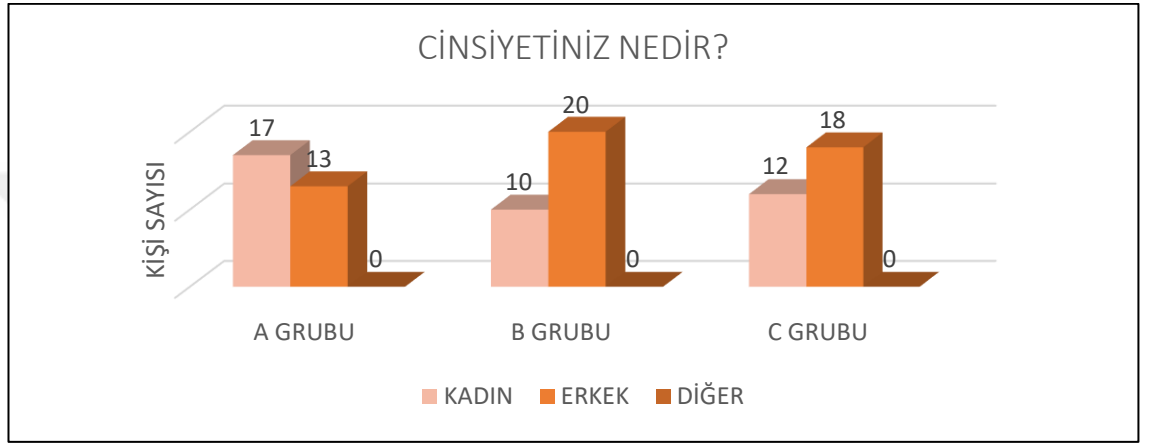
Şekil 5.2: Soru 1

Soru 2: Cinsiyetiniz nedir?

İkinci soruda katılımcılara cinsiyetleri sorulmuştur. Anket katılımcıların yüzde 57'sinin kadın olduğu görülmüştür. A grubunda çoğunluk kadın katılımcı bulunurken B ve C gruplarında çoğunlukla erkek bireylerin yer aldığı saptanmıştır (bkz şekil 5.3).

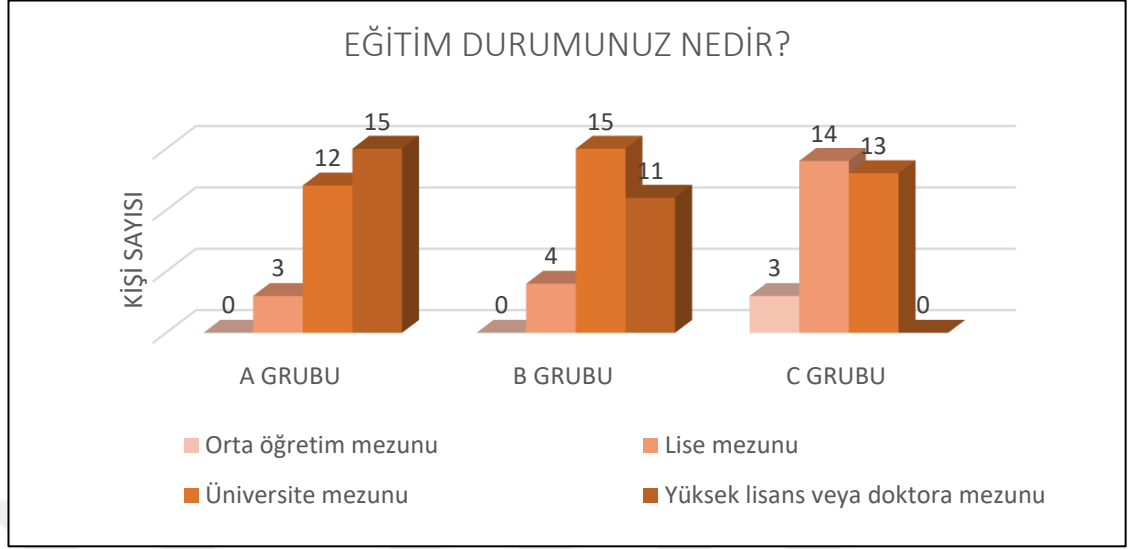
Şekil 5.3: Soru 2

Soru 3: Eğitim durumunuz nedir?

Katılımcılar yoğunluk sırasına göre, yüzde 40 ile üniversite mezunu yüzde 37 ile de yüksek lisans veya doktora mezunu olduğu gözlemlenmiştir. Orta öğretim mezunu A ve B grubunda hiç yokken, C grubunda üç kişi bulunmaktadır. Yüksek lisans ve doktora mezunu A grubunda çoğunluğu oluştururken C grubunda hiç bulunmamaktadır (bkz şekil 5.4).

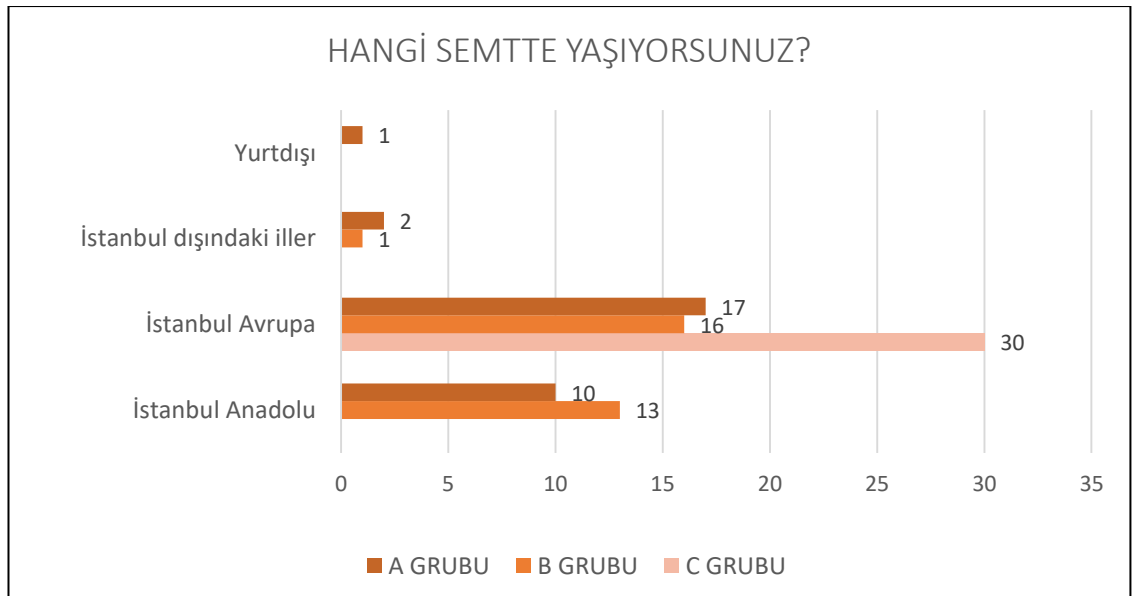
Şekil 5.4: Soru 3

Soru 4: Hangi semtte yaşıyorsunuz?

Açık uçlu sorulardan biri olan 4. Soruya verilen cevaplar yurtdışı, İstanbul dışındaki iller, İstanbul Avrupa yakası, İstanbul Anadolu yakası olarak gruplanmıştır. Katılımcıların yüzde 70'i Avrupa yakasında oturduğunu belirtmiştir. C grubundaki bireylerin hepsi Avrupa yakasında oturmaktadır (bkz şekil 5.5).

Şekil 5.5: Soru 4

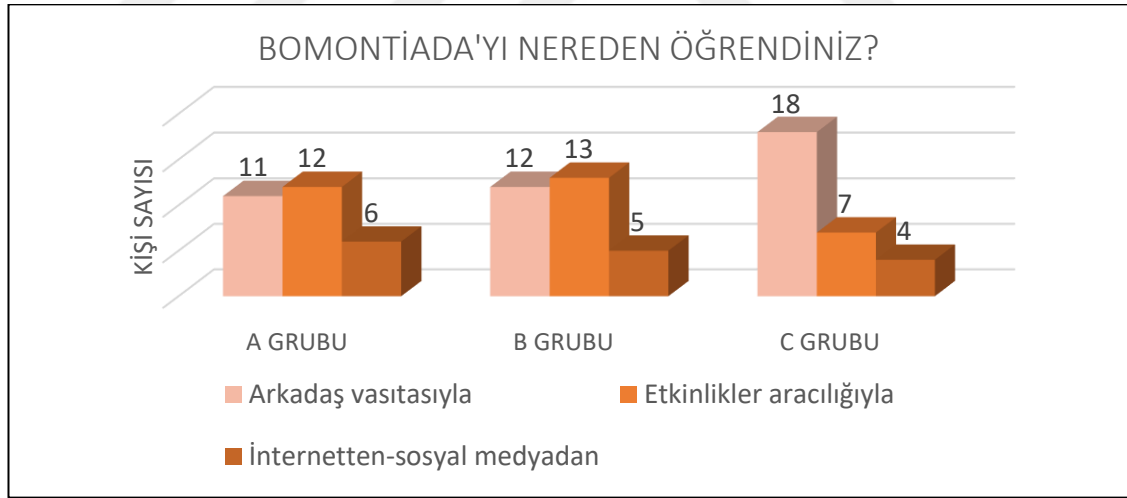
Soru 5: Mesleğiniz nedir?

Bu soru grupları oluştururken A ve B grubunu ayırmak için sorulmuştur. Tasarımcı, iç mimar, mimar, endüstriyel tasarımcı, creative director, videographer cevaplarını vermiş kişiler B grubuna dahil edilmiştir. A grubu içerisinde; editör, reklamcı, psikolog, avukat, C grubunda ise işletmeci, barista, eczacı, garson, seyyar satıcı, barmen gibi mesleklerden kişiler bulunmaktadır.

Soru 7: Bomontiada'yı nereden öğrendiniz?

21. yüzyılda sosyal medya ve internetin aktif kullanılmasına rağmen katılımcıların çoğunluğu Bomontiada'yı 'arkadaş vasıtasıyla' ve ya 'etkinlikler aracılığıyla' öğrenmiş oldukları cevabını vermişlerdir. Katılımcıların sadece yüzde 15'i 'internetten-sosyal medyadan' seçeneğini seçmiştir (bkz şekil 5.6).

Şekil 5.6: Soru 7

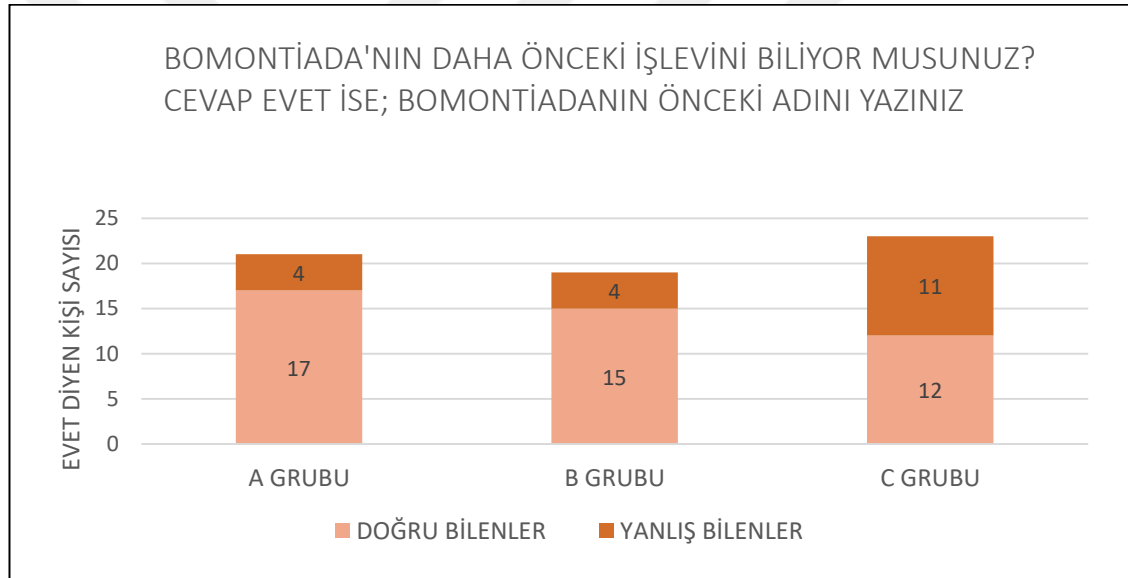
Soru 8: Bomontiada'nın daha önceki ismini ve işlevini biliyor musunuz?

Soru 9: Eğer evet ise; Bomontiada'nın önceki adını yazın.

8. soruya evet diyen insanların 9. Soruya vermiş oldukları cevaplar için doğru ve yanlış cevap verenler grafiği oluşturulmuştur. İlk adı 'Bomonti Bira Fabrikası' ve Bomonti kardeşler zamanında değişen 'Bomonti- Nektar Birleşik Bira Fabrikası' yazanlar doğru

kabul edilmiştir. A grubundan 21 kişi evet derken 4 kişinin ‘Bira Fabrikası’ yazdığı saptanmıştır. B grubunda 19 kişi evet cevabını vermiş, bu kişilerden 15 kişi doğru bilirken 2 kişi ‘Bira Fabrikası’, 1 kişi de ‘Fabrika’ ve 1 kişi de ‘Tekel Bira Fabrikası’ yazdığı görülmüştür. C grubundan 23 kişi evet derken sadece 12 kişi doğru cevabı vermiştir. 7 kişi ‘Bira Fabrikası’, 1 kişi ‘Tekel Bira Fabrikası’ ve 3 kişi de ‘Efes Bira Fabrikası’ yazdığı için yanlış kabul edilmiştir(bkz şekil 5.7). Tekel Bira Fabrikası ismi, fabrika yönetiminin tekelerde olduğu günümüze daha yakın dönemden bilgi olduğu için onun yazıldığı düşünülmektedir. Yanlış verilen cevaplara bakıldığında mekanın güncel isminin geçmiş işlevine gönderme yaparak kullanıcılara çağrışım yaptığına ulaşılmıştır.

Şekil 5.7: Soru 8-9

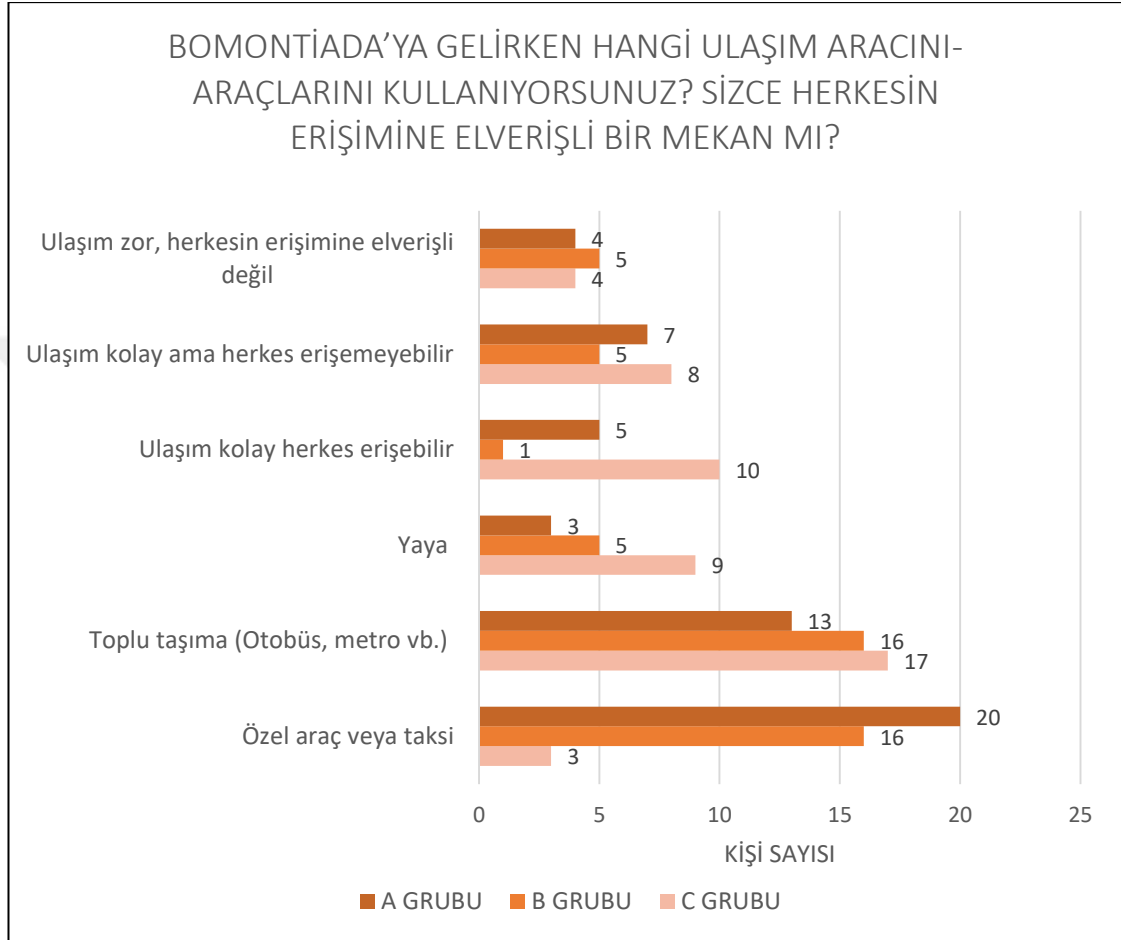

Soru 10: Bomontiada’ya gelirken hangi ulaşım aracını-araçlarını kullanıyorsunuz? Sizce herkesin erişimine elverişli bir mekan mı?

Bir veya birden fazla şıklı soru tipine sahip 10. Soru, katılımcıların alana erişebilirliğinin kolaylığı ve farkındalığı sorgulanmıştır. A grubu için çoğunlukla özel araç veya taksiyle mekana ulaşım sağlanırken, C grubu toplu taşımayı daha çok kullanmaktadır. Toplam katılımcılardan sadece 17 kişi yaya olarak Bomontiada’ya gelmektedir. Üç gruba göre de ortak kanı ulaşımın kolay olduğu yönündedir. Buna karşı Bomontiada’nın herkes için erişebilir olduğunu en çok C grubu düşünmektedir. Kamusal için önemli olan

erişilebilirlik durumu, Bomontiada için 13 kişi tarafından olumsuz deneyimlenmektedir (bkz şekil 5.8).

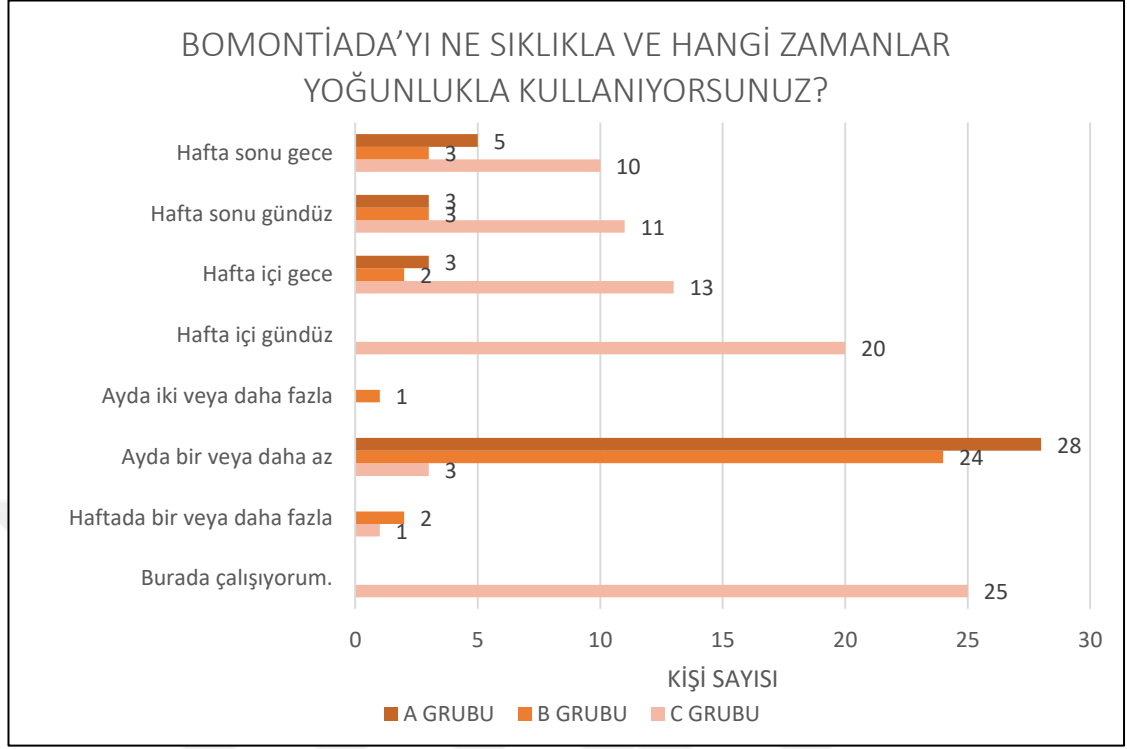
Şekil 5.8: Soru 10

Soru 11: Bomontiada'yı ne sıklıkla ve hangi zamanlar yoğunlukla kullanıyorsunuz?

C grubundan 25 kişi bu alanda çalışmaktadır. En yaygın kullanım 'ayda bir veya daha az' seçeneğini seçen toplam 55 kişi, anket katılımcılarının çoğunluğunu oluşturmaktadır. Mekanın hafta içerisindeki kullanımına bakıldığında C grubu çoğunlukla hafta içi gündüz diğer katılımcılar çoğunlukla hafta sonu gece ve hafta sonu gündüz ziyaret etmektedir (bkz şekil 5.9). Veriler sonucunda mekanın hafta içi ve hafta sonu farklı kullanıcılar tarafından aktif olarak kullanıldığı görülmektedir. Mekan içerisinde veya yakın çevrede çalışan kişilerin iş gereği ağırlıklı olarak hafta içi gündüz kullandığı ve diğer kişilerin ise akşam veya hafta sonu kullandığına ulaşılmıştır.

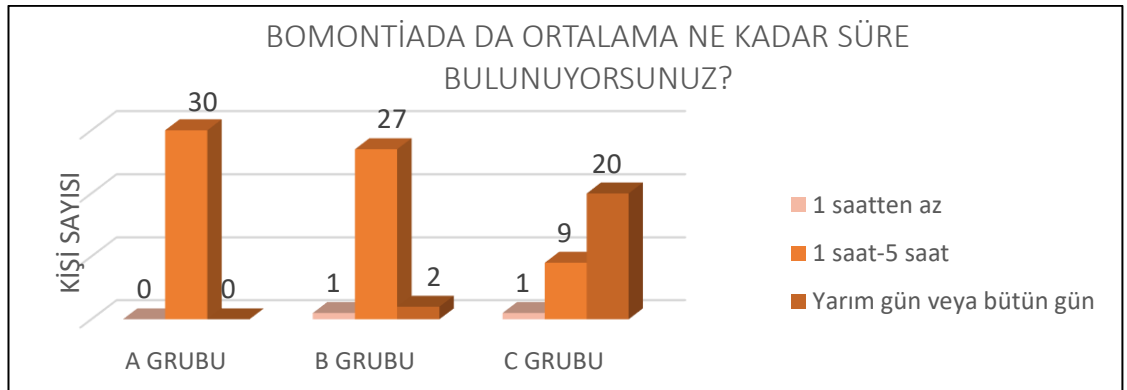
Şekil 5.9: Soru 11

Soru 12: Bomontiada da ortalama ne kadar süre bulunuyorsunuz?

A ve B grubu için '1 saat- 5 saat aralığı' en fazla (yüzde 73 oranla) seçilen şık olmuştur. C grubunun yarım gün veya fazlasını seçme sebebinin çalışma düzenleri ve iş hayatlarının bölgeyle alakalı olması ön görülmektedir. Mekanı 1 saatten az sadece 2 kişi kullanmaktadır (bkz şekil 5.10).

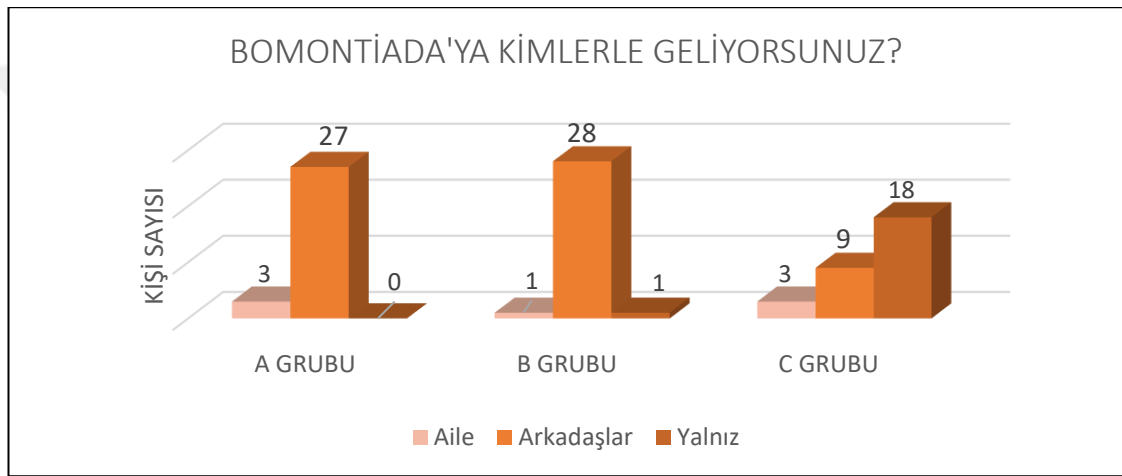
Şekil 5.10: Soru 12

Soru 13: Bomontiada'ya kimlerle geliyorsunuz?

A ve B grubu cevapları birbirine benzerlik göstermektedir. İki grupta arkadaşlarıyla mekana geldiğini söylerken yalnız gelmek pek tercih edilmemektedir. Oysa C grubunun çoğunlukla (yüzde 60'ı) yalnız mekana gelmeyi seçmektedir (bkz şekil 5.11). 12. Soru gibi bu soruda da sadece C grubunun yalnız seçme sebebinin çalışma yerleri ve iş akışlarından dolayı kullanım olduğu ön görülmüştür.

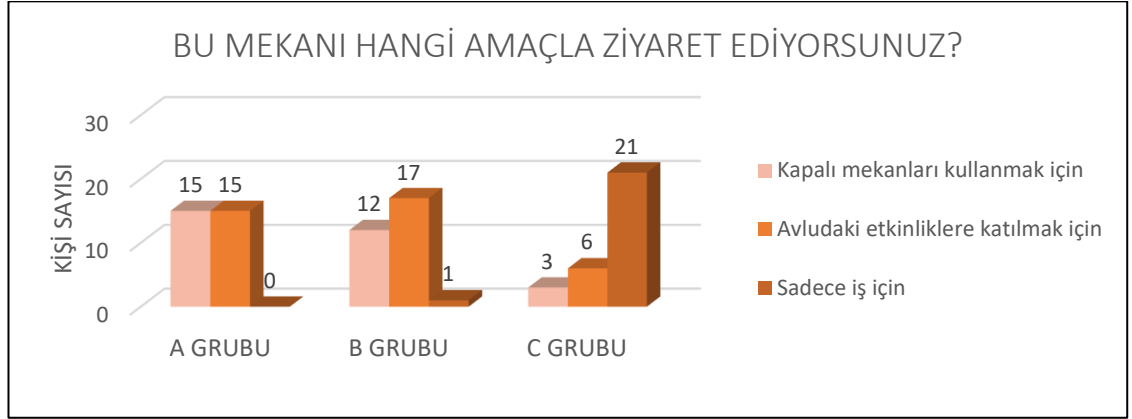
Şekil 5.11: Soru 13

Soru 14: Bu mekanı hangi amaçla ziyaret ediyorsunuz?

A grubu için kapalı mekan kullanımı ve avlu kullanımını seçen kişi sayısı aynı olsa da B grubu için bu denge değişerek avlu kullanımı sayısı daha fazla olmuştur. C grubu ise çoğunlukla (yüzde 70) mekanı sadece iş için kullandığı görülmektedir (bkz şekil 5.12). Mekan kullanımında avlunun kullanılma oranı diğer alanlara göre yüksektir.

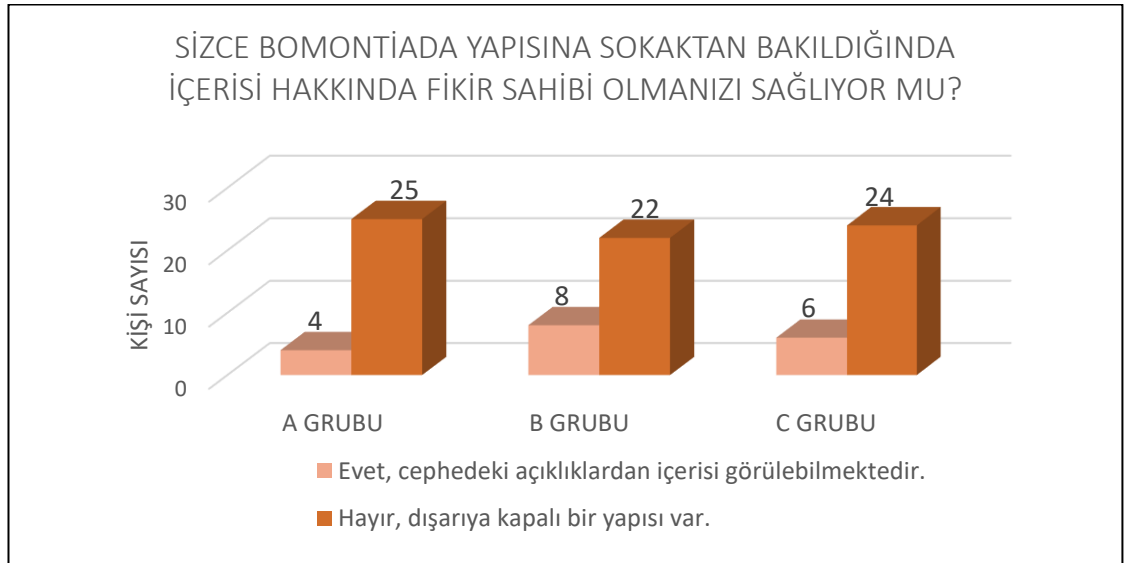
Şekil 5.12: Soru 14

Soru 15: Sizce Bomontiada yapısına sokaktan bakıldığında içerisi hakkında fikir sahibi olmanızı sağlıyor mu?

Sokakla bağlantısına bakıldığı zaman katılımcıların çoğu (yüzde 80) Bomontiada'yı dışarıya kapalı bir mekan olarak görmektedir (bkz şekil 5.13). Fabrikanın yüksek duvarları, yeni işlevle bırakılan zemin kotundaki az sayıda pencereler ve dar girişi ile dışarıdaki insanların içerisi hakkında fikir sahibi olmasını engellediği yönündedir. Şekil 5.14 de Bomontiada'nın Birahane Sokak da bulunan ana giriş cephesi ve Silahşör Caddesi'ne bakan cephe fotoğrafları verilmiştir.

Şekil 5.13: Soru 15

Şekil 5.14: Bomontiada cephe fotoğrafları

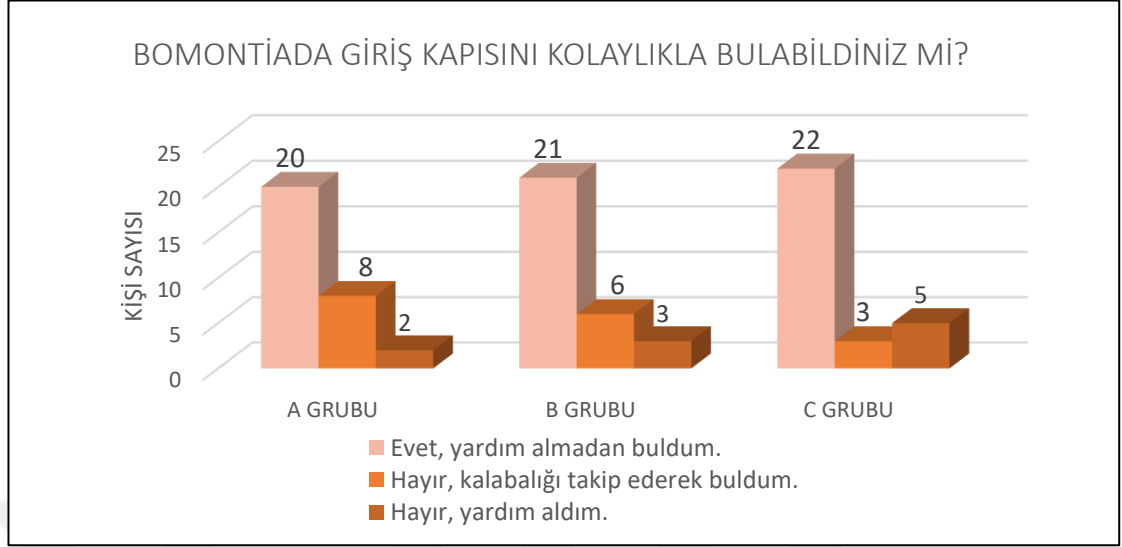
Soru 16: Bomontiada giriş kapısını kolaylıkla bulabildiniz mi?

Fabrikanın orijinal kapısı Bomontiada’da kullanılmaktadır. Kapı ana cadde üstünde değil, ara sokak içerisinde Bomontiada ve kullanılmayan eski bira fabrikası binaları arasında kalmaktadır (bkz şekil 5.15). Bu duruma rağmen katılımcılardan 63 kişi (yüzde 70) mekan girişini kolaylıkla bulduğunu söylemiştir. Sadece 10 kişinin (yüzde 11) girişi bulmakta sorun yaşayarak yardım almak zorunda kaldığı belirlenmiştir (bkz şekil 5.16). Dışarıya kapalı olduğu düşünülen yapının giriş kapısının kolaylıkla fark edildiğine ulaşılmıştır.

Şekil 5.15: Bomontiada ana giriş kapısı

Şekil 5.16: Soru 16

Soru 17: Girişte güvenlik kontrolünden geçiyor olmak size ne hissettiriyor?

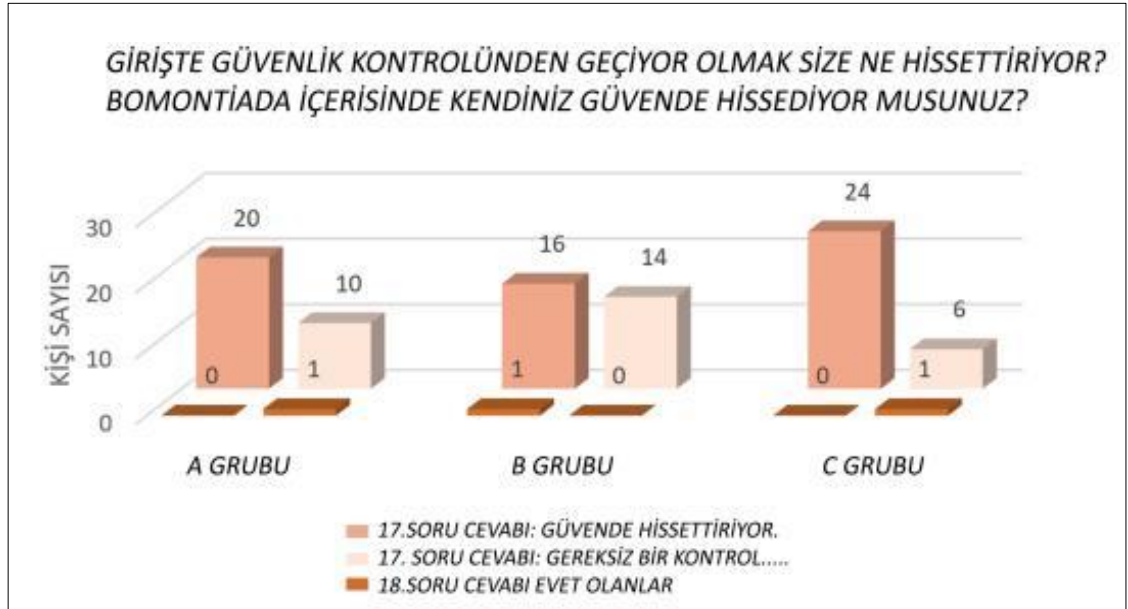
Soru 18: Bomontiada içerisinde kendinizi güvende hissediyor musunuz?

Giriş kapısında bulunan güvenlik yarı kamusal-özel mekanlarda görülen bir özelliktir. Bomontiada ana giriş kapısı ve Ara Güler Müzesi kapısında bulunan güvenliğin içerden fotoğrafları şekil 5.17 de verilmiştir. Ankete katılan kişilerde çoğunluk (yüzde 67) güvenlikten geçmenin güvende hissettirdiğini söylemiş olsa da bu kişilerden sadece biri ada içerisinde de güvende hissetmektedir. Ankete katılan kullanıcıların hepsine bakıldığında ise her gruptan 1 olmak üzere toplam 3 kişi Bomontiada içerisinde kendini güvende hissettiğini söylemiştir (bkz şekil 5.18). İki sorunun cevabı birbiriyle çelişse de bireylerde üzerinde girişlerdeki yetkili kişiler tarafından yapılan kontrollerin güvende hissi verdiği ama ada içerisinde güvende hissetmedikleri yönündedir.

Şekil 5.17: Bomontiada güvenliği fotoğrafı

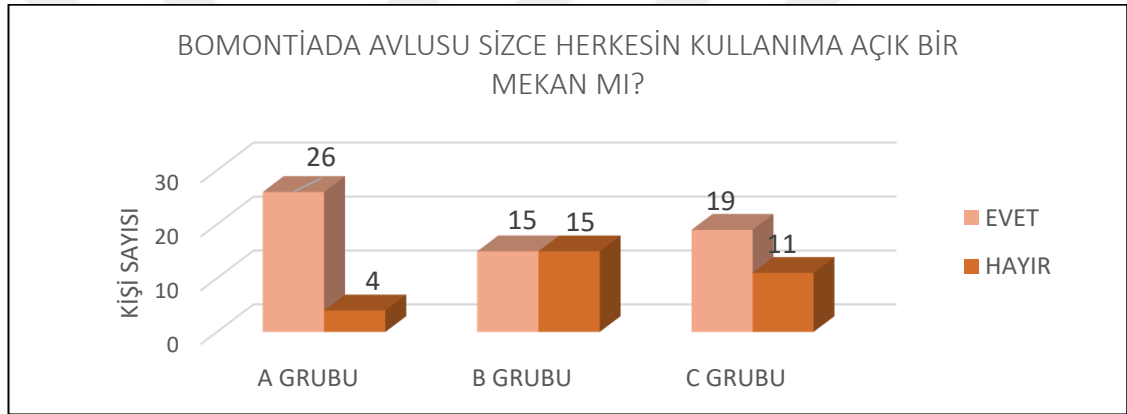
Şekil 5.18: Soru 17-18

Soru 19: Bomontiada avlusu sizce herkesin kullanımına açık bir mekan mı?

Kamusallığın getirisi olan herkesin kullanımına açıklık Bomontiada avlusu için kullanıcılara sorulduğunda çoğunluk (yüzde 67) avlunun herkese açık bir mekan olduğunu belirtmiştir. Grup içerisindeki dinamiklere bakıldığında A grubunda evet ve hayır diyenlerin arası çok açıkken (yüzde 87'si evet, yüzde 13 hayır) C grubunda fark daha azdır (yüzde 63'ü evet, yüzde 37 hayır). B grubundaki kişilerin yarısı evet demiştir. bütün gruplar ele alındığında herkesin kullanımına açık bir mekan olduğuna ulaşılabilmektedir (bkz şekil 5.19).

Şekil 5.19: Soru 19

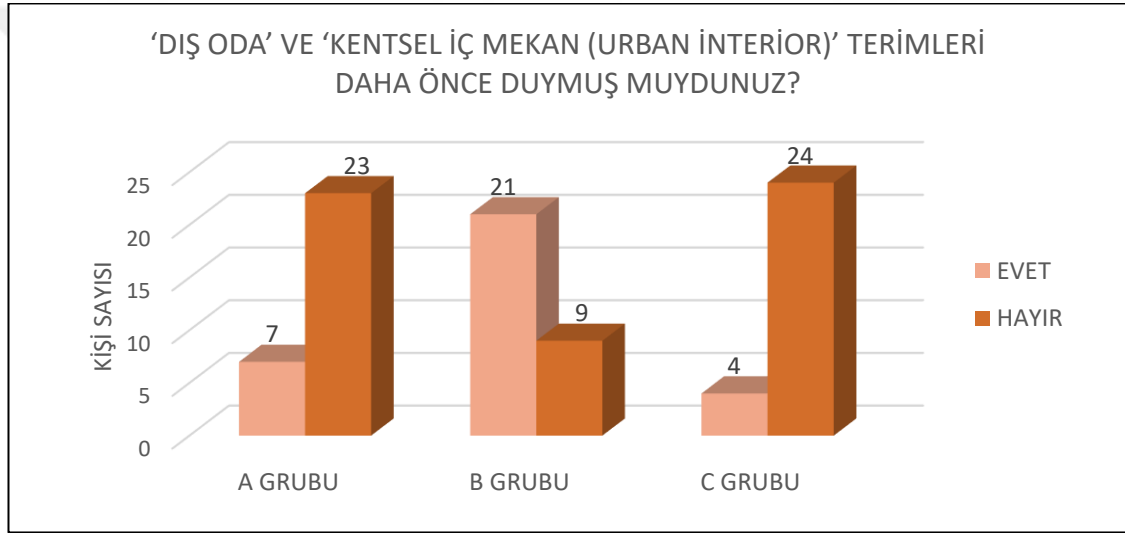
Soru 20: ‘Dış Oda’ ve ‘Kentsel İç Mekan (Urban Interior)’ terimleri daha önce duymuş muydunuz?

Soru 21: Sizin için ne ifade ediyor?

Dış oda ve kentsel iç mekan kavramı literatürde yeni oluşmakta ve insanlara mekanları karşı olan bakışımızı sorgulatmaktadır. Bu sebeple tasarımcı grubu olan B grubunda 21 evet, diğer gruplarda evet diyen kişi sayısının ise toplam 11 olması normal karşılanmaktadır. Kişilere 20. Soruda da bu kavramların onlarda ne çağrıştırdığını, ne ifade ettikleri sorulmuştur. A grubunda gelen cevaplar açık bir salon, avlu, dışarda bir oda ve kent içinde bir mekan, etraftan izole olmuş mekan, kış bahçesi, şehirle bütünleşik yapı, sokakları kapsayan insanları sosyalleşme ihtiyacını karşılayan mekanlar, sosyal alan, topluluk halinde bulunan sosyal alanlar ve C grubunda sanat, korunaklı alan ifadeleri yer almaktadır. Bu kavramlara daha aşina olması beklenen B grubundan avlu,

belli sınırları olan ama sınırsız hissettiren alanlar, binanın bir uzantısı olarak kullanılan yarı- kamusal açık alanlar, iç ve dış arasındaki ilişkiler, kentsel kamusal mekan, iç mekan hissi veren dış mekan, mekan içinde mekan, özel ve kamusal alanın iç içe geçtiği alanlar, yarı kapalı kentsel özellik sunan (açık hava, peyzaj vb.) fakat belirli şekillerde sınırlandırılan mekan yorumları gelmiştir. Gelen farklı yorumlarla ortak tek kanıda iç içe geçmiş sınırları olsa da bulunduğu mekanda başka bir mekan hissi uyandıran alanlar olduğu yönündedir. Bütün katılımcılar için genel algının ‘iç mekan hissi veren dış mekan’ olduğu söylenebilmektedir (bkz şekil 5.20).

Şekil 5.20: Soru 20

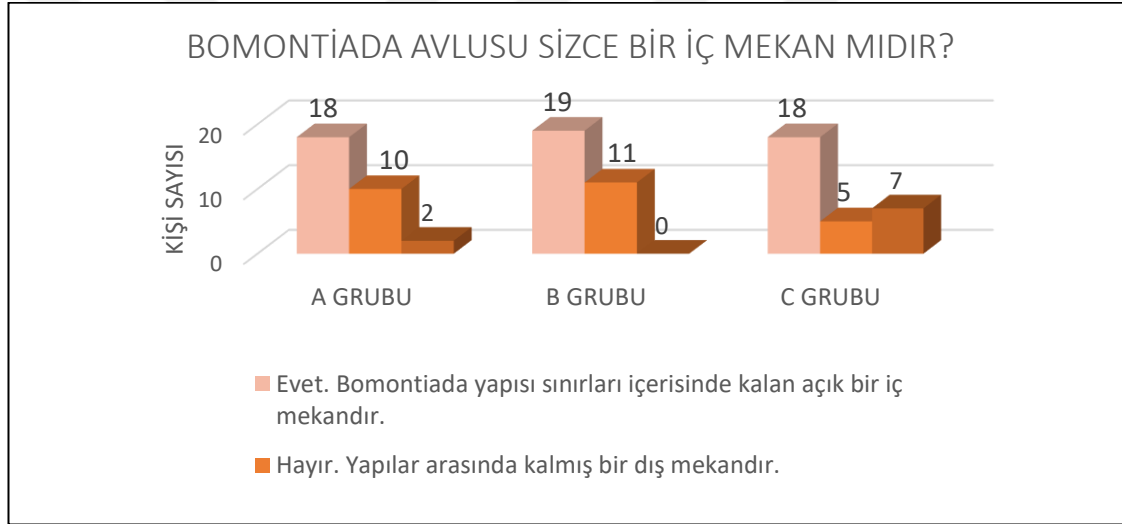
Soru 22: ‘Ada’ kelimesi ile BomontiAda’nın arasındaki bağlantı sizce nedir? BomontiAda’nın sizdeki çağrışımı nedir?

Açık uçlu bir soru olan 22. soruya verilen cevaplar grup içerisinde ortak düşünceye yönelik değerlendirilmiştir. A grubundaki bireylerin yazılarından iki ortak düşünce çıkarılmıştır. İlki bölgeden ayrılarak sosyalleşmeyi sağlayan izole bir alan oluşturması ikincisi de avlunun ve yapının çevresinin yapılarla sınırlı olması sebebiyle ada çağrışımı yaptığı yönündedir. B grubundaki bireyler için ada, alanın kendi içinde bölgeden bağımsız izole bir sosyal şehir olduğu yönündedir. C grubundaki kişiler ise kapalı, dışarıya daha az açık, alan olarak ada şeklinde yer kapladığı ve özel bir mekan olduğu çağrışımlarında bulunmuşlardır.

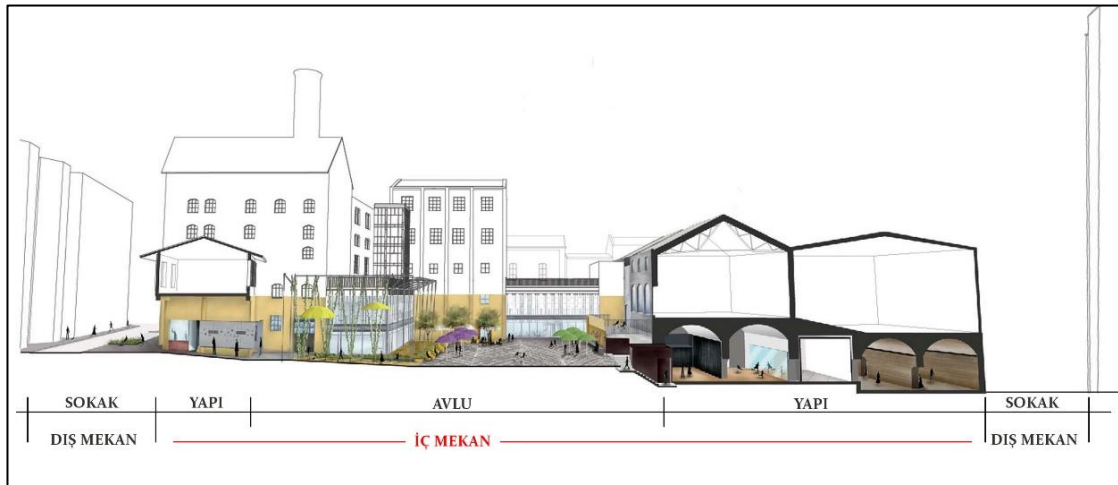
Soru 23: Bomontiada avlusu sizce bir iç mekan mıdır?

Bomontiada avlusuna bakış açısı sorgulandığında kullanıcılar çoğunlukla (yüzde 61) yapılar arasında kalmış bir dış mekan yerine Bomontiada sınırları içerisinde kalmış bir iç mekan olarak tanımlamaktadır. 9 kişi (yüzde 10) ise bilmiyorum seçeneğini seçmiştir. Gruplar içinde evet diyenlerin sayısı her grupta benzerdir ve diğer seçeneklerle arasında fark olduğu tespit edilmiştir (bkz şekil 5.21). Katılımcıların vermiş olduğu cevaplar baz alındığında şekil 5.22 de ŞANALarc'ın hazırlamış olduğu Bomontiada kesiti üzerinde ulaşılan iç mekan algısı bilgisi işlenmiştir.

Şekil 5.21: Soru 23

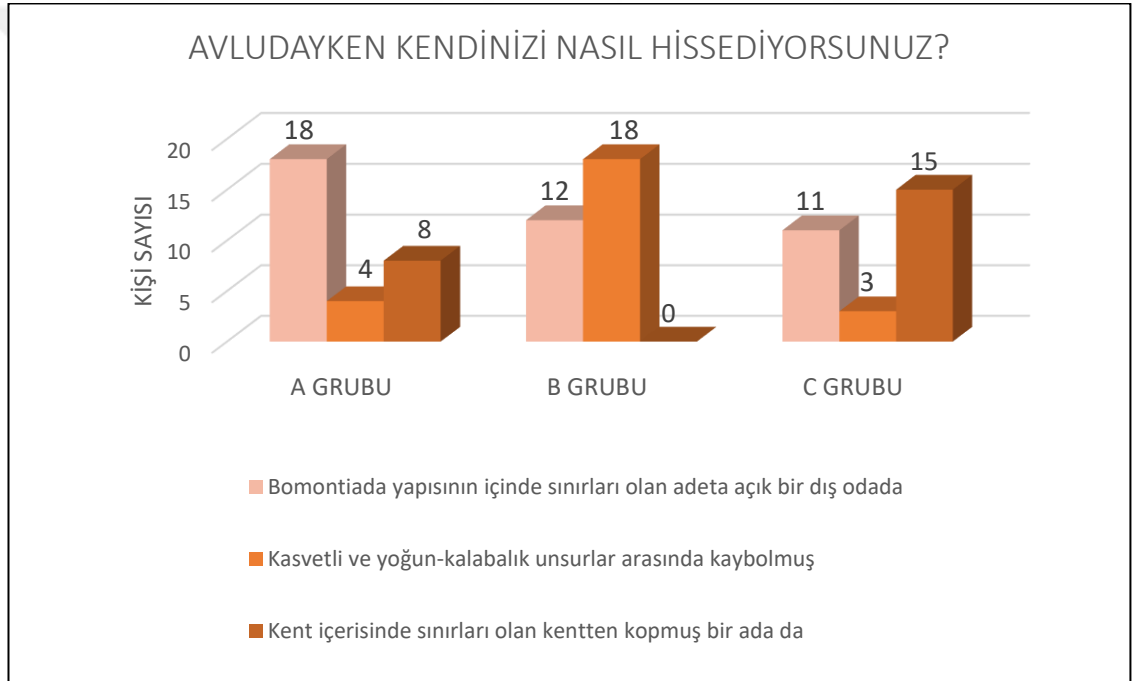
Şekil 5.22: Bomontiada kesiti

Soru 24: Avludayken kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

Bu soru için üç grupta farklı oranlarda seçenekleri seçmişlerdir. Genel katılımcılara bakıldığında yüzde 46'sı avluda kendisini ada sınırları içinde kalmış dış oda da gibi algılanmaktadır. B grubunda ada ve kentin birbirinden koptuğunu düşünen yoktur. B grubunun çoğunluğu (yüzde 60) diğer gruplara kıyasla avluda kalabalık arasında kaybolmuş hissettirdiğini düşünmektedir. C grubunun yarısı ise bölgeyle adayı birbirinden ayıran keskin sınırlar olduğunu hissetmektedir (bkz şekil 5.23).

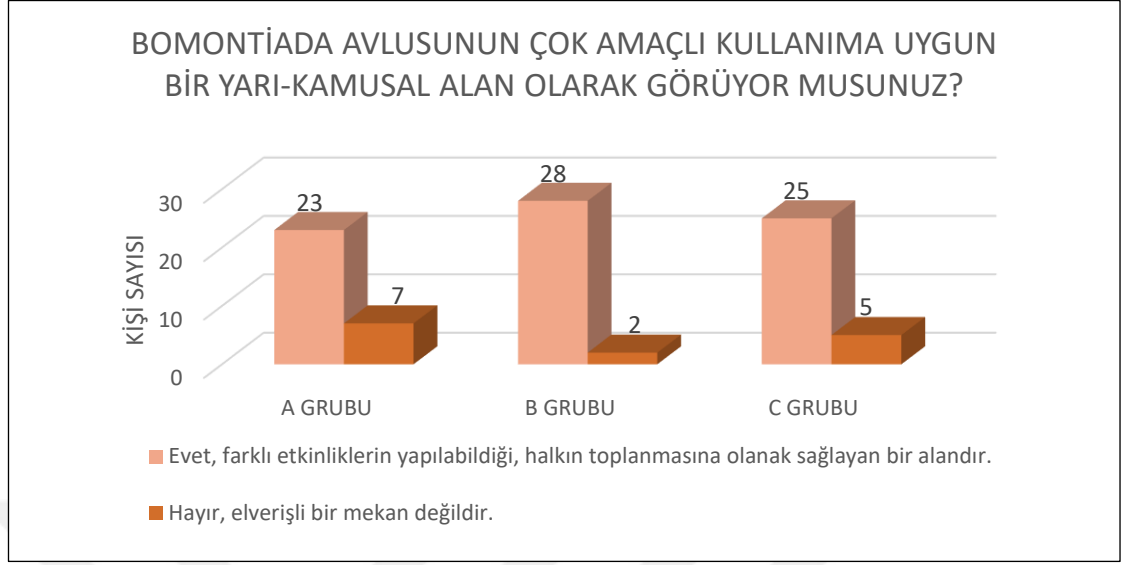
Şekil 5.23: Soru 24

Soru 25: Bomontiada avlusunun çok amaçlı kullanıma uygun bir yarı-kamusal alan olarak görüyor musunuz?

Üç grupta toplam katılımcıların yüzde 84'ü avlunun farklı amaçlarla kullanılabilmeğe elverişli yarı kamusal alan olarak gördüğüne ulaşılmıştır (bkz şekil 5.24). Farklı konseptteki etkinliklerin yapıldığı, halkın bir araya geldiği alan olarak görülen avlu, mekanı deneyimlemiş kişiler tarafından yarı kamusal alan olarak algılanır.

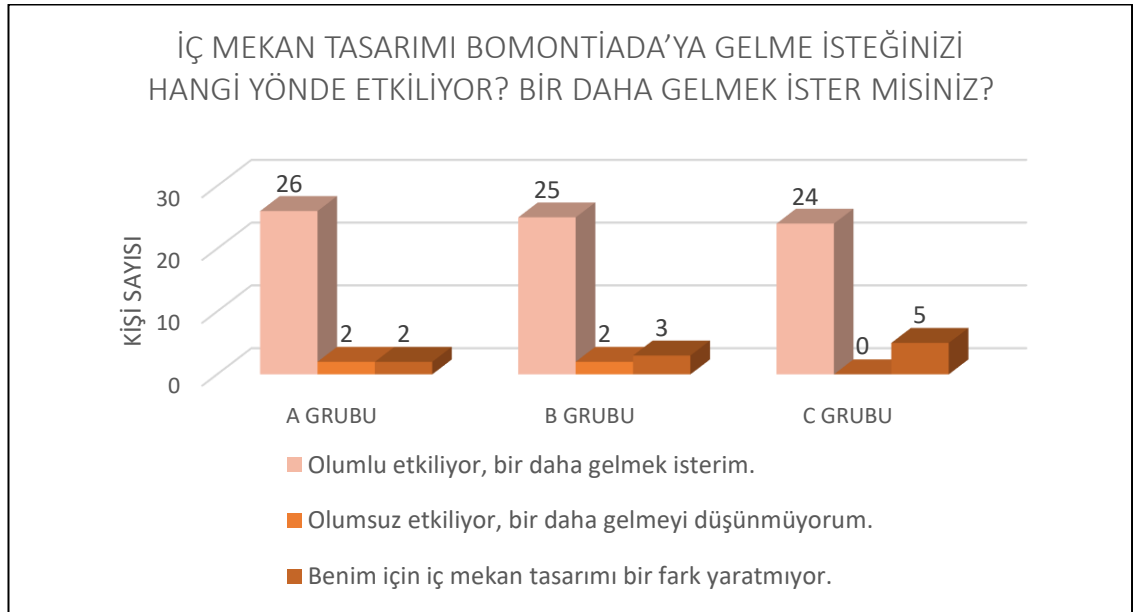
Şekil 5.24: Soru 25

Soru 26: İç mekan tasarımı Bomontiada'ya gelme isteğinizi hangi yönde etkiliyor? Bir daha gelmek ister misiniz?

Mekan tasarımının Bomontiada'daki etkisine bakıldığında kullanıcıların yüzde 83'ü mekan tasarımının buraya bir daha gelme isteği uyandırdığı yönündedir. Sadece yüzde 5'lik kesime denk gelen 4 kişi olumsuz etkilediğini söylemişti (bkz şekil 5.25).

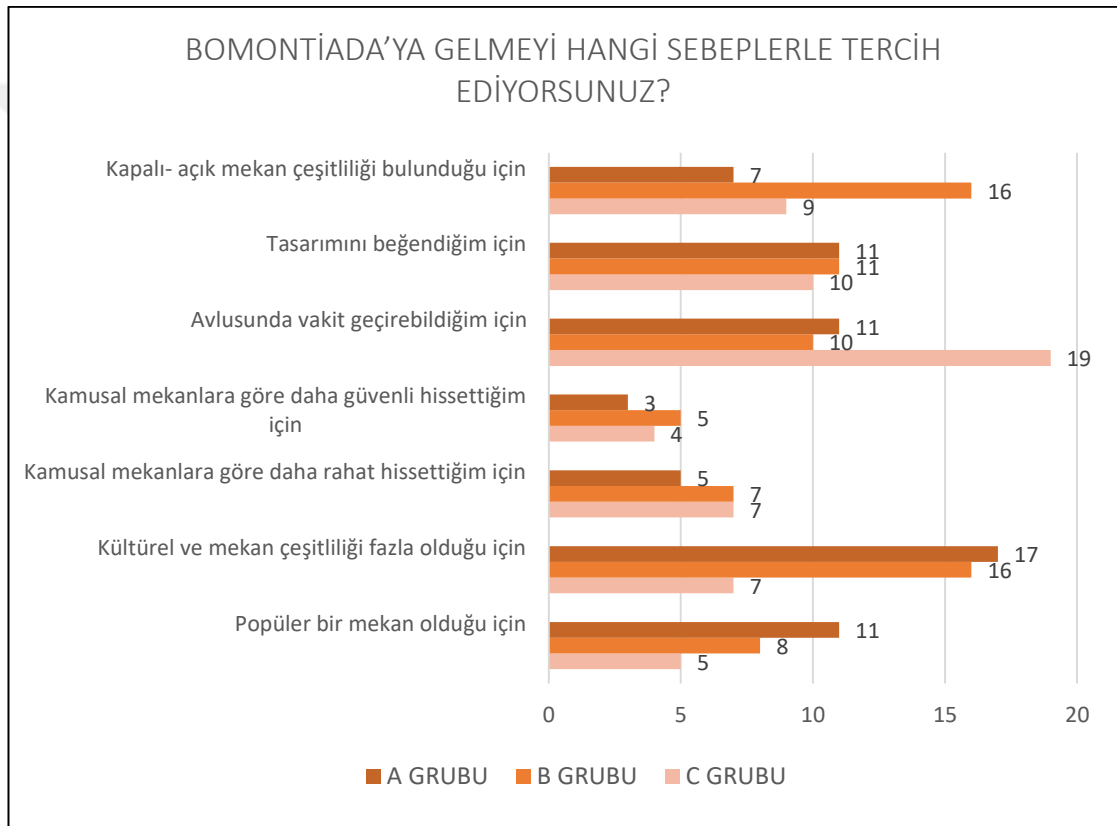
Şekil 5.25: Soru 26

Soru 27: Bomontiada'ya gelmeyi hangi sebeplerle tercih ediyorsunuz?

Şıklar arasında iki tanesi, eşit ve en yüksek sayıyı almıştır. Katılımcıların çoğunun Bomontiada'yı avlusunda vakit geçirdiği ve mekansal çeşitliliğin fazlalığı sebebiyle seçildiği görülmüştür. Bir önceki soruda ulaşılmış olan kullanıcıların çoğunun içerde güvende hissetmiyor sonucu ve bu soruda mekanın tercih nedenleri arasında en az seçilenin güvenlik hissi olması birbirini destekleyen niteliktedir (bkz şekil 5.26).

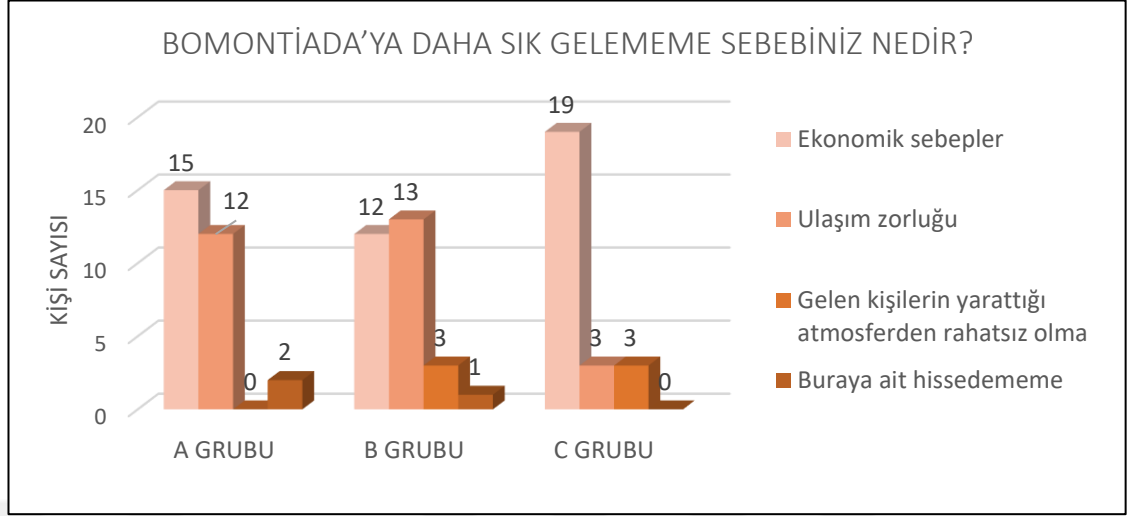
Şekil 5.26: Soru 27

Soru 28: Bomontiada'ya daha sık gelememe sebebiniz nedir?

Bomontiada farklı yönlerle tercih edilebilir bir mekan olsa da kullanıcıların sık gelememe sebepleri arasında ekonomik durumları ve ulaşımın zorluğu yer almaktadır. Bu soruya verilen cevaplar doğrultusunda üç grup içinde en büyük etken (yüzde 55) ekonomik sebeptir. Genel atmosfer ve mekana ait hissedememe toplam 12 kişi (yüzde 11) tarafından düşünülmektedir (bkz şekil 5.27).

Şekil 5.27: Soru 28

Soru 29: Bomontiada dönüşüm projesinde yaratılan açık-kapalı mekan tipini sürdürülebilir buluyor musunuz?

Yeniden işlevlendirme projesi hakkında sorulan sorular arasında proje tipinin sürdürülebilirliğine katılımcıların yüzde 88'i (79 kişi) olumlu bakmaktadır. Avludan mekan boşken şekil 5.28 de ve kullanıcılar tarafından kullanılırken ki fotoğraf şekil 5.29 da verilmiştir. Yüzde 11'lik kesim ise geleneksel kapalı ve açık mekan ayrımının net görülebilen mekanların daha kullanışlı olduğunu düşünmektedir (bkz şekil 5.30).

Şekil 5.28: Avlu boşken fotoğraf

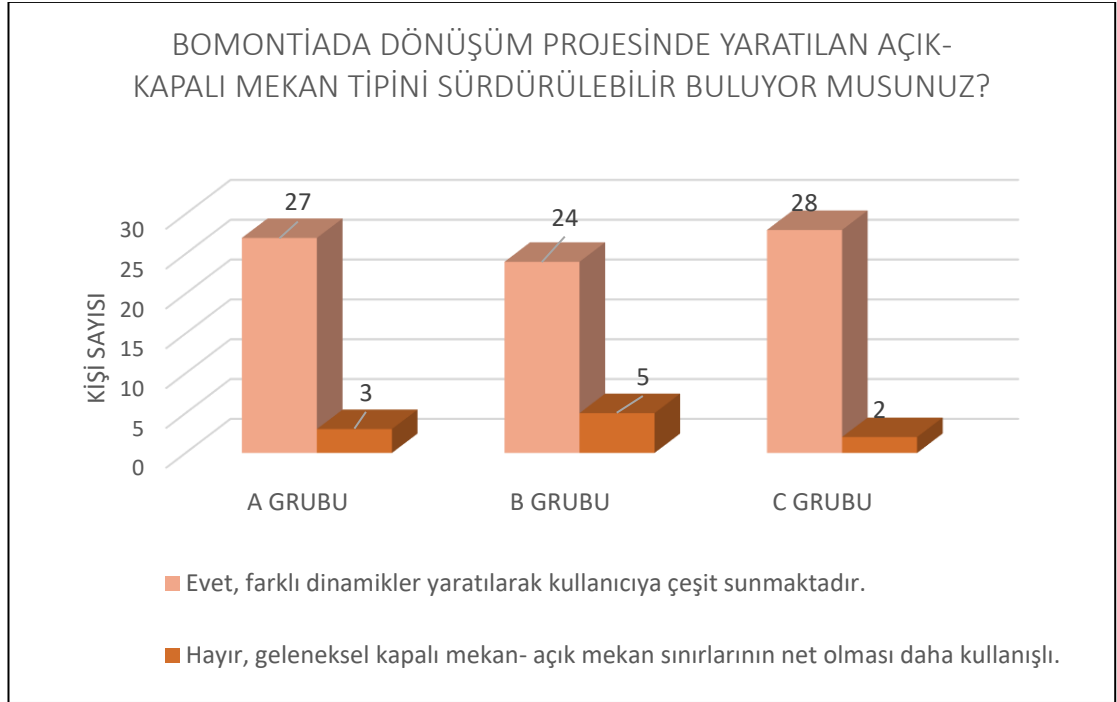

Şekil 5.29: Avlu kullanılırken ki fotoğraf

Kaynak: www.arkiv.com.tr/proje/bomonti-fabrikasi-ortak-alanlari/5808?lang=en

Şekil 5.30: Soru 29

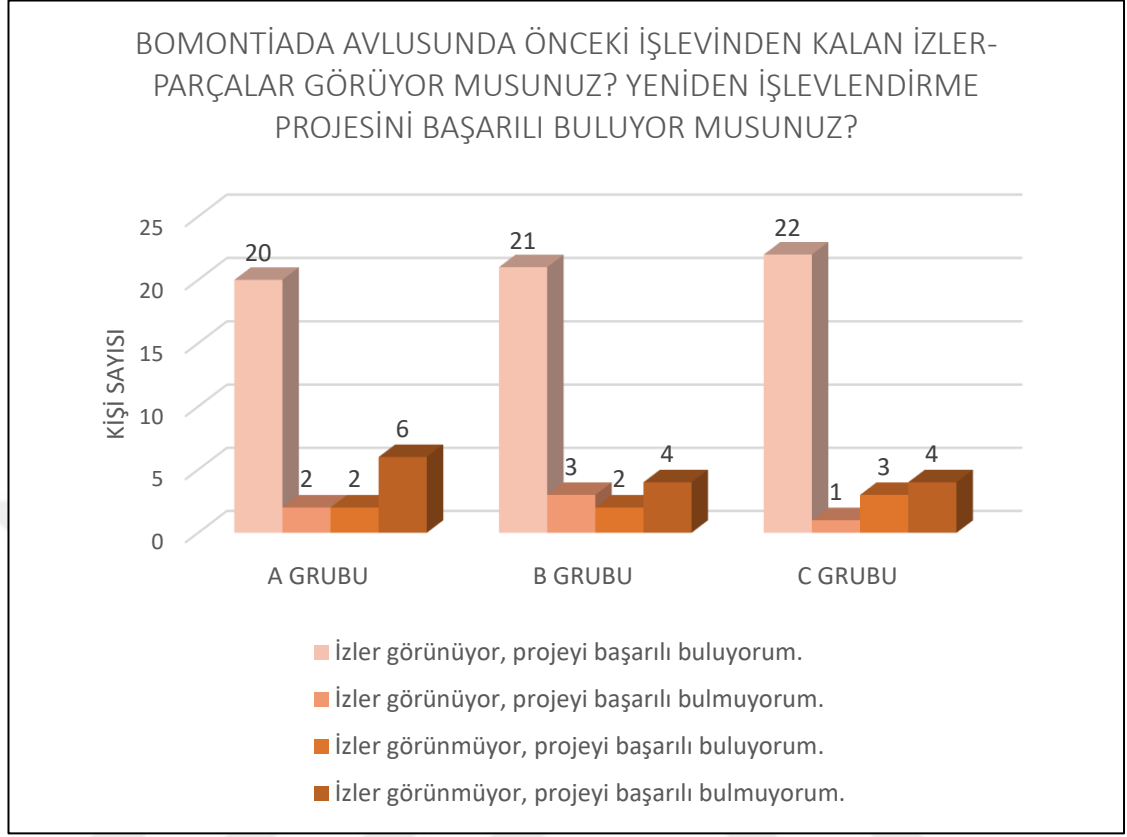
Soru 30: Bomontiada avlusunda önceki işlevinden kalan izler- parçalar görüyor musunuz? Yeniden işlevlendirme projesini başarılı buluyor musunuz?

Katılımcıların yüzde 78'inin projeyi başarılı bulduğuna ulaşılmıştır. Anket katılımcılarının yüzde 70 oranındaki büyük çoğunluğu yeniden işlevlendirmeyle avluda bulunan tarihi doku (bkz şekil 5.31) ve geçmişe dair izlerin görülerek projenin başarılı olduğunu düşünmektedir. Yüzde 15'lik kesim ise izlerin okunamadığını ve projenin başarılı olmadığını söylemiştir (bkz şekil 5.32).

Şekil 5.31: Avlu fotoğrafı

Şekil 5.32: Soru 30

Soru 31: Ağır sanayi kategorisinde bulunan Bomonti Bira Fabrikası'nın yeniden işlevlendirilirken birden çok hizmet mekanını içinde bulundurması sizce ilk işlev-konsept uyumunda neleri etkilemiştir?

Değişen işlevle beraber hafızalarda bulunan tek ana mekan algısının güncel durumu sorgulandığında katılımcılar yüzde 62 ile çoğunluğu farklı konseptlerde birden çok mekanın içinde bulunmasının birbiriyle uyumlu olarak genel konsepti bozmadığını düşünmektedir. İlk işlevde yaratılan ve yeniden işlevlendirmeye de sürdürülmek istenilen bir araya gelme konseptinin devam ettiğini sadece yüzde 19'u düşünmektedir. Katılımcıların yüzde 14'ü yeni işlev ile tarihi yapının uyuşmayarak farklı bir mekan yaratıldığını söylemiştir (bkz şekil 5.33).

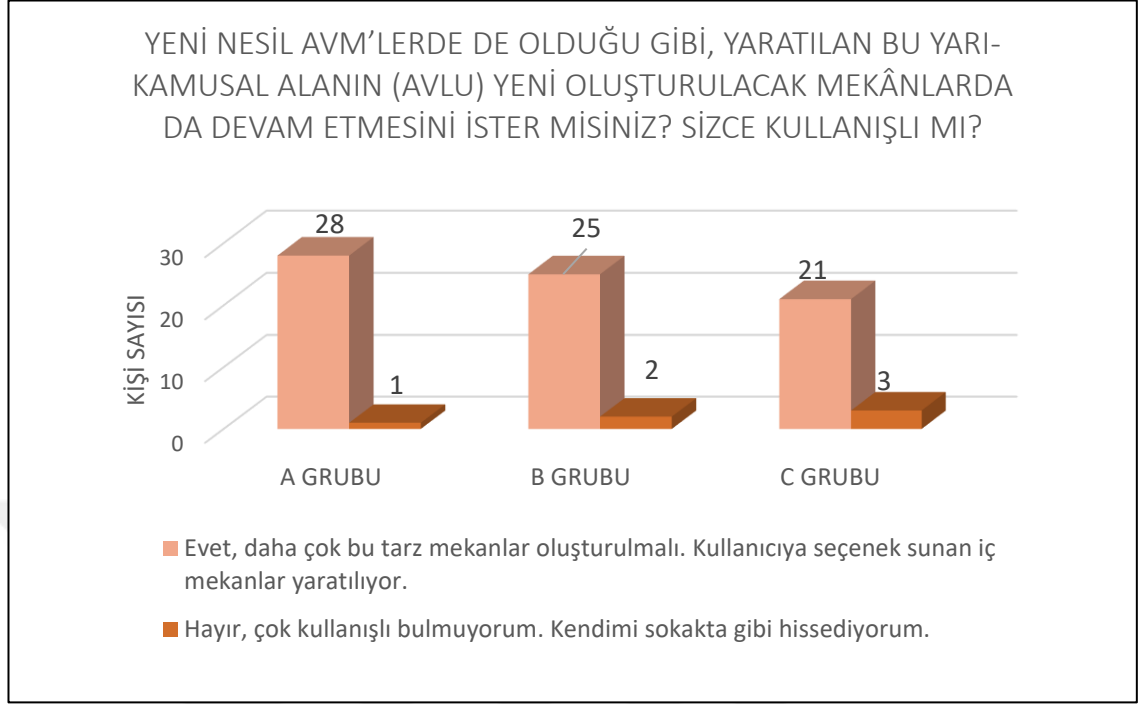
Şekil 5.33: Soru 31

Soru 32: Yeni nesil AVM'lerde de olduğu gibi, yaratılan bu yarı-kamusal alanın (avlu) yeni oluşturulacak mekanlarda da devam etmesini ister misiniz? Sizce kullanışlı mı?

Yaratılan yarı kamusal-özel mekanın sürdürülebilirliğine bakıldığında kullanıcıların yüzde 82'si daha çok bu tarz mekanlar oluşturulması gerektiğini desteklemiştir. Yüzde 11'i bu soruya cevap vermemiş ve sadece yüzde 7'lik kesim bu tipe olumsuz yaklaşmıştır. Bu oranlar dâhilinde katılımcıların çoğunluğu yarı kamusal alanları desteklediğine ulaşılmıştır (bkz şekil 5.34).

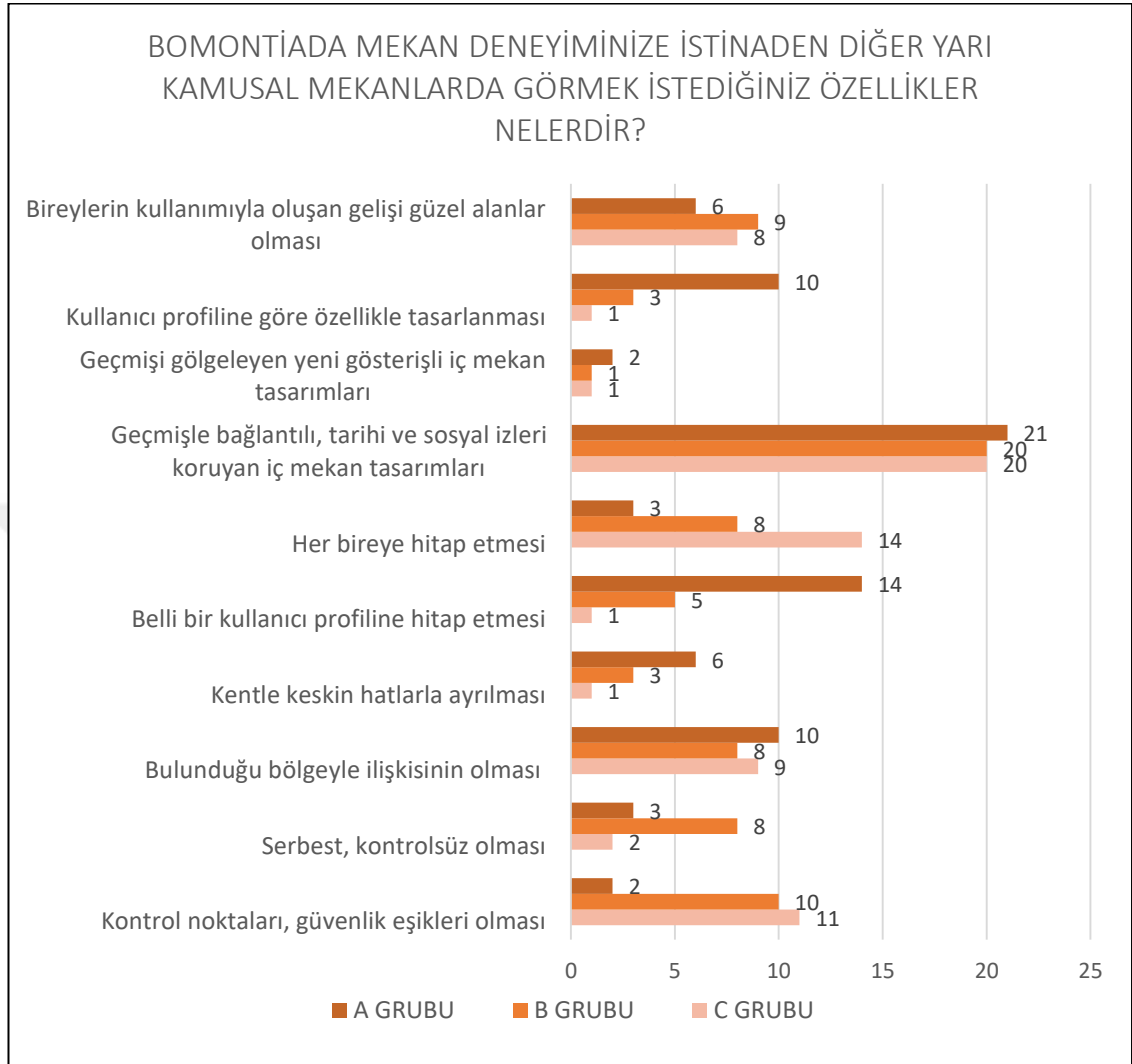
Şekil 5.34: Soru 32

Soru 33: Bomontiada mekan deneyiminize istinaden diğer yarı kamusal mekanlarda görmek istediğiniz özellikler nelerdir?

Yarı kamusal mekanlarda görülmek istenilen en önemli etki geçmişle ve toplumla bağlantılı mekanlar olması yönündedir. Geçmişle bağlantısı kadar bulunduğu bölgeyle ilişkisinin de tercihlerde önemli olduğu görülmüştür. Geçmişini gölgeleyen yeni gösterişli baskın mekanlar tercih edilmemektedir. Bununla beraber her bireye hitap etmesi belli bir kesime hitap etmesinden daha çok aranan özellik olduğu görülmüştür (bkz şekil 5.35).

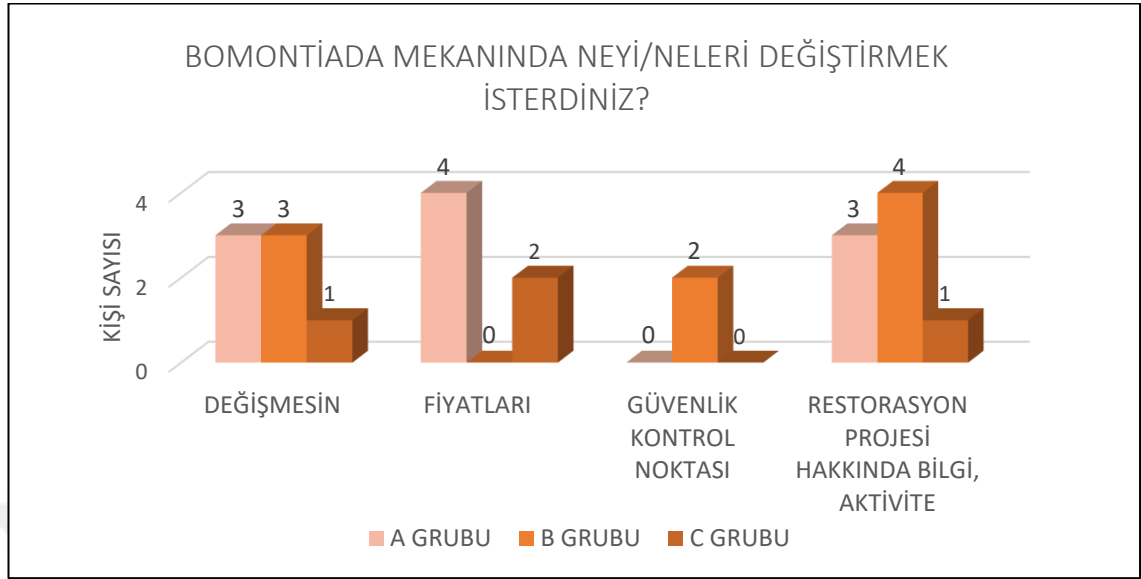
Şekil 5.35: Soru 33

Soru 34: Bomontiada mekanında neyi/neleri değiştirmek isterdiniz?

Açık uçlu sorulardan olan 34. ve son soru için verilen cevaplar tezle ilişkisine göre 4 grupta toplanmıştır. Bunlar mekandan memnun olan ve değişmesini istemeyenler, fiyatlarının değişmesini isteyerek ekonomik açıdan daha uygun olmasını isteyenler, girişteki güvenlik kontrol noktasının kalkmasını isteyenler ve restorasyon projesi hakkında bilgi, pano ve aktivitelerin olmasını isteyenlerdir. Katılımcılardan bu soruya cevap verenlerden yüzde 26'sı değerlendirilmeye alınmıştır. Grup için de farklı dinamikler olsa da grubun yüzde 50'si ilk işleyle alakalı bilgilendirmelerin eklenmesini istenmektedir (bkz şekil 5.36).

Şekil 5.36: Soru 34

Değerlendirme:

Mekanı deneyimleme oranları ve bakış açılarına göre A, B ve C grubu olarak üç tipe bölünen katılımcıların sorulara vermiş oldukları yanıtlarla farklı veriler elde edilmesi beklenmiştir. Anket sonucunda elde edilen bulgulara göre, beklenildiği gibi çok farklı cevaplar elde edilememiştir. Farklılıklar her soru içerisinde ayrı ayrı değerlendirmeye yeterli gelmiş olsa da genel bakış açısıyla ortak değerlendirilmiştir.

Anket soruları beş grupta toplanarak değerlendirilmiştir. Bunlar sırasıyla; kullanıcı ve mekan ilişkisi, yarı kamusal- özel mekana bakış açısı, iç mekan- dış mekan algısı ve dış oda kavramı, ada algısı ve yeniden işlevlendirme projesi olarak gruplandırılmıştır.

Kullanıcıyla mekan ilişkisiyle ilgili sorular ele alındığında, katılımcılar çoğunlukla 25-49 yaş arasında genç yetişkin bireylerden oluştuğu ve üniversite , yüksek lisans veya doktora mezunu oldukları gözlenmiştir. Katılımcılar tarafından gece, gündüz, hafta içi ve hafta sonu ayrımı yapılmayarak mekanın kullanıldığı ve her ziyaretlerinde 1 ile 5 saat arasında zaman geçirdikleri bilgisine ulaşılmıştır. Bu veriler Bomontiada'nın çok yönlü kullanıma açık olduğu her gün ve saat aralığında tercih edildiğini işaret etmektedir.

Avlunun yarı kamusal- özel mekan olarak değerlendirilmesinde, kamusallığın önemli etkenlerinden olan erişilebilirlik ve çok amaçlılığın Bomontiada avlusunda sağlandığı görüşü elde edilmiştir. Gelen kişiler Bomontiada'yı, avlu ve avluda yaratılan farklı mekan türleri sebebiyle tercih etmektedir. Yarı kamusal-özel mekanlarda görünen güvenlik eşiğinin ise ziyaretçilere 'güvende' hissi aşıladığı aynı zamanda avlu içerisinde bu hissin yaşanmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Avlunun iç mekan olarak mı yoksa dış mekan olarak mı algılandığı ikileminde katılımcıların avluyu, tek bütün bir mekan içerisinde bulunan bir iç mekan olarak algılandığı yönündedir. Dış oda ve kentsel iç mekan terimlerine tasarımcı grubu dışındakilerin aşına olmamasına rağmen katılımcıların ortak kanısı olarak 'iç mekan hissi veren dış mekan' algısı olduğu gözlemlenmiştir. Tanımlamalarda katılımcıların dış oda kavramını benimseyerek bu kavramı tercih ettiklerine ulaşılmıştır. Bomontiada avlusu gibi yarı kamusal- özel iç mekanların kullanışlı olarak tercih edildiği ve sürdürülebilir bir plan tipi olduğuna ulaşılmıştır.

Bomontiada'nın kentle, sosyal ve tarihsel olarak bağlantılı ama fiziksel olarak dışarıya kapalı sert yapısal çizgileri olan bir kütle olarak görüldüğü anlaşılmıştır. Bu algıya rağmen sokakla bağlantısını oluşturan ana giriş kapısının kolay bulunduğu belirtilmiştir. Bünyesinde bulundurduğu ada kelimesi ve çevreye çizmiş olduğu yapısal sınırlarıyla bireylerde izole- özel bir mekan olarak çağrışım yaptığı verileri elde edilmiştir.

Yeniden işlevlendirme projesini başarılı bulan katılımcılar avluda, ilk işlevden kalan izler görebildiklerini belirtmişlerdir. Bu durum Bomontiada'nın ilk işlevinin biliniyor oluşunu desteklemektedir. Buna karşı ankete katılan kişiler Bomontiada içerisinde mekansal değişimle ilgili bilgilendirme panolarının konulmasını talep ederek projenin daha başarılı olacağını belirtmişlerdir. Katılımcılar tarafından yeni konseptin geçmişle bağ kurarak uyumlu olduğu düşünülmektedir. Bu projede yaratılan mekanlar arası sürekliliğin sürdürülebilirliğine ve mekanı deneyimleyen kişilerin üzerinde olumlu etkisi olduğu bilgisi elde edilmiştir.

6. SONUC

Mekan biçimleri, tanımlamaları, kapsamaları toplumlara ve toplumsal ihtiyaçlara göre zaman içerisinde değişime uğramıştır. Mekanların erişim derecesine, kullanım şekline göre sınıflandırıldığında mekanlar kamusal ve özel olarak ikiye ayrılır. Özel mekanlar Aristoteles'in de söylemiş olduğu gibi bireye ait olan, bireysel kullanıma hitap eden mekanlardır. Bu gruba evler örnek verilir. Kamusal mekan ise topluma hitap eden, bireyden çok bireylerin bir arada bulunmasını, etkileşimde kalmasını sağlayan mekanlardır. Bu grupta sokaklar, meydanlar yer alır. Weber'e göre ev dışındaki bütün alanlar kamusal alan olarak sınıflandırılır. Sennet kamusal alanı, sadece ortak sorunların tartışıldığı yer değil daha geniş bakarak insanların karşılaştığı ortak alanlar olarak tanımlar (Erdönmez ve Akın 2005). Toplumun yapısal özelliklerine göre değişen bir mekan tanımladığı için zamansal bir olgu olup tanımlamaları ve kapsamaları da değişim göstermiştir. 20.yüzyılla birlikte değişen toplumsal yapıda ise kamusal ve özel mekan arasında yeni ihtiyaçlarla birlikte oluşan melez mekanlara yarı kamusal-özel mekan denmektedir (Durna 2011). Bu mekanlar herkese açık olma ve erişilebilirlik özelliklerini taşıdığı için kamusal mekan, bir şahıs veya kuruma ait olmalı ve güvenlik amaçlı oluşturulan kontrol geçiş noktalarını olmasıyla da özel mekan özelliği taşımaktadır. Yarı kamusal- özel mekan grubunda AVM'ler ve avlulu mekanlar yer almaktadır. Her iki tipin de özelliklerini taşıyarak kullanıcıya alternatif sunan bu mekanlarla birlikte kontrolün, güvenliğin ve sınırların olduğu yarı kamusal- özel mekan tipi yaratılmıştır.

Bir başka sınıflandırma biçimi de mekanların fiziksel özelliklerine göredir. Mekanlar, fiziksel sınır ve biçimlerine göre sınıflandırıldığında iç mekan ve dış mekan olarak ayrılmaktadır. Bu sınıflandırma biçiminde mekanlara bakış açısı ve ele alış ölçeği önemlidir. Altan'a göre yapının kendi sınırları içerisinde kalan alanlara iç mekan, cephe yüzeyi etrafında kalan kısımlara ise dış mekan denmektedir (Altan 2012). Altan'ın tanımı avlu gibi yapı sınırları içerisinde kalan ve yapının dış duvarlarını da kapsayan alanlar için yeterli olmamaktadır. Bu alanlar için İzgi'nin iç mekan ve dış mekan sınıflandırmasında kullanmış olduğu tanım daha doğrudur. İzgi'nin tanımına göre bir mekanın kurgusunun devam ettiği alanların hepsi iç mekan olarak sınıflandırılır (İzgi 1991). Bu durum Venturi'nin 'akan mekan' olarak tanımladığı iç mekan ve dış mekan sürekliliğini

oluşturur (Venturi 1997). Bu süreklilik içerisinde, yapı sınırları dışında kalmasıyla dış mekan, yapı bloğu sınırları içerisinde kalmasıyla da iç mekan olan avlular melez bir tip olan açık iç mekanlardır. İç mekan olarak ele alınan odalar dış mekan özelliği olan açıklık ile birleşerek ‘açık- dış oda’ kavramını ortaya çıkarmaktadır.

Bahsedilmiş olan bu iki tip melez mekanın bir araya gelmesiyle de tez kapsamında ‘yarı kamusal- özel açık dış oda’ kavramı türetilmiştir. Şekil 6.1 de oluşturulan kavrama ulaşmak için izlenen şablon yer almaktadır. Bu alanlar kamusal ve özel mekan özellikleri taşıyan, içeride olma hissiyle yaratılmış dış mekanları tanımlamaktadır

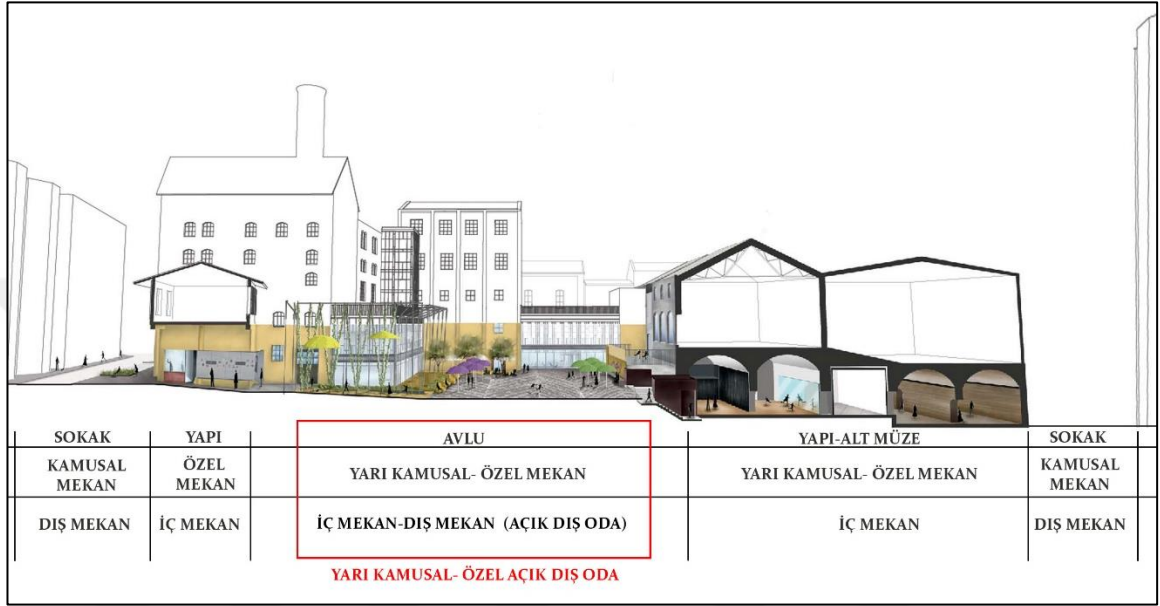
Şekil 6.1: Yarı kamusal- özel açık dış oda şablonu

Endüstri mirası olarak tescillenen ve yeniden işlevlendirme projesi uygulanmış olan Bomontiada avlusu oluşturulan kavram için analiz mekanı seçilerek ziyaretçilerle anket çalışması yapılmıştır. Çalışmanın yöntemi olarak seçilen literatür derlemesi, kavramı oluştururken altlığı hazırlamış olup yapılan anket çalışması da oluşturulan kavram üzerinde farkındalığın artırılmasını için kullanılmıştır. 34 sorudan oluşan ankette ada algısı, yarı kamusal-özel mekana bakış, içeride olma hissiyle dışarı da olma hali ve yeniden işlevlendirme projesinin sürdürülebilirliği üzerine sorular sorulmuştur. Anket verilerinde farklı sonuçlar elde edileceği düşünülerek 3 farklı grupta uygulanmıştır. A grubu mekanı ziyaret etmiş olan kişiler, b grubu mekanı ziyaret etmiş olan tasarımcı-akademisyenler, c grubu bölge de ve alanda çalışan kişilerdir. Her grup için de mekanı bir veya daha fazla ziyaret etmiş olmaları beklenmektedir. Belirtilen üç grup içinde 30 ar kişiden toplam 90 kişi üzerinden elde edilen veriler anket değerlendirmesinde kullanılmıştır. Elde edilen veriler ışığında, üç tip katılımcı için de yarı kamusal- özel açık dış oda kavramının mekanla ilişkisi kurulabilmiştir. Tasarımcı grup dışındaki iki grup için yabancı olan bu kavramlar çağrışımlar ile katılımcılara farkındalık yaratılmıştır. Verilerin

derlenmesiyle kullanıcıların Bomontiada avlusunu yarı kamusal-özel açık- dış oda olarak tanımladığına ulaşılmıştır. Elde edilen veriler şekil 6.2 de Bomontiada mekansal kesitinde işlenmiştir. Avlu yarı kamusal-özel açık dış oda olarak sınıflandırılan bir melez mekandır.

Şekil 6.2: Yarı kamusal- özel açık dış oda Bomontiada kesiti

Ada olarak izole görülen Bomontiada'nın sunmuş olduğu mekansal çeşitliliğin tercih edilir olmasına katkı sağladığı görülmüştür. Böylece Bomontiada avlusu mevcut alanlara alternatif bir mekan olarak var olmaktadır. Ziyaretçilere keskin ayırım yaptırmayan bu melez mekanın hali hazırda tercih edildiği ve benzer mekanların artırılması istenildiğine ulaşılmıştır.

Yapılan çalışmayla, mekanların tek yönlü değerlendirilemeyeceği bakış açısına göre değişim göstereceğine ulaşılmıştır. Yeni bir kavram olarak üretilen yarı kamusal- özel açık- dış oda özelliği taşıyan mekanların kullanıcılar tarafından tercih edilir olduğu ve yapılacak olan yeni mekanlarda bulunmasını istedikleri bilgisi elde edilmiştir. Bu alanların mekansal olarak kullanılıyor olsa da kavramsal tanımlamanın adım adım yapılarak kullanıcılarda farkındalık yaratılmıştır. Literatürde hem Bomontiada'nın yeniden işlevlendirilmesi hem de 'yarı kamusal- özel açık dış oda' kavramıyla katkı sağlamıştır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Deleuze, g. (2009). *İssız Ada Ve Diğer Metinler Metinler Ve Söyleşiler 1953-1974*, Çeviren Ferhat Taylan/ Hakan Yücefer Bağlam Yayıncılık syf 17-24
- Doldur, H. (1993) *Bomonti Sanayi Bölgesi*, İstanbul
- Gökgür, P. (2008). *Kentsel Mekanda Kamusal Alanın Yeri*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul
- Gür, Ş. Ö. (1996). *Mekan örgütlenmesi*. Trabzon. Gür Yayıncılık.
- İzgi, U., (1991). *Mimarlıkta Süreç, Kavramlar- İlişkiler*, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul
- Saner, M. (2012). *Endüstri Mirası: Kavramlar, Kurumlar Ve Türkiye'deki Yaklaşımlar* pp. 53-66
- Sennett, R. (2010). *Kamusal İnsanın Çöküşü*. Durak S. (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları (orjinal basım tarihi 1996).
- Toprak, Z., 1985a. *Osmanlı Devleti ve Sanayileşme Sorunu, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, cilt: 5, İstanbul
- Turkar İ. (1997). *Malt-Bira Kimyası Ve Teknolojisi* Ankara
- Tümertekin, E. (1967) *İstanbul'da Bir Sanayi Bölgesi*, İstanbul
- Venturi, R., (1977). "Complexity and Contradictionin Architecture", published: The Museum of Modern Art. Çeviri: S. Merzi Özaloęlu (2005), "Mimarlıkta Karmaşıklık ve Çelişki", Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.
- Yazıcıoğlu, T. (1962) *Fermantasyon Teknolojisi*, Ankara
- Zat, V., (1994). *Bomonti Bira Fabrikası, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, cilt: 2, İstanbul, s. 296.

Sürekli Yayınlar

- Altan, İ. (2012). Mimarlıkta Mekan Kavramı, *Psikoloji Çalışmaları* (19) pp 75-88.
(online) <http://dergipark.org.tr/iupcd/issue/9414/118010>
- Bachelard, G., (1969). *The Poetics of Space*, Beacon Press, Boston. Çeviri: A. Derman
(1996), *Mekanın Poetikası*, Kesit Yayıncılık, İstanbul
- Bomontiada, *Konsept projeler kp51*, (online Erişim Tarihi: 10.02.2019)
- Cengizkan, N.M. (2006). Endüstri Yapılarında Yeniden İşlevlendirme:“İş”İ Biten
Endüstri Yapıları Ne “İş”E Yarar? TMMOB Mimarlar Odası Ankara şubesi
Bülten 45, Kasım, S.9
- Çoştı, Y. (2009). Toplumsallaşma kavramı üzerine sosyolojik bir değerlendirme.
Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, **IX** (3) pp.117-140
- Eldem, S. H., (1955). Türk evi plan tipleri. *İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık
Fakültesi Yay.*, İstanbul. Dış Sofalı Sıra Odalı İdeal Tip (Eldem, 1955:94'den
değiştirilerek)
- Erdönmez M.E. ve Akın, A. (2005). Açık kamusal kent mekanlarının toplum
ilişkilerindeki etkileri *Magaron Dergi* YTÜ Mim. Fak. E Dergisi Cilt:1 Sayı:1
- Köksal ve Ahunbay (2006). İstanbul'daki endüstri mirası için koruma ve yeniden
kullanım önerileri *İTÜ dergisi/A Mimarlık, Planlama, Tasarım* Cilt:5, Sayı:2,
Kısım:2, 125-136 Eylül 2006
- Ökçün, G. (1971). *Osmanlı Sanatı 1913, 1915 Yılları Sanayi İstatistiki*, Ankara
- Sağlam, N. (2017). Bir semte adını veren Bomonti Bira Fabrikası Nevzat Sağlam
*Uluslararası Tarih Araştırma Dergisi (Utad) The Journal Of International
History Researches* (1)
- Seçer K. F. (2013), Barselona da bir yeniden işlevlendirme örneği: tarihî arena
günümüzde nasıl AVM oldu? *Mimarlık Dergisi*, sayı:370, ss.50-51.
- Tanyeli g. (1998) Endüstri arkeolojisi *Arredamento Mimarlık Dergisi*, sayı:100+2, ss.92-
99.

Diğer Yayınlar

- Akyurtlaklı, S., (1997). Bomonti Bira Fabrikası restorasyon projesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi İç Mimarlık Anabilim Dalı
- Büyükarslan, B. (2013). Endüstriyel yapıların yeniden işlevlendirilme tasarım kriterleri ve İstanbul örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı
- Çakır, H., (2015). Tarihi yapılarda mekansal bellek ve iç mekan ilişkisinin irdelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Beykent Üniversitesi İç Mimarlık Anabilim Dalı
- Çankaya, A. (2016). Bir içe kapalılık ve dışa açık olma hali olarak adalık ve ‘ada hakkı’ İstanbul adaları ve Burgazada örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimari Tasarım Bilim Dalı
- Çetin, İ.O., (2018). Kamusal alan algısı ve kent bağlamında dönüşen Asmalı Mescit. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Hacettepe Üniversitesi İç Mimarlık Ve Çevre Tasarımı Bölümü
- Çolak, Ş., (2012). Kamusal alanda kentsel iç mekanlar: Kent mobilyaları ve Moda semti üzerine bir analiz ve tasarım önerisi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi İç Mimari Tasarım Anabilim Dalı
- Dinçer, D., (2010). Kamusal alan ve alışveriş fonksiyonu etkileşiminin mekansal açıdan değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimari Tasarım Bilim Dalı
- Doldur, H., 1993, Bomonti Sanayi Bölgesi, *Yüksek Lisans Tezi* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Durna, A., (2011). Kentsel kamusal alanın iç mekan sürekliliği ve toplumsal kimlik. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Hacettepe Üniversitesi İç Mimarlık Ve Çevre Tasarımı Bölümü
- Ersine, C.S., (2012). “Doku nakli” ve yeni kimlik oluşturma bağlamında endüstri mirasının değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi İç Mimarlık Anabilim Dalı
- Gökdağ, D., (2014). Endüstri mirası yapılarının sergi mekanları olarak yeniden işlevlendirilmesi kapsamında Roma ve İstanbul’daki örneklerinin mekansal

- dönüşümünün karşılaştırılmalı analizi . *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi İç Mimarlık Anabilim Dalı
- Hazra, R. (1996). Angan tedha, public places- bombay, *Urban Design Research Institute*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı
- Köksal, G. (2005). İstanbul'daki endüstri mirası için koruma ve yeniden kullanım önerileri. *Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi İç Mimarlık Anabilim Dalı
- Nart, D., (2015). İstanbul'da endüstri yapılarında gerçekleşen dönüşümlerin mekansal açıdan irdelenmesi . *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi İç Mimarlık Anabilim Dalı
- Onay, N.S (2005). Kamusal iç mekan ve toplumsal kimlik. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı
- Pekol B.(2010). İstanbul'da yeni işlevlerle kullanılan tarihi yapıların üslup sorunsalı. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı
- Piran, D. (2016).Endüstri Yapılarının Yeniden İşlevlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı
- Sert, D. (2019). Bağdat caddesi kentsel dönüşüm uygulamaları ve yaşam kalitesi araştırması. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Doğu Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı
- Uçar, B., (2013). Endüstriyel miras ve yeniden işlevlendirme kavramları kapsamında Beykoz Deri Ve Kundura Fabrikası'nın irdelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi İç Mimarlık Anabilim Dalı
- Yener, M.A., (2014). Ünye kentsel sit alanı koruma amaçlı imar planının koruma ve sürdürülebilirlik bağlamında değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Şehir Ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Diğer Yayınlar

- www.ancient-greece.org/archaeology/agora.html Erişim tarihi: 17.10.2019
- www.archives.saltresearch.org/handle/123456789/119261 Erişim tarihi: 10.07.2019
- www.arkiv.com.tr/galeri/detay/239994/8/Proje/5808 Erişim tarihi: 11.11.2019
- www.arkiv.com.tr/proje/endustri-mirasi-haritalama-projesi/8285 Erişim tarihi: 10.05.2019
- www.arkiv.com.tr/proje/bomonti-fabrikasi-ortak-alanlari/5808?lang=en Erişim tarihi: 02.02.2020
- www.bitmezat.com/urun/1627394/bomonti-bira-bahcesi Erişim tarihi: 19.11.2019
- www.cdn.civitatis.com/paises-bajos/amsterdam/galeria/heineken-experience-amsterdam.jpg Erişim tarihi: 27.01.2020
- www.dezeen.com/2011/05/27/las-arenas-by-rogers-stirk-harbour-partners/ Erişim tarihi: 26.01.2020
- www.dilagokalp.com/urban/endustri-mirasi-kesfi/ Erişim tarihi: 11.02.2019
- www.emlakgundemi.com.tr/kent-haberleri Erişim tarihi: 10.07.2019
- www.endustrimirasi.com/ Erişim tarihi: 23.10.2019
- www.erih.net/ Erişim tarihi: 23.02.2019
- www.expedition.uk.com/projects/las-arenas-bullring-barcelona/ Erişim tarihi: 26.01.2020
- www.flickr.com/photos/romainworldtour/7064090099/ Erişim tarihi: 27.01.2020
- www.maskontravel.com/uploads/product/1227/d8ab26d7a3b697193dbdeb7.jpg Erişim tarihi: 27.01.2020
- www.mekaniktasarim.com Erişim tarihi: 10.09.2019
- www.mekaniktasarim.com/imgup/image/proje/bomontibirafabrikasi/foto/002.jpg Erişim tarihi: 12.09.2015
- www.mimarizm.com/haberler/kimlik-degistiren-yapilarin-hikayeleri-yem-de-anlatilacak_123174 Erişim tarihi: 23.02.2019
- www.mimarizm.com/makale/dunden-bugune-feshane_113705 Erişim tarihi: 20.11.2019
- www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=384&RecID=3106 Erişim tarihi: 26.01.2020
- www.mymodernmet.com/musee-d-orsay-history/ Erişim tarihi: 20.11.2019

www.sanayicidergisi.com.tr Erişim tarihi: 02.11.2019

www.sozcu.com.tr/2015/gunun-icinden/gecmisten-gunumuze-istanbul-795051/2/?_szc_galeri=1 Erişim tarihi: 02.11.2019

www.tripsavvy.com/guide-to-galleria-vittoria-emanuele-ii-milan-italy-4571007 Erişim tarihi: 18.09.2019

www.tripsavvy.com/guide-to-galleria-vittoria-emanuele-ii-milan-italy-4571007 Erişim tarihi: 18.09.2019

www.tsarchitect.nsflanagan.net/?tag=rome Erişim tarihi: 05.12.2019

www.upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/76/Former_Heineken_Brewery_in_Amsterdam.jpg Erişim tarihi:27.01.2020

www.yandex.com.tr/harita/ Erişim tarihi:01.02.2020

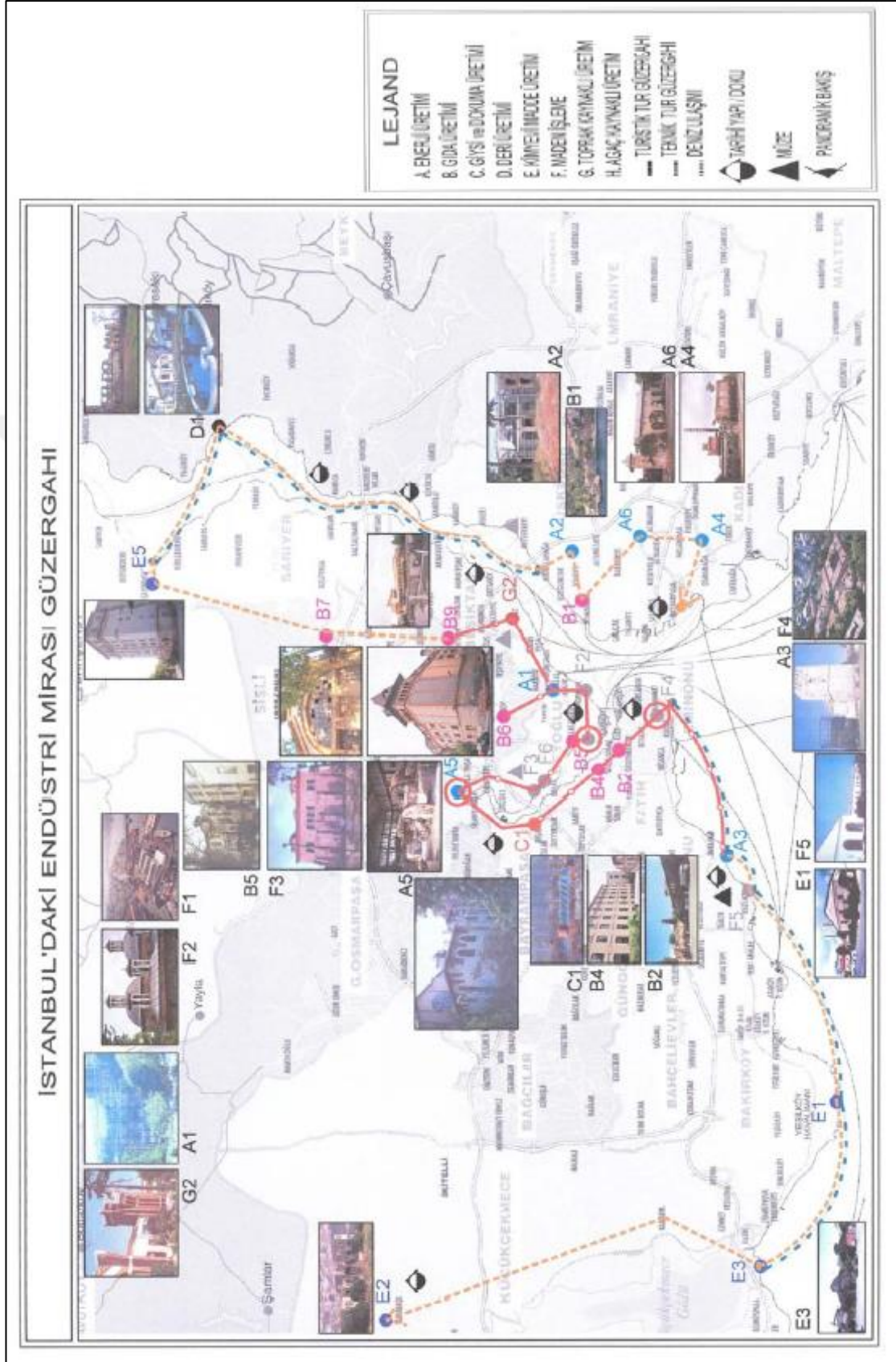
www.yenie.net/adnan-ozyalciner-halk-bahceleri/ Erişim tarihi:16.08.2019

EKLER

EK A.1: İstanbul'daki Endüstri Mirası Güzergahı Haritası

EK A.2: İstanbul'daki Endüstri Mirası Güzergah Tablosu

No	İş ko-ku-lu*	Endüstri tesisinin adı	Kuruluş yılı	Konumu	Tescil durumu	Kullanım durumu/mevcut durum	Koruma/yeniden kullanım için öneriler
A1	E	Dolmabahçe Gazhanesi	1854	Beşiktaş	Yasal koruma altındadır.	İşlevini yitirmiş, bugüne sadece bir gaz deposu ve donanımı ulaşmıştır. Gaz deposu belgelenmiştir.	Gaz deposu ve donanımı korunarak sergilenmeli; yeniden işlevlendirme projesi uygulanmaya geçirilmelidir.
A2	E	Nakkeştepe Gazhanesi	1864	Kuzguncuk	Yasal koruma altındadır.	Sosyal ve Kültür Merkezi olarak yeniden işlevlendirme çalışmaları sürmektedir.	Ekonomik nedenlerle yarım kalan uygulama tamamlanmalıdır.
A3	E	Yedikule Gazhanesi	1880	Yedikule	Yasal koruma altındadır.	İşlevini yitirmiş. Bakımsızlık nedeniyle hızlı bir tahribat söz konusudur.	Mevcut donanım bir araya getirilmeli, gaz deposu ve fabrika binaları sağlamlıktır.
A4	E	Hasanpaşa Gazhanesi	1891	Kadıköy	Yasal koruma altındadır.	Ayrıntılı belgelerle çalışması yapılmış, yeniden işlevlendirilmesi planlanmıştır. Bakımsızlık nedeniyle tahrip olmaktadır.	Kültürel amaçlı koruma ve yeniden işlevlendirme projesi hayata geçirilmelidir.
A5	E	Silahıtarğa Elektrik Santrali	1913	Kağıthane	Yasal koruma altındadır.	Ayrıntılı belgelerle yapılmıştır.	Kültür ve eğitim merkezi olarak yeniden işlevlendirme süreci başlanmıştır (2005).
A6	E	Üsküdar Elektrik Fabrikası	20. yüzyıl başı	Bağlarbaşı	Henüz tescil edilmemiştir.	İşlevini yitirmiş, harap durumdadır. Belgeleme yapılmıştır.	Yapı koruma altına alınarak çok amaçlı salon olarak kullanılabilir.
B1	G	Paşalimanı Un Fabrikası	1863	Üsküdar	Yasal koruma altındadır.	İşlevini yitirmiş, harap durumdadır. Sadece duvarları ayakta. Belgeleme yapılmıştır.	Kalan kısmın yıkılması önerilmeli, kültürel amaçlı kullanılabilir.
B2	G	Unkapama Un Fabrikası	1866	Unkapama	Yasal koruma altındadır.	İşlevini yitirmiş. Harap durumdadır ve sadece duvarları ayakta.	Kalan kısmın yıkılması önerilmelidir.
B3	G	Terkos Su Pompası İstasyonu	1883	Terkos Havzası	Yasal koruma altındadır.	Ayrıntılı belgelerle çalışması tamamlanmış, düzenli bakım ve onarım yapılmaktadır.	Müze amaçlı yeniden işlevlendirme projesi hazırlanmaktadır (2005).
B4	G	Cıbalı Tütün ve Sigara Fab.	1884	Cıbalı	Yasal koruma altındadır.	Üniversite olarak yeniden işlevlendirilmiştir.	Düzenli bakım onarım sürdürülmelidir.
B5	G	Kasmpaşa Un Fabrikası	1886	Kasmpaşa	Yasal koruma altındadır.	İşlevini yitirmiş, harap durumdadır. Belgeleme yapılmıştır.	Tesis kültürel amaçla kullanılabilir.
B6	G	Bononhı Bira Fabrikası	1902	Feniköy	Yasal koruma altındadır.	İşlevini yitirmiş, harap durumdadır. Belgeleme yapılmıştır.	Donanımı yerinde korunarak, kültürel amaçlı kullanılabilir.
B7	G	Cendere Su Pompası İstasyonu	1902	Maslak	Yasal koruma altındadır.	Ayrıntılı belgelerle çalışması ve yeniden işlevlendirme projesi hazırlanmıştır.	Yeniden işlevlendirme projesi hayata geçirilmelidir.
B8	G	Paşabahçe İspirto+İçki Fab.	1923	Paşabahçe	Henüz tescil edilmemiştir.	İşlevini kısmen sürdürmektedir. İyi durumdadır.	İşlevi sürdürüğü için fabrika yeni teknolojilerle tamamen yenilenmiştir.

EK A.2 (devamı) : İstanbul'daki Endüstri Mirası Güzergah Tablosu

İş No	Endüstri tesisinin adı	Kuruluş yılı	Konumu	Tescil durumu	Kullanım durumu/mevcut durum	Koruma/yeniden kullanım için öneriler
B9	Likör ve Kanyak Fabrikası	1930	Mecidiyeköy	Henüz tescil edilmemiştir.	İşlevini yitirmiş, harap durumdadır.	Özgun nitelikleri korunmalıdır. Kültürel amaçlı kullanılabilir.
B10	Taksim Su Tesisi	1732	Taksim	Yasal koruma altındadır.	İşlevini yitirmiştir. İyi durumdadır.	Düzenli bakım ve onarım yapılmalıdır.
B11	Hamiדיye Su Tesisleri	1900'den önce	Maaslak	Yasal koruma altındadır.	İşlevini yitirmiş, harap durumdadır.	Düzenli bakım ve onarım yapılmalıdır.
C1	Feshane Fabrika-i Hümayunu	1833	Defterdar	Yasal koruma altındadır.	El sanatları ve fuar merkezi olarak yeniden işlevlendirilmiştir.	Düzenli bakım ve onarım sürdürülmelidir.
C2	Bakırköy Bez Fabrikası	1850	Bakırköy	Yasal koruma altındadır.	Kısımları kullanılmaktadır. İyi durumdadır.	İşlevi süren fabrikanın donanımı tamamen yenilenmiştir.
C3	Beykoz Dikimhane (eski Kağıthane)	19. yüzyıl	Beykoz	Yasal koruma altındadır.	İşlevini yitirmiş, harap durumdadır. Belgeleme çalışması yapılmıştır.	Kalıntıların tahrip olması engellenmeli, belgelenmeli ve tanıtıcı panolarla sergilenmelidir.
C4	Korse Fabrikası	19. yüzyıl sonu	Fatih	Henüz tescil edilmemiştir.	İşlevini tam kapasiteyle sürdürmektedir. İyi durumdadır.	İşlevi süren fabrikanın donanımı tamamen yenilenmiştir.
C5	Hereke Fabrika-i Hümayunu	1845	Hereke	Yasal koruma altındadır.	İşlevini yitirmiş, harap durumdadır.	Özgin nitelikleri korunmalıdır. Kamu hizmetine sunulmalıdır.
D1	Beykoz Deni ve Kundura Fab.	1810	Beykoz	Yasal koruma altındadır.	İşlevini yitirmiş, harap durumdadır.	Özgin nitelikleri korunmalıdır. Kamu hizmetine sunulmalıdır.
E1	Bakırköy Baruthanesi	18. yüzyıl başı	Bakırköy	Yasal koruma altındadır.	Kültür merkezi ve müzik okulu olarak yeniden işlevlendirilmiştir.	Düzenli bakım ve onarım sürdürülmelidir.
E2	Azadlı Baruthanesi	1794	Azadlı	Yasal koruma altındadır.	Arazide yarıcı-parlayıcı maddeler depolanmaktadır. Kalıntılar harap durumdadır.	Baruthane kalıntıları belgelenmeli, yanıcı maddeleri depolama işlevi bırakılmalı, yapı kalıntıları tanıtılarak sergilenmelidir.
E3	Küçükçekmece Kibrit Fabrikası	1888-97	Küçükçekmece	Yasal koruma altındadır.	Farklı üretim işlevleri ile yine fabrika olarak kullanılmaktadır. İyi durumdadır.	İşlevini sürdürdüğü için düzenli bakım yeterlidir.
E4	Sabuncuzade Şakir Sabun Fabrikası	1908	Erinönü	Henüz tescil edilmemiştir.	İşlevini sürdürmektedir. İyi durumdadır.	İşlevi süren fabrikanın donanımı tamamen yenilenmiştir.
E5	Büyükdere Tekel Nektar ve Kibrit Fabrikası	1908-32	Büyükdere	Yasal koruma altındadır.	İşlevini yitirmiştir. İyi durumdadır.	Özgin niteliklerinin korunması sağlanmalıdır. Konut ve kültürel amaçla kullanılabilir.
F1	Tersane-i Âmire (Haliç, Camialtı ve Taşkızak)	15.-19. yüzyıl	Haliç-Hasköy arası	Yasal koruma altındadır.	İşlevini kısmen sürdürmektedir. Harap durumdadır.	Belgeleme çalışması yapılmalı, kamu kullanımına açık işlevler verilmelidir. Havuzlar ve kızıklar gösteri amacıyla düzenlenebilir, alanda denizcilik mirasının tanıtıldığı bir müze yaratılabilir.

EK A.2 (devamı) : İstanbul'daki Endüstri Mirası Güzergah Tablosu

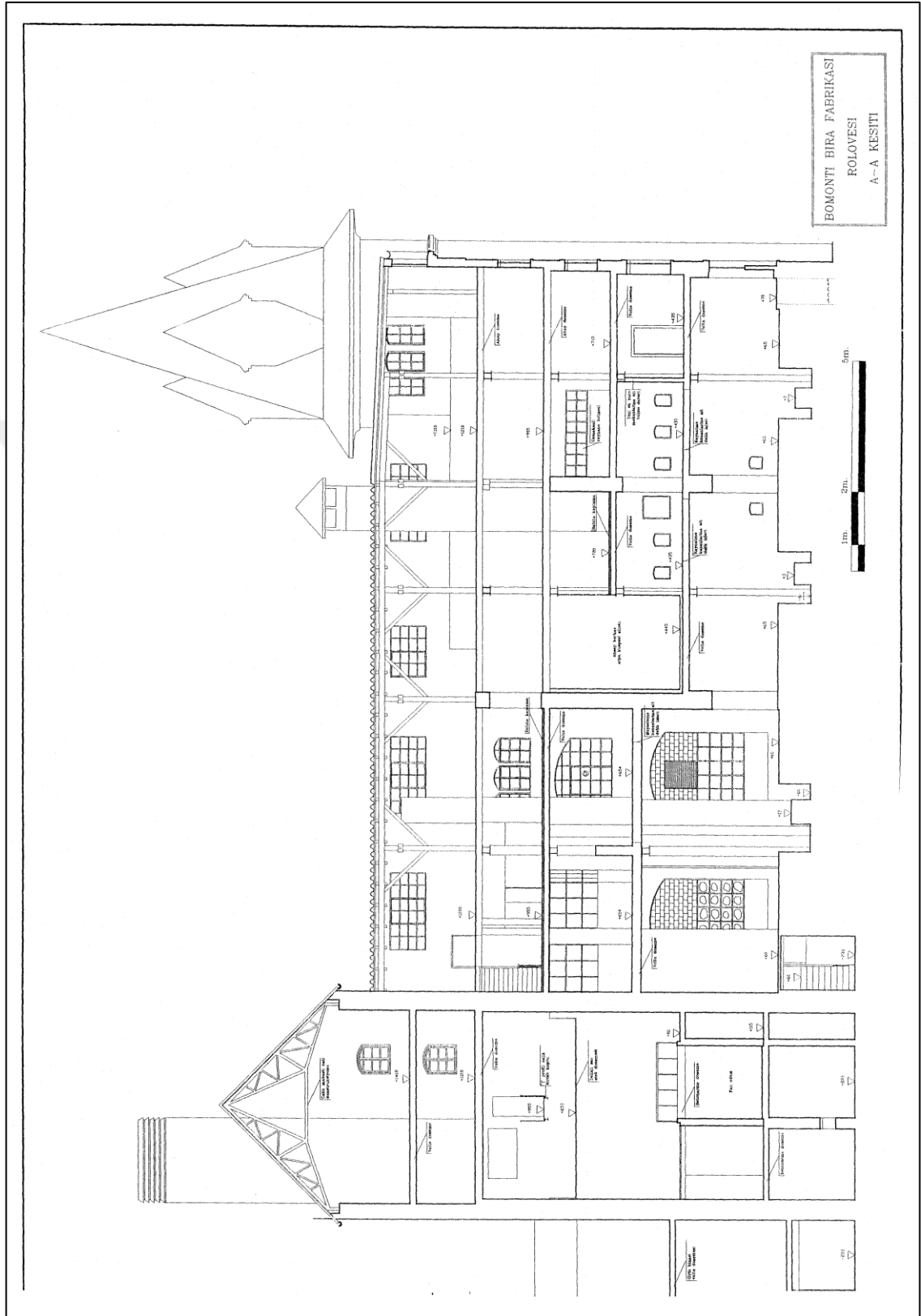
Iş ko- lu*	Endüstri tesisinin adı	Kuruluş yılı	Konumu	Tescil durumu	Kullanım durumu/mevcut durum	Koruma/yeniden kullanım için öneriler
F2	Mİ Tophane-i Âmire	18. yüzyıl	Tophane	Yasal koruma altındadır.	Sergi alanı olarak yeniden işlevlendirilmiştir.	Düzenli bakım ve onarım sürdürülmelidir.
F3	Mİ Lengehane	18. yüzyıl	Hasköy	Yasal koruma altındadır.	Endüstri müzesi olarak yeniden işlevlendirilmiştir.	Düzenli bakım ve onarım sürdürülmelidir.
F4	Mİ Darphane-i Âmire	18. yüzyıl sonu	Sultanahmet	Yasal koruma altındadır.	Süreli sergi alanı olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Sergi olarak kullanım öncesinde acil önlemler alınmıştır.	Gerekli kaynak bulunarak restore edilmeli, düzenli bakım ve onarım yapılmalıdır.
F5	Mİ Makine-Demir Fb.	1845	Zeytinburnu	Yasal koruma altındadır.	İşlevini sürdürmektedir. İyi durumdadır.	Korunması gerekli yapılar ve donanım için maddi-teknik destek sağlanmalıdır.
F6	Mİ Şirket-i Hayriye Tersanesi	1861	Hasköy	Yasal koruma altındadır.	Endüstri müzesi olarak yeniden işlevlendirilmiştir.	Düzenli bakım ve onarım sürdürülmelidir.
F7	Mİ Nalbanthane	1841	Üsküdar	Henüz tescil edilmemiştir.	Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından mescit olarak kullanılmaktadır. İyi durumdadır.	Askeriye tarafından düzenli bakım ve onarım yapılmalıdır.
F8	Mİ Haydarpaşa Gan'ın Atölyeleri	20. yüzyılın başı	Haydarpaşa	Henüz tescil edilmemiştir.	İşlevlerini sürdürmektedir. İyi durumdadır.	Düzenli bakım ve onarım sürdürülmelidir.
G1	TI Şahbaz Açıya Tuğla Fabrikası	1882	Sutluce	Henüz tescil edilmemiştir.	Büyük bir kısmı yıkılmıştır. Kalan kısım kötü durumdadır.	Korunmalı ve tanıtımı sağlanmalıdır.
G2	TI Çini Fabrika-i Humayunu	1893-1894	Yıldız	Yasal koruma altındadır.	İşlevini sürdürmektedir. İyi durumdadır.	İşlevi süren fabrikasının donanımı tamamen yenilenmiştir. Ancak eski donanım in-situ korunmaktadır.
G3	TI Paşabahçe Tuğla ve Kiremit Fabrikası	1910	Paşabahçe	Henüz tescil edilmemiştir.	Büyük bir kısmı yıkılmıştır. Kalan kısım kötü durumdadır.	Korunmalı ve tanıtımı sağlanmalıdır.
G4	TI Arslan Osmanlı Anonim Şirketi	1910	Danca	Henüz tescil edilmemiştir.	İşlevini tam kapasite sürdürmektedir. Tamamen değişmiştir. İyi durumdadır.	İşlevi süren fabrikasının donanımı tamamen yenilenmiştir.
G5	TI Haznedar Tuğla Fabrikası	1918'den önce	Merter	Henüz tescil edilmemiştir.	İşlevini kısmen sürdürmektedir. İyi durumdadır.	İşlevi süren fabrikasının donanımı tamamen yenilenmiştir.
G6	TI Paşabahçe Şişe Cam Fabrikası	1934	Paşabahçe	Henüz tescil edilmemiştir.	İşlevini sürdürmektedir. Tamamen değişmiştir. İyi durumdadır.	İşlevi süren fabrikasının donanımı tamamen yenilenmiştir.
G7	TI Yunus Çimento Fabrikası	1926	Kartal	Henüz tescil edilmemiştir.	İşlevini yitirmiştir. Bugüne ulaşan ikiz silo ve sosyal tesisler harap durumdadır.	Koruma altına alınmalı, kalan kısım kamu kullanımına açık bir işlev alınmalıdır.

*E: Enerji üretimi, G: Gıda üretimi, GD: Giyim dokuma üretimi, DÜ: Deri üretimi, K.M: Kimyevi madde üretimi, Mİ: Maden işleme, TI: Toprak işleme.

EK A.3 : Bomonti Bira Fabrikası vaziyet planı 1997

EK A.5 : Bomonti Bira Fabrikası rölevesi aa kesiti,1997

EK A.6 : Anket formu

ANKET FORMU

Bu anket çalışması Bahçeşehir Üniversitesi İç Mekan Tasarımı Yüksek Lisans Programı kapsamında bir tez çalışması için yapılmaktadır.

1. Kaç yaşındasınız?
 - a) 18-24
 - b) 25-49
 - c) 50 ve üzeri
2. Cinsiyetiniz nedir?
 - a) Kadın
 - b) Erkek
 - c) Diğer
3. Eğitim durumunuz nedir?
 - a) Orta öğretim mezunu
 - b) Lise mezunu
 - c) Üniversite mezunu
 - d) Yüksek lisans veya doktora mezunu
4. Hangi semtte yaşıyorsunuz?

5. Mesleğiniz nedir?

6. Bomontiada'ya gittiniz mi?
 - a) Evet
 - b) hayır
7. Bomontiada'yı nereden öğrendiniz?
 - c) Arkadaş vasıtasıyla
 - d) İnternette-sosyal medyadan
 - e) Etkinlikler aracılığıyla

EK A.6 (devamı): Anket formu

8. Bomontiada'nın daha önceki ismini ve işlevini biliyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

9. Eğer evet ise; bomontiada'nın önceki adını yazın.

10. Bomontiada'ya gelirken hangi ulaşım aracını-araçlarını kullanıyorsunuz? Sizce herkesin erişimine elverişli bir mekan mı?

- Özel araç veya taksi
- Toplu taşıma (Otobüs, metro vb.)
- Yaya

- Ulaşım kolay herkes erişebilir
- Ulaşım kolay ama herkes erişemeyebilir
- Ulaşım zor, herkesin erişimine elverişli değil

11. Bomontiada'yı ne sıklıkla ve hangi zamanlar yoğunlukla kullanıyorsunuz?

- Burada çalışıyorum.
- Haftada bir veya daha fazla
- Ayda bir veya daha az
- Ayda iki veya daha fazla
- Hafta içi gündüz
- Hafta içi gece
- Hafta sonu gündüz
- Hafta sonu gece

12. Bomontiada da ortalama ne kadar süre bulunuyorsunuz?

- a) 1 saatten az
- b) 1 saat- 5 saat
- c) Yarım gün veya bütün gün

13. Bomontiada'ya kimlerle geliyorsunuz?

- a) Aile
- b) Arkadaşlar
- c) Yalnız

EK A.6 (devamı): Anket formu

14. Bu mekanı hangi amaçla ziyaret ediyorsunuz?
- Kapalı mekanları kullanmak için (Kiva, Popülist, Delimonti, Babylon, Alt, Leica, Klimentjero)
 - Avludaki etkinliklere katılmak için (halka açık oturma alanı, konserler, sergiler, söyleşiler... vb.)
 - Sadece iş için
15. Sizce Bomontiada yapısına sokaktan bakıldığında içerisi hakkında fikir sahibi olmanızı sağlıyor mu?
- Evet, cephedeki açıklıklardan içerisi görülebilmektedir.
 - Hayır, dışarıya kapalı bir yapısı var.
16. Bomontiada giriş kapısını kolaylıkla bulabildiniz mi?
- Evet, yardım almadan buldum.
 - Hayır, kalabalığı takip ederek buldum.
 - Hayır, yardım aldım.
17. Girişte güvenlik kontrolünden geçiyor olmak size ne hissettiriyor?
- Güvende hissettiriyor.
 - Gereksiz bir kontrol noktası olarak görüyorum.
18. Bomontiada içerisinde kendinizi güvende hissediyor musunuz?
- Evet
 - Hayır
19. Bomontiada avlusu sizce herkesin kullanımına açık bir mekan mı?
- Evet
 - Hayır
20. 'Dış Oda' ve 'Kentsel İç Mekan (Urban Interior)' terimleri daha önce duymuş muydunuz? Sizin için ne ifade ediyor?
- Evet.
 - Hayır.
21. Sizin için ne ifade ediyor?
- _____

EK A.6 (devamı): Anket formu

22. 'Ada' kelimesi ile BomontiAda'nın arasındaki bağlantı sizce nedir? BomontiAda'nın sizdeki çağrışımı nedir?

23. Bomontiada avlusu sizce bir iç mekan mıdır?

- a) Evet. Bomontiada yapısı sınırları içerisinde kalan açık bir iç mekandır.
- b) Hayır. Yapılar arasında kalmış bir dış mekandır.
- c) Bilmiyorum.

24. Avludayken kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

- a) Bomontiada yapısının içinde sınırları olan adeta açık bir dış odada
- b) Kasvetli ve yoğun-kalabalık unsurlar arasında kaybolmuş
- c) Kent içerisinde sınırları olan kentten kopmuş bir ada da

25. Bomontiada avlusunun çok amaçlı kullanıma uygun bir yarı-kamusal alan olarak görüyor musunuz?

- a) Evet, farklı etkinliklerin yapılabildiği, halkın toplanmasına olanak sağlayan bir alandır.
- b) Hayır, elverişli bir mekan değildir.

26. İç mekan tasarımı Bomontiada'ya gelme isteğinizi hangi yönde etkiliyor? Bir daha gelmek ister misiniz?

- a) Olumlu etkiliyor, bir daha gelmek isterim.
- b) Olumsuz etkiliyor, bir daha gelmeyi düşünmüyorum.
- c) Benim için iç mekan tasarımı bir fark yaratmıyor.

27. Bomontiada'ya gelmeyi hangi sebeplerle tercih ediyorsunuz?

- Popüler bir mekan olduğu için
- Kültürel ve mekan çeşitliliği fazla olduğu için
- Kamusal mekanlara göre daha rahat hissettiğim için
- Kamusal mekanlara göre daha güvenli hissettiğim için
- Avlusunda vakit geçirebildiğim için
- Tasarımını beğendiğim için
- Kapalı- açık mekan çeşitliliği bulunduğu için

EK A.6 (devamı): Anket formu

28. Bomontiada'ya daha sık gelememe sebebiniz nedir?
- Ekonomik sebepler
 - Ulaşım zorluğu
 - Gelen kişilerin yarattığı atmosferden rahatsız olma
 - Buraya ait hissedememe
29. Bomontiada dönüşüm projesinde yaratılan açık-kapalı mekan tipini sürdürülebilir buluyor musunuz?
- Evet, farklı dinamikler yaratılarak kullanıcıya çeşit sunmaktadır.
 - Hayır, geleneksel kapalı mekan- açık mekan sınırlarının net olması daha kullanışlı.
30. Bomontiada avlusunda önceki işlevinden kalan izler- parçalar görüyor musunuz? Yeniden işlevlendirme projesini başarılı buluyor musunuz?
- İzler görünüyor, projeyi başarılı buluyorum.
 - İzler görünüyor, projeyi başarılı bulmuyorum.
 - İzler görünmüyor, projeyi başarılı buluyorum.
 - İzler görünmüyor, projeyi başarılı bulmuyorum.
31. Ağır sanayi kategorisinde bulunan Bomonti Bira Fabrikası'nın yeniden işlevlendirilirken birden çok hizmet mekanını içinde bulundurması sizce ilk işlev-konsept uyumunda neleri etkilemiştir?
- Farklı konseptlerdeki mekanlar tek mekan algısını bozmuş
 - Farklı konseptlerdeki mekanların uyumu genel konsepti bozmamış
 - Bir araya gelme amacı ilk işlevde olduğu gibi hala devam etmekte
 - İlk işlevden kalan izlerin okunamadığı, farklı yeni bir mekan yaratılmış
32. Yeni nesil Avm'lerde de olduğu gibi, yaratılan bu yarı-kamusal alanın (avlu) yeni oluşturulacak mekânlarda da devam etmesini ister misiniz? Sizce kullanışlı mı?
- Evet, daha çok bu tarz mekanlar oluşturulmalı. Kullanıcıya seçenek sunan iç mekanlar yaratılıyor.
 - Hayır, çok kullanışlı bulmuyorum. Kendimi sokakta gibi hissediyorum.

EK A.6 (devamı): Anket formu

33. Bomontiada mekan deneyiminize istinaden diğer yarı kamusal mekanlarda görmek istediğiniz özellikler nelerdir?

- Kontrol noktaları, güvenlik eşikleri olması
- Serbest, kontrolsüz olması
- Bulunduğu bölgeyle ilişkisinin olması
- Kentle keskin hatlarla ayrılması
- Belli bir kullanıcı profiline hitap etmesi
- Her bireye hitap etmesi
- Geçmişle bağlantılı, tarihi ve sosyal izleri koruyan iç mekan tasarımları
- Geçmişî gölgeleyen yeni gösterişli iç mekan tasarımları
- Kullanıcı profiline göre özellikle tasarlanması
- Bireylerin kullanımıyla oluşan gelişî güzel alanlar olması

34. Bomontiada mekanında neyi/neleri değiştirmek isterdiniz?

TEŞEKKÜRLER....

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Kübra Durbin

Doğum Yeri Ve Yılı : İstanbul, 1993

Yabancı Dili : İngilizce

Mail Adresi : kubradurbin@gmail.com

İlk Öğretim : 60.Yıl Ataköy İlköğretim Okulu, 2008

Orta Öğretim : Çiftlikköy Atatürk Anadolu Lisesi, 2009-2011,
Mensucat Santral Anadolu Lisesi, 2011-2012

Lisans : Maltepe Üniversitesi, 2016

Yüksek Lisans : Bahçeşehir Üniversitesi, 2019

Enstitü Adı : Fen Bilimleri Enstitüsü

Program Adı : İç Mekan Tasarımı

Çalışma Hayatı : Tones Mimarlık, 2016- Devam Ediyor.

Şema Mimarlık 2015 Staj

Arton Mimarlık 2014 Staj